

Iz vsebine današnje številke:

- Predstavljamo
vam inž. Jožeta
Žagarja in
z njim eno
naših
najzanimivejših
podjetij Šmelt

na 2. strani

- Mnenja
o zbiranju in
komentiranju
politkomisarja
Simeta se še
vedno krešejo

na 3. strani

- Malo v Kanado
in malo v Izrael
vas popeljemo

na 7. strani

- O slikarju,
o kiparju in
o – klovnu

na 8. in 9. strani

Potem ko je o »sovražnih napadih na Jugoslovansko ljudsko armado in zasnovo splošne ljudske obrambe v nekaterih javnih, zlasti mladinskih glasilih« nedavno najprej razpravljalo predsedstvo Socialistične federativne republike Jugoslavije, nato predsedstvo Zvezne konference Socialistične zveze, je konec minulega tedna prišlo v javnost še svareče sporočilo predsedstva Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije o isti temi. V njem jugoslovansko partijsko vodstvo med drugim ugotavlja, da »takšno pisanje posameznih javnih glasil« ogroža demokracijo naravo naše socialistične samoupravne družbe, politično stabilnost in ustavno ureditev države, jugoslovansko suverenost, ozemeljsko nedotakljivost in neodvisnost ter druge pridobitve socialistične revolucije.

V sporočilu predsedstva Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije so ocene, ki v besedišču analitikov pomenijo skrajno resno zaostroitev oziroma po-

slabšanje političnega položaja v državi in zato opozorilo članstvu, naj z okrepljeno politično akcijo prepreči nadaljnje napade na armado, poostri odgovornost in opravi idejnopolično diferenciacijo. Toda ti napotki bi imeli pravo politično veljavo, ko bi bilo sporočilo jasnejše, doslednejše in konkretnije, tako pa je vsa njegova vsebina pravzaprav posplošeno ponavljanje formule: pisanje o armadi je sovražna napad na JLA in zasnovo splošne ljudske obrambe, to pa pomeni neposredno ogrožanje temeljnih vrednot naše družbe, torej enotnosti in trdnosti Jugoslavije. Nikjer ni nobene meje, ki bi ločevala, kaj je politično sprejemljivo in kaj ni, kaj je tudi v okviru obrambnih priprav predmet javnega razpravljanja in kaj ni, do kod seže demokratizacija jugoslovanske družbe v vojaških zadevah, kaj je stvar stroke in kaj morale, etike, zakonodaje. Armada je kot sestavina splošne ljudske obrambe del družbe v dobrem in slabem, tudi takrat, ko govorimo o porabi

denarja, o nadaljnjem razvoju, o investicijah, o poslovanju, o kadrovskih problemih, o opremljenosti, o nepravilnostih in o drugem. Podobno tedaj kot v gospodarstvu, državni upravi, zunanji politiki, šolstvu, kulturi, novinarstvu.

Ceprav pisanje posameznih javnih glasil že dolgo ni dobilo tolikšne politične teže kot v tem primeru, se vendarle sprašujem, ali res lahko nekaj člankov zamaje temelje naše družbe. Za sedaj sem prepričan, da je ta bojazen odveč, daširavno smo krepko zabredli v gospodarsko krizo, ki je ta čas brez dvoma tudi edini pravi vzrok politične destabilizacije države, ki jo sicer omenja sporočilo. Ob tem pa tudi samo dela napako, pred katero sicer utemeljeno svari, se pravi – s pavšalnimi ocenami ekscesnih pojavov odvrta pozornost od življenjsko pomembnih problemov ljudi, kot so razvoj, inflacija in drugo.

Resda ni mogoče zmanjšati pomena političnim razsežnostim

spornih delov pisanja mladinskega tiska, vendar ugled, trdnost in blaginjo Jugoslavije lahko zagotavljajo le ekonomska prodornost, integracija pameti in sodobna proizvodnja. To pa bomo dosegli veliko težje, če se bomo v mislih ločevali in vsako vprašljivo pisanje o oboroženih silah in splošni ljudski obrambi, ali o čem drugem, na silo enačili z uradnim republiškim oziroma pokrajinskim stališčem.

Zato za konec, v nasprotju s slogom omenjenega sporočila, povejmo naravnost: Ob nekaj člankih v Mladini o JLA, ki so v zadnjih tednih dodobra razgreti jugoslovansko politično prizorišče, je bilo v slovenskih sredstvih javnega obveščanja – tudi mladinskih – objavljeno na desetine prispevkov, o katerih je nespodbitno, da se tudi ta republika zavzema za dobro izurjeno, racionalno organizirano in sodobno opremljeno armado – seveda v gospodarsko učinkoviti, pravno urejeni in inovativno usmerjeni Jugoslaviji.

Boris Dolničar

Generalni direktor Jože Žagar pravi:

»Smelt rabi svobodo
povezovanja«

Iz sivine slovenske in jugoslovanske gospodarske povprečnosti, ki živi na robu prepada (izgub), je nekaj svetlih izjem. S svojo prodornostjo, delavnostjo in sodobnimi poslovnimi prijemi so si pridobile ime, ki je znano v vseh svetovnih poslovnih krogih. Ena izmed teh delovnih organizacij je tudi ljubljanski Smelt. To podjetje poznamo vsi Slovenci in večina Jugoslovancev po imenu, ne vemo pa, kaj sploh dela. O tem in sploh o Smeltu smo se pogovarjali z generalnim direktorjem Jožetom Žagarjem.

»Pomemben vzrok, da se še danes ne ve, kaj Smelt dela, je v tem, da smo bili vsa povojna leta miselno naravnani v to, kako bi neko stvar naredili, manj pa v to, kako bi jo naredili za trg in jo tudi prodali. Smelt je intelektualna organizacija, ki v bistvu snuje kompleksne tehnološke objekte. Preden ga zasnuje, preden ga lahko uresniči, ga mora prodati. V bistvu lahko rečemo, da smo v prvi vrsti prodajna organizacija. Seveda je naša prodaja drugačna od prodaje veletrgovca ali pa celo trgovca na drobno. Ko iščemo prihodnjega investitorja, to pomeni družbo, ki je pripravljena vzeti Smelt za izvajalca, moramo pri tej družbi doseči neko raven zaupanja. Investitor se ne poveže z nami za mesec ali dva, ampak za daljši čas, tudi za nekaj let. To odločanje je zelo pomembno za investitorja, ki je ponavadi zelo previden in so priprave na odločitev dolgotrajne. Naše delo, ko dobimo naročilo, je v tem, da opravimo celotno koordinacijo del pri graditvi nekega tehnološkega objekta. To pa pomeni, da naše podjetje poskrbi za načrtovanje, gradnjo, opremo, po potrebi vodi in nadzira začetek proizvodnje v novem objektu in seveda, če je treba, poišče tudi trg. Večina ljudi ne ve, da je ta funkcija zelo pomembna. V tujini je veliko podobnih podjetij, kot je naše in ogromno prometa poteka ravno preko njih. Tako je v ZDA in Zvezni republiki Nemčiji in zahodu na sploh.«

Kako pa je s tovrstnimi podjetji v Jugoslaviji?

»Pri nas se pojavljajo inženiringi v okviru proizvodnih organizacij. Recimo SCT-Tehnika ima svoj inženiring, ki naj v bistvu zaposli osem ali deset tisoč delavcev. Energoprojekt iz Beograda ima močno projektno, kjer izdelajo glavne projekte in jih s svojo močno gradbeno operativno tudi zgradi. Njegov inženiring je namenjen za razvoj in predvsem za prodajo. Smelt pa je ena redkih jugoslovanskih hiš, hkrati je tudi največja inženiring organizacija, ki je popolnoma samostojna. Šele takrat, ko dobimo posel, iščemo sodelavce, oziroma koope-rante, bodisi gradbenike, inštalaterje in druge. Edini, s katerim gremo v tesnejšo povezavo, je nosilec tiste tehnologije, ki je sami ne obvladamo. Če bi se lotili na primer prodaje tovarne bele tehnike v neko državo, bi se verjetno povezali z Gorenjem. Z njim bi se dogovorili o partnerstvu

v poslu. Nato bi skušali tovarno narediti ob čim manjših stroških in ustvariti določen zaslužek in si ga bratsko razdeliti. Takšen je način našega dela. V bistvu je to intelektualna, storitev in ni takopazna kot na primer krampa-nje. Naše delo je izredno odgovorno, zahtevno in težko. Naši inženirji se potepajo po mnogih gradbiščih po svetu, v vseh možnih razmerah, vojnih območjih in tako služijo svoje plače. Ta njihov kruh je bistveno težji, kot pa je kruh inženirja v neki tovarni, kjer ta sedi za pisalno mizo.«

Poslovno leto je končano, zaključni račun ste naredili. Kako ste zadovoljni s poslovnimi rezultati?

»Tudi pri zaključnem računu so določene posebnosti ki marsikomu niso popolnoma razumljive. Naše poslovanje, naše bilance so nekaj drugega kot pa materialne bilance proizvodnih organizacij. V Smeltu moramo vsako leto posebej, brez nekih materialnih dokazov, ovrednotiti, koliko smo naredili, kaj smo uresničili in po tej oceni tudi prikažemo bilančno stanje. Pred leti, ko smo gradili poslovno stavbo, smo imeli veliko lastno investicijo. Zdaj seveda ne potrebujemo več toliko denarja za investicije. Odprli smo sicer lastni »punkt« v Švici in v Moskvi ter obnovili predstavništvo v Beogradu, sicer pa nismo vlagali v razširjeno reprodukcijo. Močno pa smo si prizadevali, da bi nas bilo bolj čutiti na zunanjem trgu; predvsem v Kubi, Alžiriji, Kitajski, Sovjetski zvezi in drugod. Vse to se nam kaže skozi materialne stroške. Za nas torej bilanca ne pomeni velike akumulacije, ampak investiranje v naš jutri. To pa se kaže v povečanju stroškov, potovanj in podobnega. Vse te bilance niso prilagojene organizacijam, kot je naša. Zaradi tega občutimo določene težave, ker nas še vedno obravnavajo kot projektante v okviru združenja gradbenikov Jugoslavije in le v Sloveniji poznamo podbranzno inženiring. To pa je daleč od tistega, kar bi moralo biti. Vse sankcije, ki so lani doletele projektantske organizacije, so seveda prizadele tudi nas, čeprav z njim nimamo nobene zveze. Opravljamo namreč funkcijo in delo, ki sta v veliko korist naše družbe. Tako smo omejeni, da moramo zdaj povečevati akumulacijo, če hočemo obdržati osebne dohodke na določenih ravni. Te akumulacije pa v bistvu ne rabimo,

oziroma bi lahko z materialnimi stroški vse to pokrili; pokrivanje iz akumulacije je povsem odveč, saj iz nje plačujemo že petdeset odstotkov davkov.

V celoti gledano lahko rečem, da smo lani dokaj dobro poslovali. Po določenem stagniranju v letu 1986, ko smo, zaradi enostranskih prekinitev pogodb nekaterih arabskih držav, zašli v težave, se položaj izboljšuje. Arabci so odpovedali celo vrsto programov, ki so bili že podpisani. Mi smo v te projekte že vložili določena prizadevanja in denar. Pričakovali bi seveda tudi določene rezultate. Preusmerili smo se nekatere druge države, kar pa je trajalo nekaj časa. Obrnili pa smo se tudi na domač trg, saj menimo, da bomo v prihodnjih letih doma našli precej dela. Uspeli smo se vključiti v gradnjo energetskih objektov v Sloveniji, gre predvsem za gradnjo savskih elektrarn. Tu se še ka-

nje s proizvodnimi organizacijami, s katerimi sodelujemo pri izgradnji objektov. Mi deviz rabimo za sebe bolj malo. Vse devizne pravice, ki smo jih imeli v preteklosti, bi želeli imeti tudi v prihodnje in jih uporabljati za kompletiranje objektov, ki jih v Jugoslaviji kupci kupujejo za dinarje. Gre za skladišča in določeno procesno opremo, ki je v Jugoslaviji ne moremo narediti. V ilustraciji težav, ki nam jih povzroča devizni zakon, pa ta primer. Lani smo imeli težave z gradnjo projekta na Kitajskem, rafinerije, ki jo bomo končali letos. Če ne bi imeli možnosti, ki nam jo daje zakon o investicijski gradnji v tujini, ko imamo lahko nekaj denarja dislociranega na gradbišču, tega objekta ne bi mogli končati. Kakšno priporočilo bi bilo to za nas, pa si lahko mislite.«

Menite, da bodo ustavne spremembe prinesle kakšne novosti na tem področju?

»Kot intelektualna hiša rabimo predvsem popolno svobodo povezovanja, ne samo v okviru Jugoslavije, ampak tudi v svetovnem okviru. Za nas je Jugoslavija kot trg bistveno premajhna in preozka. Naše delo moramo opravljati na svetovnem trgu in bolj ko bo naša-jugoslovanska ekonomija oddaljena od svetovne, težje se bomo vključevali v mednarodne projekte. Vse te ustavne spremembe bi morale voditi k tržnemu gospodar-

nizacije se pogosto sliši v zvezi z gradnjami objektov na Kosovu. Koliko ste prisotni v tej naši pokrajini?

»Smeltov poslovni interes je, da je prisoten na jugoslovanskem trgu. V našem programu predvidevamo, da bi bile dve tretjini naše zmogljivosti zaposleni v tujini, ena tretjina pa doma. Seveda del v Sloveniji, ostalo pa po vsej Jugoslaviji. Na Kosovu nimajo denarja in tja ne moreš priti drugače kot z denarjem, ki ga združuje Slovenija. Pred leti se je pokazala možnost vlaganja po načelu petdeset odstotkov sredstev v sklad za nerazvite, petdeset odstotkov pa direktna vlaganja. Takoj smo se začeli vključevati in rezultat tega je bila tovarna radiatorjev in drugi objekti. Menili smo, da kot intelektualna in strokovna hiša lahko slovenska sredstva bolj racionalno vložimo. Pravilnost naše usmeritve kažejo vlaganja, ki smo jih uresničili v pokrajini, ki so vse rentabilne. V preteklosti pa smo imeli nekaj težav, ker so nekatere naše tovarne menile, da je Kosovo območje, kamor naj bi preselili svoje amortizirane tehnologije. Vemo pa, da to ne gre. Se nikjer se to ni obneslo, da bi tehnologije selili v neko drugo območje in bi tam zaživele. Tako so poskušali v Italiji in niso uspeli. V ZDA so šli po drugi poti. Tamkajšnji jug je danes zavil, pa ne zato, ker bi dobival tehnologijo s severa, ampak ker je razvijal svoje tehnologije. Podobno je tudi v ZR Nemci-

več. Vendar pekarna dela. Dela tudi tovarna biskvito. Dela tudi tovarna radiatorjev in vsak mesec izvozi za milijon svojih izdelkov v ZRN in Nizozemsko. To je dokaz, da na ta način zbran slovenski denar lahko uspešno vlagamo skozi našo hšo. Na enakih načelih bomo gradili tudi objekte v Črni gori.«

Kako Smelt sodeluje z neuvršenimi državami in državami v razvoju?

»Pred leti smo imeli velike možnosti za dobro poslovno sodelovanje z nekaterimi neuvršenimi državami ravno zaradi dobrih političnih odnosov. Vendar zaradi tega nismo imeli nobenih velikih prednosti. Vedno smo se morali za delo boriti in ga tudi kakovostno opraviti. Vse te države so iskale denar v Jugoslaviji, kako pa so ga uspele vračati, pa vemo. Mi smo sodelovali predvsem z arabskimi državami. Menili smo, da imajo denar in da nam ne bo treba pritiskati na jugoslovansko blagajno. Pred leti me je nek naš gospodarstvenik in politik vprašal, zakaj ne uporabljamo naših sredstev, pa sem mu odgovoril, naj bo srečen, da tega denarja ne uporabljamo. Mi najdemo takšne partnerje, ki ta trenutek še imajo denar. Zdaj je vedno manj držav, ki denar imajo. Sem sodijo sredozemske arabske države, druge pa bi rabili naš, jugoslovanski, denar ki pa ga nimamo. Tam, kjer je potreben tuj kapital v obliki dolgoročnega posojila z nizkimi obrestmi, tam so Japonci, Nemci in Italijani. To so države, ki imajo višek kapitala in ga morajo izvažati. Seveda v tekmovanju z njimi nimamo nobenih možnosti. Naš pomen, pomen Smelta, pa je še vedno v nekaterih projektih in tam smo še vedno uspešni. Obdržimo se lahko le z večjimi prizadevanji in še tršim delom. V Libiji smo zdaj pred podpisom pogodb o gradnji tovarne barv in livarne.«

Kakšna pa je vaša vloga na zahodnih trgih?

»Na zahodnem tržišču je naša vloga povsem drugačna. Smo uspešni pri presajanju določenih tehnologij v Jugoslavijo. Tako smo se pred leti povezali z nemško družbo iz Hamburga, ki je največji proizvajalec posebnih električnih viličarjev za skladišča. Njihovo tehnologijo smo prenesli v Jugoslavijo. Viličarje, ki jih pri nas prodajamo pod znamenjem Smelta, izdeluje Monter iz Dravograda. S hamburško družbo smo letos podpisali tudi koope-racijsko pogodbo in menjava v obe smeri bo vredna več milijonov mark na leto. Povezani pa smo tudi z drugimi nosilci tehnologij. Tako smo sklenili pogodbo z družbo MBB o prenosu vseh njihovih tehnologij v Jugoslavijo, pa pogodbo z Demagom in še nekaterimi drugimi. Tako se poskušamo izogniti napakam iz preteklosti, ko smo tehnologije v tujini preplačevali, kupovali napake ali pa jih nismo znali prenesti tako, da bi bile uporabne.«

B. K.

žejo prvi rezultati in tudi Elektrogospodarstvo vidi, da je sodelovanje s takšno organizacijo, kot smo mi, koristno in se jim izplača. Osebni dohodki so na ravni naše podbranzne, na tej ravni je tudi akumulacija, saj je ovezana z OD.«

Po številnih kazalcih ste uspešno podjetje. Ali bi bili poslovni rezultati še boljši, če bi imeli drugačen devizni sistem?

»Sedanji devizni zakon Smeltu ni v korist. Njegove posledice čutimo predvsem tako, ker nikoli ne vemo, koliko deviznih pravic imamo, koliko opreme in njenih elementov lahko kupimo oziroma plačamo. Del posledic tega zakona pa čutimo skozi sodelova-

stvi, kar bo tudi olajšalo naše delo. Bolj ko se bomo zapirali za svojimi ograjami, bolj ko se bomo omejevali, se deli na majhne fevde, težje bomo prodrali v tujino. Gospodarstvo mora biti tisto, ki bo našlo medsebojne interesne povezave. To pa bo možno, ko bo gospodarstvo res gospodarilo s svojim denarjem. Dokler pa bo gospodarilo z nekim marginalnim družbenim denarjem, se bo obnašalo neposlovno. Če bomo s temi spremembami uspeli, da bo razvoj tekel v to smer, potem si lahko obetamo v prihodnosti boljše poslovne rezultate. Če pa se bomo še naprej zapirali in sprejemali ne-ekonomске odločitve, bomo še slabše živeli.«

Ime vaše delovne orga-

ji. Bavarska, ki je bila najmanj razvita, je danes najbolj razvita nemška pokrajina. Vendar ne zato, ker bi tja selili težko industrijo iz Porurja, ampak ker je šla v razvoj sodobne in kakovostne tehnologije. Tako je danes problem ZRN Porurje, to je sever te države. Zdaj tam Bavarci pomagajo, da bi zadeve uredili in spet ne tako, da bi tja selili svojo odsluženo tehnologijo. Na Kosovu vloga Smelta zbrana sredstva tudi v nekatere objekte, ki niso strogo proizvodni. Zgradili so veliko pekarno. Kruh, ki ga speče, pojedno na Kosovu. Vemo, da ne moremo sodelovati pri delitvi dobička te pekarne, ker ga praktično ni. Kruh ima določeno ceno in pekarna ustvarja samo toliko amortizacije, da lahko vrača anuitete in nič

Politkomisar Sime zbira in komentira

Spet havbičar z Avale

Dr. Andrija Gas iz Beograda je bil že dvakrat »gost« moje rubrike. »V tretje gre rado...« sem si dejal, ko sem v beograjski Dugi (št. 365 od 20. februarja do 4. marca 1988) prebral naslednjo izjavo »havbičarja z Avale«. Da s prevodom izjave ne bi potvoril, jo navajam kar v izvirniku, za kar bralce prosim razumevanja.

»...Kroz formulu jugoslovenstva trebalo je da po etničkom poreklu i sastavu slični narodi i narodnosti grupe ostvare normalnu istorijsku tendencu ka privrednoj i kulturnoj integraciji i međusobnoj asimilaciji u jednu višu celinu, kao što su uradili drugi narodi Evrope, stopljeni u jednu celinu iz manje-više srodnih etničnih grupa, najkasnije u prošlom veku. Ako je težnja ka većim teritorijalnim integracijama bila normalna u prošlom veku, danas u eri atomske energije i elektronike, ta težnja još se imperativnije nameće. Mi vidimo da danas ulaze u proces integracije i tako tradicionalni zavadjeni narodi, kao što su Nemci i Francuzi. Danas su ti procesi tek u fazi ekonomskog integrisanja u vidu regionalnih ekonomskih zajednica, ali će oni posle nužno dovesti do kulturnih i političnih integracija, naročito ako nisu nametnuti, nego dobrovoljni. I mi u takvom istorijskom momentu olako odbacujemo formulu jugoslovenstva. Ovo je štetnije tim pre što smo ideji jugoslovenstva u toku i posle drugog svet-skog rata pokušali dati klasno-proletersku sadržinu, namesto predratne buržuazno-nacionalističke, sadržinom kojom bi se prevazišle tra-gične i opasne deobe na ovom području, koja bi predstavljala »proleterski internacionalizam« u jugoslo-vanskim razmerama, i koja bi mogla obuhvatiti i radne ljude naše zemlje koji nisu jugoslovenskog porekla. Da nismo imali realno ukorenje-nu ideju jugoslovenstva, tre-balo je da je izmislimo; a mi je olako odbacujemo.«

Ker je Miloš Jovanović ocenil moje pisanje za objek-tivno zelo škodljivo, ga to-krat izjemoma prosim, naj on oceni tole pisanje »havbi-čarja z Avale« v zvezi z zgo-dovinskimi sklepi AVNOJ-a! Čeprav sem bil že med

zgodovinskim zasedanjem v Jajcu politkomisar, se pri najboljši volji ne morem spomniti, da bi kdo tam propa-giral asimilacijo znotraj nove, v krvi se porajajoče Ti-tove Jugoslavije!

V izogib zmešnjavi, kaj je asimilacija, navajam geslo Enciklopedije Leksikografskega zavoda (Zagreb 1966, A-Cus, stran 202):

– asimilacija, nacionalna, stapanje jednog naroda s drugim tako da jedan, obično manji, gubi svoj jezik, kulturu, običaje, religiju itd.

Proces asimilacije može da bude nenasilan i nasilan. Historija obiluje primerima nasilne asimilacije, koje su vršile reakcionarne društvene i polit. snage u mnogim zemljama, a čije su žrtve bile male, ugnjetene narodnosti i nacionalne manjine (germanizacija, rusificiranje itd.).

Kot Slovenec, državljani SR Slovenije in obnem SFR Jugoslavije, ne pristajam na nikakršno asimilacijo! Ne morem namreč pozabiti, da sem sodeloval v **narodnosvobodilnem boju**, katerega že samo ime je jasno in neispodbito dokazovalo njegov značaj!

Nezadovoljni z Mikuličevim odgovorom

Člani predsedstva republiške konference SZDL se na zadnji seji niso zadovoljili z odgovorom Branka Mikulića o aferi Agrokomerc, ki ga je konec prejšnjega meseca poslal Jožetu Smoletu. Menili so namreč, da se v pismu samo še potrjuje dejstvo, da ZIS ni ukrepal pravočasno in je zato odgovoren za precejšen delež kasneje povzro-čene škode menične »diver-zije«. Krivda prav tako ne more obiti nekaterih posa-meznikov v Ljubljanski ban-ki, ki so vedeli za začetek menične afere, pa niso ukre-pali oziroma škode niso pra-vočasno preprečili.

Dr. Peter Novak, ki je pred časom postavil javno vpraša-nje o odgovornosti Branka Mikulića pri aferi Agroko-merc, je menil, da je bil pred-sednik ZIS dolžan javnost obvestiti, kaj se dogaja v Ve-likih Kladuši, pa tega ni storil. Akcijo so kasneje sprožili drugi organi. Zato je dr. No-vak predlagal, da delegati v zvezni skupščini postavijo vprašanje politične odgovor-

nosti vseh, ki so bili o prebo-ju menic brez kritja obvešče-ni, pa niso posredovali.

Na medklic, da so menda vsi nedolžni, je dr. Novak še dodal, da je potem treba spu-stiti iz zapora tudi Fikreta Abdića in preprosto pozabi-ti, da smo v Sloveniji s to prevaro izgubili denarja v vredosti jeseniške žele-zarne...

Pobrskal sem po starih ča-sopisih in našel stvari, ki bi utegnile biti zanimive tudi za naše bralce.

Na seji bosanskohercegov-ske skupščine 8. novembra lani je član Predsedstva SR Bosne in Hercegovine Petar Dodik izjavil: »Ko sem videl prvo in drugo različico zabe-ležke z naše seje 19. aprila, sem bil deprimiran, kajti v njih ni bilo tistega, kar smo govorili. Odločil sem se od-stopiti s funkcije člana pred-sedstva in pred tem istim av-ditorijem razložiti, zakaj. Že sem imel v glavi to obrazložitev in zamišljal sem si, kako boste reagirali. Ali boste o predsedstvu govorili v ena-kih superlativih kot takrat, ko smo dajali svoje redno letno poročilo? Moram reči, da sem se srasmoval zaradi teh pohval, kajti niso bile v skladu s tistim, kar smo delali: razmere v družbi so se slabšale, mi, odgovorni za takšno stanje, pa smo dobi-vali pohvale. Zamišljal sem si, kako v dialog s Hamdijo (Poždercem, pripomba Si-me), ki je ob izvolitvi v zvez-no predsedstvo v tej skupš-čini dobil tako laskave oce-ne, ki jih zasluži samo kakš-no nadčloveško bitje. Menil sem, da ne morem v dialog z njim, vendar sem se vseeno odločil zanj. Mnenje sem spremenil po pogovoru z Brankom Mikuličem 30. aprila, kajti od njega sem sli-šal, da centrala SDK Jugo-slavije ve, da je on pred ne-kaj dnevi govoril z general-nim direktorjem, da se vse-ve, da bodo pristojni organi opravljali svoje delo in da bo vse prišlo na dan. To me je pomirilo, da sem svojo na-mero opustil... Zvezni orga-ni so 13. aprila dobili infor-macijo o teleksih. Zdaj pa je videti, kot da smo jo dobili samo mi in da smo jo samo mi skrivali, da smo samo mi krivi za vse, kar se je dogaja-lo. To je napačna podoba. Uradna zabeležka zveznega sekretariata za notranje za-

deve je bila v tem času posla-na na 32 naslovov v federaci-ji, med njimi vsem članom predsedstva SFRJ, predse-dstvu CK ZKJ in vsem funk-cionarjem, ki sicer dobivajo takšne zabeležke. V njej je bil govor o lažnih teleksih in menicah, vendar se za sled-nje še ni vedela vsota,« je rekel Petar Dodik.

Kolikor mi je znano, te iz-jave še nihče ni demantiral.

V posebni izdaji Borbe 16. septembra lani sem našel članek, ki so ga 12. septem-bra lani objavile beograjske Večernje novosti. Članek na-vajam v izvirniku in prepisu-jem že tam podčrtane stavke.

»U maju ove godine na No-vosadskom poljoprivred-nom sajmu, štand 'Agroko-merca' posetio je **Branko Mikulić**, predsednik SIV. Prema izveštaju sa tog sa-stanka, kako je u »Kladuškim novostima« pisao Sead Purić, tadašnji direktor i glavni i odgovorni urednik ovog glasila, **predsednik SIV umesto planiranih 30 je u razgovoru ostao 50 mi-nuta.**

Prema istom izvoru, Abdić je opširno upoznao Mikulića o poslovanju in razvoju Agrokomerca, a akcenat je dat izvoznim planovima kombinata. **U ovom tekstu se vidi da je Abdić do deta-lja iznosio svoje megalomanske planove.**

Kako pišu 'Kladuške no-vosti' Branko Mikulić je **iz-razio zadovoljstvo onim što je saznao u ovim razgovori-ma i podržao sva razmišlja-nja i projekte koji su vezani za značajnije povećanje iz-voza, »jer samo time se zem-lja rasterećuje obaveze obezbeđenja deviza za niz proizvodnih grupacija. Sa-mo takav jedan zaokružen sistem može delovati na ba-zi automatizma snabdeva-nja devizama, a zemlja bi bila oslobođena brojnih ad-ministrativnih briga da re-šava njegov devizni pro-blem.**

Da li je predsednik SIV i tada još bio neinformisan o obmanama Fikreta Abdi-ća, koje su do temelja uzdr-male jugoslovenski ekonom-ski i monetarni sistem ili je posredi nešto drugo, teško je sada odgonetnuti, so zak-ljučile svoj članek beograjs-ke Večernje novosti.

Vaš Sime

Za in proti

Objavljamo še preostale polemичne zapise v zvezi s komentarji izpod peresa Jožeta Oblaka – politkomisarja Simeta, predvsem v želji, da bi se z njimi razkrila podoba vaših odzivanj na aktualna vprašanja naše sedanjosti. Hkrati polemiko na to temo zaključujemo.

Uredništvo

V člankih, v katerih negativno reagirajo na komentarje komi-sarja Simeta, pogosto berem, da naj komisar Sime pomete svoj prag, potem naj pometa še tuje. Iz vsega, kar sem prebral, sem ugotovil, da je prag, katerega pometa komisar Sime, tako uma-zan, da smeti letijo na njegov prag. Zato menim, da je prav, da pometa tuj prag tako dolgo, da se bo umazanija izenačila in potem bomo spet čistili vsak svoj prag...

Na celoten članek tovariša Miloša Jovanovića bi odgovoril takole: Veliko let sem razmišljal o vzrokih našega nestabilnega gospodarstva in nemoči ukrepov proti nestabilizaciji. v komen-tarjih politkomisarja Simeta sem našel odgovor. Razvidno je, da vodilni tovariši v nerazvitim delu Jugoslavije zavestno delajo prekrške – sebi v korist in škodo družbi, čeprav sodelujejo pri oblikovanju stabilizacijskih ukrepov. V komentarjih Simeta naj-demo tudi odgovor, zakaj imajo delavci v bratskih nerazvitih republikah nizke OD, zakaj se morajo zaposlovati v Sloveniji, zakaj so do nedavnega veljali za nerazvite dele Jugoslavije, zdaj iščejo status nerazvitih. Sime s članki razkriva vzroke, zakaj se naše bratske republike po 43 letih samostojnosti in podpore razvitih niso razvile. Saj je neverjetno, kar berem! Pri tem se sami sebi zdimo pravna država, v kateri veljajo zakoni!

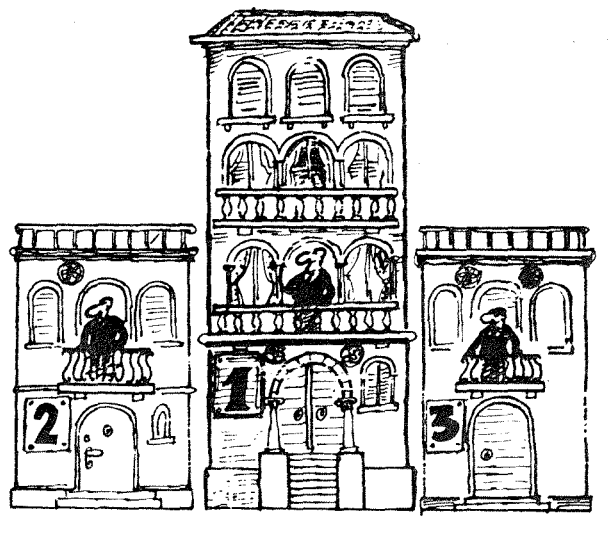
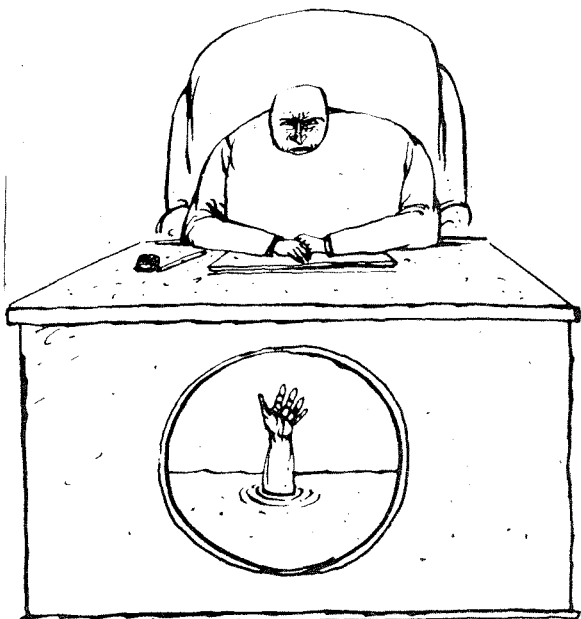
Mi, Slovenci, vemo, da v Sloveniji številni izkoriščajo svoj

položaj sebi v korist in v škodo družbi in tudi o tem pišemo. Ne poznam pa takih, kakršne najdemo kot v nerazvitih bratskih republikah; morda še niso odkriti. Tovarišu Mateju in Milošu predlaga Janez, naj odkrijeta v Sloveniji enake prekrške, kakršne jih opisuje komisar Sime iz bratskih republik. Prepri-čan sem, da vama bo pri tem pomagal tudi politkomisar Sime.

Janez Krošel

Naš politkomisar Sime si je utrl pot med naše slovenske bralce. Komaj čakam na naš TV-15, listam ga in najprej poiščem njegov komentar. V pogovoru z drugimi borci sem ugotovil, da tudi drugi tako ravna. Človek bi se vprašal, zakaj. Ali zato, ker ti komentarji zadevajo težke moralne in etične probleme pri naših sosednjih republikah in avtonomnih pokrajinah, ali iz neke druge pobude? Kako smo borci razočarani nad našim vsakodnevnim obnašanjem v moralnem in etičnem smislu! Misli, ki so že bile izrečene, da ni glavni problem v naši domo-vini vračanje dolgov, so zelo točne. Glavni problem je erozija naše družbe v moralnem in etičnem načelu. V prebiranju komentarjev politkomisarja Simeta iščemo neko upanje za pre-magovanje tega najhujšega zla. Ni pomembno, od kod in koga prizadeva opisana nepoštenost, kraja, zloraba in manipulacija. Predolgo smo o tem molčali. Predolgo smo pustili, da so se te stvari razraščale. Vemo tudi, da za to ni kriv človek. Kriv je sistem, ki nima vgrajenih normalnih ekonomsko-demokratskih norm, ki tega ne bi dopuščale. Draga tovariša Miloš Jovanović in Ante Jukić-Mato – moj soborec, udarila sta mimo! Za kaj se zavzemata? Ali ne čutita v teh komentarjih samo eno žlejo – obelodanimo vse, kar nas kvari in ločuje. Ali morda mislita, da bi bilo bolje, če bi še vedno molčali? Potem bi bili naši bratski odnosi neskaljeni. Morda želita, da bi imela vsaka republika ali pokrajina izključno pravico objavljanja podatkov o teh zlor-

Naše teme

bah? Razumem, da ni prijetno, če te nekdo kritizira in razgalja napake. Bolje je, če te hvali in tvoja početja odobrava. Morda tudi menita, da bi bili pri teh komentarjih zastopani po nekem zveznem ključu, kar bi potem predstavljalo neko jugoslovansko enakopravnost? Verjetno smo vsi v Jugoslaviji občutljivi na svojo narodnost. Kako bi bilo prav, če bi navedla tudi kakšen primer, ki se nanaša na Slovenijo – Sime jih je veliko.

Mene pri vseh teh komentarjih moti povsem nekaj drugega, daleč stran od nacionalizma. Sime je objavil in obelodanil veliko teh početij. Do danes nisem še nikjer prebral nobenega odgo-vora nanje. Imamo zelo razvejano oblast in formalno upravljanje – pa »vse tiho je bilo«. Kdo je to, ki omogoča takšno spreneva-danje?

V spominu imam odgovor tovariša Minčeva na televiziji glede zgrešene investicije Fenija: »Zakaj bi odgovarjal jaz na to, kdo v Jugoslaviji je za to že odgovarjal?« Vse povojno obdobje smo živeli v zelo zaprtem sistemu. Ljudje na oblasti so se silili in si prilastili vse odločitve, ne da bi zanje odgovarjali. Šele huda gospodarska kriza nas je začela trezniti, postavila je imperativ odpiranja k demokratizaciji javnega življenja. Tudi mi, borci, se veselimo odločnosti mladih. Sami smo bili mladi v revoluciji. Velika želja po svobodi in napredku nas je vodila do zmage. Težko nam je, če nam danes mladi ne priznavajo naših idealov in predanosti. Resnica je tudi tu pod vplivom zlorab, ki jih in so jih počenjali tudi borci.

Želati si moramo, da bi nas razgaljanje teh početij družilo in da bi z izkušnjami skupno odločili, kako se bomo proti vsem tem negativnim pojavom borili. Jugoslavija je naša skupna domo-vina in osnovna dolžnost vsakega državljanca, da prispeva k njeni trdnosti in ugledu.

Ivan Suša

Miloš Jovanović (v nadaljevanju bralec) je v sestavi O kome-tarjih, premišljevanju in odgovoru (TV-15 Naš tovariš, 3. marca 1988) moje pisanje brezprizivno javno ocenil kot **objektivno zelo škodljivo!**

Naravnost priznam, da me je ta nepričakovano ostra obsodba presenetila zlasti še, ker se ne ujema z ogromno večino – vsaj meni znanih – ocen.

Ni treba biti posebno pronicljiv, da razbereš, da navedena javna ocena o objektivno škodljivem pisanju takoj za seboj potegne ustrezen ukrep; **v tem primeru je treba Simetu zama-šiti usta**, zaradi nič manj kot odpravljanja naše krize. Ker, dokler se bodo tako obnašali, pravi bralec, izhoda ni. Sicer pa je na voljo še zloglasni 133. člen, ki pa ga bralec ni omenil...

Vsa čast »oceni«, ki vsebuje vidne elemente preizkušene jezu-itsko-bizantinske taktike, ki ima cilj onemogočiti nezaželeno pisanje, pri čemer pa sploh ni treba napenjati možganov, da bi že karkoli in kakorkoli spodbijal v pisanju navedena dejstva!

Namen pač posvečuje spredstva...

Če pa bi bralec vendarle uspel s svojo zahtevo, sicer sila zavito in za Slovenijo precej nenavadno, v kar pa zaenkrat še ne verjamem, potem javno (vključno) prosim pristojne, da bi pri mašitvi mojih ust postopali vsaj tako počasi in obzirno, kot to počnejo z meničnim velemojstvom Fikretom Abdićem in njego-vimi številnimi sotrudniki...

Dokler se pa zahtevano ne bo zgodilo, se bo s pisanjem bralcu navkljub še vnaprej trudil.

Jože Oblak-Sime

Milan Ivanuša

»Kakšno razkošje smo si privoščili!«

Ni preveč časa. Pregarjanje sem in tja. Človeka pač ne moreš spoznati. Obsojen si na površnost. Na iztrganost. Na vseenost. In nikakor ne moreš priti do dna. Tavaš na površini. Zabredeš v preteklost, ustaviš se na plitvini današnjosti in – odideš.

Majhen presledek. Kuhanje žganja, vlijudnost, poizkušnja, Milan si umiva roke, vmes nalaga drva, poizkuša, zadovoljno mrmra. In potem sedeva. Sredi rož. Ženina ljubezen, te rože.

In ostaneva na površini. Ki boli in vznemirja. Za začetek ne drezava v preteklost. Tega si sploh ne želi. Tisoč in en razlog.

Oplotnica, vasica pod Pohorjem, kot da je ni. Življenje drvi mimo naju. In – seveda – besni med nama.

Dregneva v to besnenje. Reče: »Ni nam lahko. V težak položaj smo zašli. Plačujemo nekdanje razkošno življenje.«

Razgrne časopis. DELO. Razprave o ustavnih spremembah.

Se razgovori. Vprašan sploh ni treba.

»Imam občutek, da je premalo razumevanja za slovenske predloge, četudi jih je večina zdravih. Naši delegati so preveč potopljivi v splošnost, ne dobivajo podpore in vendar mislim, da so naše zahteve koristne za celoto. Kar smo rekli, bi morali do konca podpirati. Dejal bi tudi to, da pri teh nesrečnih razprtijah izgubljam energijo za veliko bolj pomembne stvari. Zaradi teh dogajanj – ki vodijo v centralizem – samo borci izrazito zaskrbljeni, strah nas je tudi za mladi rod, ki posledje ne bo imel kaj prijeti v roke, to si priznajmo, ne pa, da kritiziramo mlade kar povprek.

Berem o novem muzeju NOB, o nadzvočnem letalu, o helikopterju, o »napa-

dih« na JLA... premišljam o agrokomercovskih zadevah in si pravim: »Kakšno razkošje smo si privoščili!«

Skromnost mu je bila vcepljena ob rojstvu. In zatajevanje. Kamen okoli vratu.

Bil je nezakonski otrok. In posledje rejenec. Komaj tri mesece star se je znašel pri nekih ženskah, ki naj bi mu nadomeščale mater. Vse tja do osemnajstega leta.

Zvrtinčilo ga je življenje in ni bil edini. V Slovenski Bistrici se je izučil za ključavničarja, mati je plačevala za uk. Enkrat dnevno je dobival za pod zob pri nuna v Bistrici in se vračal v Oplotnico. Največkrat peš.

Šolanje je vzel vrag, denarja je zmanjkalo. Mati ni zmogla plačevati.

Obup je segel nad deželico. Milan je bil brez denarja. Pomagal si je, kot je vedel in znal: nekaj časa je hodil v Kot nad Oplotnico h kmetom v dnino...

Julija 1942 so ga mobilizirali v nemško vojsko in ko je zaradi išiasa močno zbolel, se je v avgustu 1943 vrnil domov.

Že v Salzburgu je izvedel, da je Prvi pohorski bataljon padel in da so ustanovili novega in ko se je vrnil na dopust, je odšel takoj k Vovkovim v Kot, kjer je ostal štirinajst dni. Skupaj s hlapcem se je, preoblečen v žensko obleko, potikal po gozdovih, da bi našel partizane.

V nemško vojsko ni hotel več, raje bi umrl...

Naposled sta s hlapcem Jurčkom prišla v taborišče. V bližino Črnega jezera na Pohorju.

Milan je vedel, da je v partizanskem taborišču Boris Vinter. In Boris mu je ob prihodu dejal:

»Če si prišel z dobrim namenom, dobro zate, sicer boš slabo končal!«

S fanti so se kajpak hitro dogovorili, oba, Vinter in Harkov, sta bila takorekoč domačina, poznali pa so tudi Jurčka. Vseeno, previdnost ni nikoli odveč.

Milan je ostal med Pohorci, se tolkel z njimi, pohorske smreke so mu postale – in ostale – družice do osvoboditve.

Menjala so se imena enote, Pohorski odred, Zidansko brigada, 1. aprila 1944 pa se je Milan poslovil od Pohorcev – odšel je

k VOS-u za šaleško-mislinsko okrožje, dokler ni postal komandant čete Tretjega bataljona tretje VDV brigade, kjer je ostal do osvoboditve.

»Ostal je le še hud spomin na rejenstvo, na vojno, na spanje pod smrekami, beganje po pohorskih gozdovih, to se je pletlo posledje še po sanjah. Junija 1946 sem iz druge divizije KNOJ-a prišel domov, h krušni materi, Oplotnici. Znašel sem se na nekdanjem okraju v Slovenskih Konjicah, kmalu zatem v Granitni industriji v Oplotnici in tik pred upokojitvijo v slovenjebistriškem Impolu.«

Na tenko teče izpod kotla. Neslišno. Kot niti zgodovine, ki se pletejo le še v sanjah, v pogovorih morada. Morava pogledati, da se ne zažge. Ni to preprost posel. Kar počneš, delaj odgovorno, pozorno. Vsedeva se, ob kotlu.

»Če že spreminjajo ustavo, naj zelo natančno zapišejo: odgovornost bodi prva in tisti naj ima prednost, ki dobro dela. Ne vem, zakaj toliko prepira in toliko besed. Zdi se mi, da vsak vleče na svojo stran – in to ni dobro.«

Milenko Strašek

Na redni seji predsedstva republiške konference Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije so obravnavali tudi pisanja o JLA v revijalnem in drugem tisku.

Enotno so obsodili zadnja tendenciozna, žaljiva in neresnična pisanja o JLA. Takšnemu pisanju so po svoje prispevali tudi organi, zadolženi za informiranje na zvezni in republiški ravni z nepopolnim in nepravčasnim informiranjem.

Predsedstvo ZRVS podpira sklep predsedstva RK SZDL, da se na tiskovnem svetu temeljito in celovito oceni pisanje o JLA ter o SLO in DS kot celoti. Zavzema se za kritično in ustvarjalno razpravo in pisanje o sestavinah SLO in DS, tudi o armadi, ki se je v zadnjem času največkrat lotevajo. Hkrati pa nasprotuje istovetnemu kritičnim in dobronamernim prispevkom s tega področja z omejenim žaljivim, neresničnim in tendencioznim pisanjem.

Predsedstvo zelo pozitivno ocenjuje tradicionalno in dobro sodelovanje prebivalstva z JLA na vsem območju SR Slovenije, kar se je potrdilo na nedavni vaji »Jesen 1987«.

Zavzema se za nadaljnje poglobljanje tega sodelovanja, pri čemer se bodo rezervni vojaški starešine in organizacije ZRVS še posebej prizadevali.

O sedanjih razmerah – realistično

Krizno stanje v naši družbi zaskrbljuje tudi člane Medobčinskega sveta ZZB NOV za Gorenjsko, ki ima enoletni sedež v Radovljici. Na februarjski seji so predstavniki občinskih organizacij ZZB NOV ugotovili, da se težka gospodarska in družbenopolitična protislovja vrstijo kot po tekočem traku. Opozorili so, da je ta kriza odsev nasprotja med samoupravno in birokratsko monopolistično strukturo v gospodarstvu, ki ga ne morejo prikriti še tako visokodoneče parole, ki jih je slišati v opravičilo.

Borce vznemirja in presečneča ostrina vse bolj odkritih napadov na JLA in njene vodilne osebnosti. Poleg JLA so tarča takšnih napadov tudi avnojski sklepi in tudi vse druge pridobitve NOB. Po drugi strani pa se borce očitno konzervativno in zaviralno odnos do sodobnih alternativnih gibanj mla-

dih, kar so udeleženci seje ocenili kot zlonamerno izkrivljanje resnice. Borci namreč povsod iskreno podpirajo zlasti prizadevanja mladitih za splošni napredek (na področju varstva okolja, boja proti oboroževanju in za mir, pa tudi boja za človeške in državljanske pravice). Nikakor pa ne pritrjujejo razdrinanim poskusom uveljavljanja ideje civilne družbe, kot si jo zamišljajo nekateri, naši družbi in naši ureditvi sovrážni krogi, ki želijo vzpostaviti večstrankarski sistem. V sklep teh poskusov sodijo tudi manipulacije z mladimi in njihovimi zavajanjem o dogodkih iz NOB.

Kljub človeškim stiskam, ki so jim borci podvrženi že zaradi starosti, bolehnosti in vse slabšem gmotnem stanju, se večina še vedno vztrajno vključuje v življenjske tokove svojih okolij, zato niso sprejemljivi očitki, da so v privilegiranem položaju.

Odločno tudi odklanjajo trditve in podtikanja, da so borci in komunisti krivi za vse, kar danes ni po meri takšnih kritikastrov.

Razmišljanja udeležencev seje MS ZZB NOV so se dotaknila tudi objektivnih kritik sedanjih razmer v lastnih vrstah. Ko so menili, da upadanje idejne moči Zveze komunistov in njenega vpliva na družbenopolitična dogajanja puščata za sabo posledice širšega obsega, ki se odražajo nenazadnje tudi v vrstah ZZB NOV, so opozorili na nedosledno izvajanje kongresnih sklepov, na pojave vojvodstva, solunštva in teženj po posebnih ugodnostih: To se pojavlja predvsem v okoljih, kjer ni zadostnega idejnega vpliva ali pripravljenosti za boj proti negativnim pojavom.

Pod lupo so dali tudi vodstva nekaterih družbenopolitičnih organizacij v združenem delu, ki so posredno

kriva za pogostejše stavke, čeravno gre dobršen del vzrokov pripisati tudi sedanjim zakonodaji in najnovejšim ukrepom ZIS.

Med pomembnejše sklepe seje kaže navesti tudi enotno podporo slovenskemu političnemu vodstvu v prizadevanjih za uveljavljanje samoupravnih demokratičnih odnosov v naši družbeni skupnosti.

Poleg tega so na seji spregovorili tudi o možnostih za obnovo prostorov in zbirke muzeja talcev v Begunjah in predlagali nekatere kratkoročne in dolgoročne rešitve, ki so nujne pri današnjem težkem položaju varstva kulturnozgodovinske dediščine. Zaenkrat vidijo možnost le v pridobivanju prostora v Psihiatrični bolnišnici v Begunjah (v zameno za občinsko stavbo zdravilišča Čufarjev dom v sosednji Dvorski vasi). Strokovno delo ob preureditvi prostorov in urejanju zbirke so zaupali Gorenjskemu muzeju v Kranju.

Sprehod skozi ustavne amandmaje 3.

Čigave so banke?

XI. ustavni amandma predstavlja poizkus uveljaviti določene spremembe v statusu našega poslovnega bančništva. Tudi s temi predlogi pa so temeljna vprašanja ostala nerešena, namreč kaj so pravzaprav banke v našem sistemu. Ali lahko sprejmemo poenostavljeno tezo, da je banka »podjetje«, ki posoja denar, zato da pobira obresti? Kje pa je njena odgovornost, da bo denar vložen tako, da bo proizvodnja iz take naložbe dala nov dohodek? Naj jemlje obresti, čeprav investicija proizvaja izgubo? A pustimo to za trenutek ob strani.

Amandma opredeljuje banko kot »samostojno samoupravno organizacijo, katero upravljajo ustanovitelji in za katero odgovarjajo le z ustanoviteljskim deležem. V razmerju vložka naj bi imeli ustanovitelji tudi delež pri vplivu na poslovanje banke.« Že ta zadnji del nam pove, da je njena »samostojnost« relativna. Kako si avtorji amandmaja predstavljajo samostojnost, je zelo jasno razvidno iz besedila nekega zelo pomembnega akta iz federacije, kjer piše: »... poseben pomen imajo tiste spremembe, ki imajo za cilj, da zagotovijo samostojnost komercialnih bank v odnosu do podjetij in vodstev podjetij in bank v odnosu do lokalnih oblasti.« Bralec takoj vidi, da sta v tem stavku izpuščeni le republika in federacija. Ker pa republika itak nima posebnih pristojnosti v kreditno-denarni politiki, ali poslovne banke ne bi bile samostojne le glede na federacijo? Danes pa vemo, da so banke v celoti odvisne od Narodne banke Jugoslavije; predlog ustavnih sprememb torej dejansko uzakonja sedanje nenormalno stanje. Če bi sprejeli obrazložitev, da morajo biti banke neodvisne »od podjetij in vodstev podjetij«, potem ne vem, zakaj naj bi jo ravno ta podjetja ustanovila, če pa ne bi smela voditi politiko banke. Pravilna opredelitev problema je torej v natančni definiciji, kdo in katere strukture naj imajo vpliv v banki, ne pa se izogniti temu odgovoru v abstraktni opredelitvi, da naj bo banka samostojna!

S tem v zvezi je treba torej odgovoriti na dvojno vprašanje: kdo naj upravlja banko in kako naj po Ustavi obravnavajo sredstva, združena v banke, glede na sredstva v organizacijah združenega dela. Za sredstva v organizacijah združenega dela velja ustavno določilo, da »se z zakonom začasno omeji razpolaganje ali predpiše obvezno združevanje«, torej le z zakonom – točka 10, amandma IX.), kar velja praktično za republiški zakon in zvezne zakone. Ali je sprejemljivo, da sredstva, združena v banki, naenkrat dobijo drugačen ustavni položaj, kakor pa če so v OZD? Ali se torej tako združena sredstva lahko prerazporejajo s predpisi nižjega ranga od zakonov, z odloki in navodili Zveznega izvršnega sveta in Narodne banke Jugoslavije? In zakaj naj bi se potem drugače obravnavalo le sredstva, združena v poslovnih banki, ne pa tudi v internih bankah in drugih oblikah združevanja sredstev?

Drugo vprašanje pa je, ali so res le formalni ustanovitelji banke res legitimni nosilci odločanja, posebej, če je glasovanje izvedeno iz obsega združenih ustanoviteljskih deležev in ali tudi samo z ustanoviteljskimi deleži odgovarjajo za rizike v poslovanju banke. Za opredelitev stališča o tem problemu moramo najprej ugotoviti dejstvo, da so danes ustanoviteljski deleži v sredstvih bank v veliki manjšini. Poleg sredstev ustanoviteljev so v bankah tudi depoziti ustanoviteljev, depoziti drugih OZD in ustanov, zlasti pa sredstva občanov, ki dosegajo skoraj polovico vseh sredstev. Poleg tega banke posredujejo tudi sredstva iz emisije Narodne banke Jugoslavije. Ustanovitelji torej ne upravljajo le z lastnimi sredstvi, ampak predvsem s sredstvi »neustanoviteljev«, torej prihranki drugih, ki predstavljajo za banko kapital. Ustanovitelji lahko izgubijo vložena sredstva, ostali pa tudi vsa sredstva, čeprav v upravljanje niso bili pritegnjeni.

Ali je sprejemljivo, da bi le ustanovitelji upravljali tudi z delom primarne emisije in bili deležni učinkov, multiplikacij pri kreditni ekspanziji, pa tudi porabljali vloge varčevalcev, za katere ne garantirajo oni?

Ali je prav, da bi le ustanovitelji delili ostanek dohodka banke, ki pa je predvsem rezultat razvrstnotenja sredstev tistih, ki so jih vložili v banko?

V posebnem položaju (ali bolje rečeno, so brez položaja), pa so varčevalci-občani, ki jih formalno štiti le garancija federacije, nimajo pa nobenega vpliva na to, kako ta sredstva banka upravlja, kako banka posluje, kako sredstva in dohodek prerazporeja Narodna banka Jugoslavije in podobno. Sredstva občanov so deloma vpogledna le z vidika posameznega varčevalca, kot sredstva varčevalcev kot skupine pa so objektivno dolgoročna (se tudi sama revalorizirajo), najmanj kazala, da so bili predvsem varčevalci tisti, ki so nosili resnični riziko, saj so njihova sredstva permanentno razvrstnotenena! prav to pa je največji resnični prispevek k dohodkovni bilanci banke. Gospodarski subjekti so se namreč večinoma poračunali s poceni krediti, nekateri ustanovitelji pa so tudi na pol zastoj dobili sredstva. Ali bomo občane še vedno postavljali v položaj, da se tega rizika lahko znebijo le, če pobegnejo v devize, celo tiste v nogavicah; s tem seveda kreditirajo tuje banke, v katerih prav tako, kot v domačih bankah, nič ne odločajo, imajo pa celo zaščito svojih prihrankov?

Udeležba »neustanoviteljev« banke pri upravljanju je torej nujna in bi jo morale ustavne spremembe omogočiti. Seveda je treba na ustrezen način rešiti, kako naj bodo varčevalci udeleženi pri upravljanju z banko. Predvsem udeležba občanov pri upravljanju bank je lahko odločilna protiutež vedno bolj prisotnim pritiskom za podraževanje bančnega sistema in ustvarjanje »enotne dinarske blagajne« v Jugoslaviji.

Svetko Kobal

Borcem ni vseeno, kakšen bo naš jutri

O tem pripoveduje Lojze Slemenik, predsednik ZZB NOV Slovenj Gradec

»Pri podružbljanju skrbi za borce in invalide NOB smo precej napredovali na vseh ravneh socialnega in zdravstvenega varstva. To skrb je vsa naša družbena skupnost sprejela kot svojo in obvezujočo. Lahko pa rečem, da so tudi tu določena odstopanja, ki jih bo treba odpraviti. Prevladati mora stališče, da ne gre za kake privilegije borcev v družbi, temveč za logično obveznost do ljudi, ki so največ prispevali v NOB, prav tako pa tudi v povojni graditvi nove Jugoslavije vse do današnjih dni.

V negovanju in razvijanju tradicij NOB so bili in še bo-

do nosilci nalog borci, vendar se moramo zavedati, da tem že pohajajo moči; zato bodo morali te dolžnosti prevzeti mlajši iz vrst prosvetnih delavcev, združene dela in družbenopolitičnih organizacij in društev. Na tem področju so razraščene močne korenine, ki jih bo treba še okrepiti in mladim zagotoviti, da bodo znali hoditi po poti vzornikov - borcev.

Čeprav nas čas neusmiljeno odmika od najbolj junškega obdobja naše zgodovine, pa nam življenje in druge okoliščine narekujejo, da nenehno poudarjamo dragoce- ne izkušnje tega boja. Vsi, ki

smo sodelovali v NOB, ne samo da želimo, temveč hočemo, da se naša revolucija razvija naprej, da se izpopolnjuje, da se plemeniti in da jo naše generacije vedno bolj dopolnjujejo. Našega NOB in revolucije nismo gradili sebi v čast, temveč smo jo zgradili zato, da bi se ljudem bolje godilo. Kot sooblikovalcem temeljev te družbene skupnosti nam ni in ne bo vseeno, kaj se bo s to družbo zgodilo. Zagotovilo naše prihodnosti je v dograjevanju te skupnosti s kar največjim vključevanjem mladih. Mi, borci, moramo vsestransko pomagati, da bodo znali razvijati pridobitve NOB in jih

tudi varovati. Mladim bi morali omogočiti, da bi še več vedeli o NOB. Ogledati bi si morali prizorišča bojev ob Neretvi, Sutjeski, Dražgoše, Jasenovac in iti po poteh AVNOJ-a. Poteke bojev bi morali preučiti in spoznati trpljenje ljudi, ki so ustvarjali našo svobodo.

Mladi so dobri, delavni in stopajo po Titovi poti, pri delu še potrebujejo pomoč in določena usmerjanja. Mi, borci, jim bomo pomagali; prepričan sem, da bi vsi mladi storili to, kar smo storili mi, če bi se bilo potrebno boriti za svobodo te družbene skupnosti.

Adolf Ankon

Civilni invalidi vojne na Gorenjskem

Lani so opravili vrsto nalog in se srečevali ter si na teh srečanjih tudi izmenjavali izkušnje. V Škofji Loki so imeli aprila (v organizaciji medobčinskega združenja društev civilnih invalidov vojne iz Kranja) osrednjo proslavo ob dnevu civilnih invalidov vojne in zbralo se jih je kar 400; srečanje je bilo povezano tudi z obiskom partizanskih Dražgoš. Drugo veliko srečanje civilnih invalidov vojne je bilo organizirano v Kranju, kjer se jih je zbralo več kot petsto! Na je-

senskem izletu po Dolenjski so obiskali Taborsko jamo, Turjak, Velike Lašče in Ribnico, medtem ko so po programu dejavnosti tudi skrbeli za dobro udeležbo na pohodih spominov in tovarištva - tako v organizaciji zveze društev kot v organizaciji gorenjskega združenja.

Srečanja, pohodi in športna tekmovanja jim vlivajo novih moči, menijo vedno, kadar se dobijo, hkrati pa jim nudijo občutek skupnosti in tovarištva v premagovanju vsakodnevnih težav.

Invalidi-športniki so se udeležili vrste republiških tekmovanj in dosegli lepe uspehe: so republiški prvaki v ekipnem kegljanju in ženske so republiške prvakinje v streljanju. Na medobčinski ravni so tekmovali v plavanju, kegljanju in namiznem tenisu, Kranjčani pa so tudi organizirali prijateljski šahovski turnir na Okroglem in se pomerili še s šahisti Zveze slepih in slabovidnih iz Kranja ter z mladimi iz škofoješke družboslovne srednje šole.

Kar zadeva socialne in zdravstvene možnosti civilnih invalidov vojne, so izkoristili možnosti v čateških termah in v letovišču, poskrbeli so za denarno pomoč socialno najbolj ogroženim in ob novem letu obiskali nekatere starejše in bolne člane na domovih. Sodelovanje z domicilno organizacijo v Ljubljani je dobro, tudi ob dograjevanju zakona o civilnih invalidih vojne, za katerega pripravljajo na komiteju za borce in vojaške invalide nekatere izboljšave.

Jože Mrovlje

14. spominski pohod na Snežnik

Pohodniki kljubovali megli, mrazu in viharju

Zimski vzpon na 1796 metrov visok Snežnik, najvišji vrh slovenskega Krasa, je posvečen spominu na boje borcev Istrskega odreda. Letošnji dvodnevni spominski pohod, ki je bil obenem tudi rekreativna in kulturna prireditve, je že štirinajsti po vrsti. Planinci in mnogi drugi ljubitelji gora, več kot štiri tisoč so jih našli, niso bili preveč zadovoljni z vremenom, vsaj kar zadeva sobote prvega dne pohoda. Mraz, megla in vihar so vzpon na Snežnik omogočali le najvztrajnejšim in še to s popolno opremo, kakršna ta čas sodi za hojo v planine.

Kljub vremenskim nevšečnostim pa gre vendarle zahvala vsem, ki so kakorko-

li sodelovali pri organizaciji in izvedbi letošnjega pohoda: Planinskemu društvu Snežnik iz Ilirske bistrice, cestnemu in gozdarskemu podjetju, ki sta uredila cesto do Sviščakov kjer sta bila start in cilj pohodnikov, radioamaterjem za sprotno poročanje o vremenskih razmerah, tabornikom, vojakom in pripadnikom teritorialne obrambe, ki so utrdili gaz v dokaj debelo snežno odejo in na sploh poskrbeli za varen vzpon in spust v dolino, ter nenazadnje gostincem, saj so se potrudili, da nihče izmed pohodnikov ni bil ne žejen ne lačen.

Kot vsa leta doslej so k spomeniku padlih v snežniških gozdovih, na Sviščakih

položili venec, pohodnike pa je pozdravil tudi borec Istrskega odreda Jože Znidar-

Jože Čurin

šč. Mnogi planinci in pohodniki pa že sedaj razmišljajo o 13. spominskem pohodu na Porezen, ki bo 27. marca; do takrat pa planinski zdravo!

Nekatere naloge še niso opravljene

Na programski konferenci ZRVS mesta Maribor so podrobno analizirali delo mestne konference in njenih organov, občinskih in krajevnih organizacij ZRVS. Uvodoma je Slavko Soršak, član predsedstva CK ZKS spregovoril o nekaterih aktualnih družbenopolitičnih problemih in pri tem posebno skrb namenil pisanju o JLA in konceptu SLO in DS v delu našega tiska v Sloveniji, da so se odločno in odklonilno opredelili do nekaterih sestavkov, ki so se pojavili v konceptu SLO in o JLA v mladinskem in drugem tisku, del tiska v drugih republikah pa je te posamične napade na nesprejemljiva mnenja posameznikov označil kot organizirano sovražno dejavnost. V Sloveniji menimo, da je treba spriči demokratizacije družbe javno razpravljati o nekaterih vojaških problemih, ki zanimajo in zadevajo vse delovne ljudi in občane, pri tem pa je treba upoštevati, da je poleg nekaterih nesprejemljivih trditve

o JLA tudi dosti dobrnamernih pobud, ki jih ne bi smeli že vnaprej zavrniti. Ni nobenega razloga, da ne bi javno spregovorili o uporabi nacionalnega jezika v oboroženih silah, o vzrokih za premajhno vključevanje mladih v vojaške in obrambne poklice, o vojaškem gospodarstvenem kompleksu in o drugih vprašanjih. V javni razpravi pa bi morali z argumenti zavrniti napačno in izkrivljeno podobo o JLA, češ da je dogmatska, kar sploh ni res. Izogniti se moramo posploševanju in se postaviti na rob neresnicam, da za takšnim pisanjem stoji slovensko politično vodstvo, ki da na tak način pošilja mlade v ogenj in jih celo spodbuja. Res pa je, da bo treba z mladimi javno, argumentirano in enakopravno spregovoriti o vseh zadevah in prisluhniti njihovim mnenjem, jih tudi upoštevati, zavrniti pa vse poglede, ki niso sprejemljivi.

»Dosežen je bil pomemben premik na področju strokovnega vojaškega in

idejnopoličnega usposabljanja v skoraj vseh KS, kar kažejo podatki o pohodih SLO in DS, sodelovanju ZRVS v obrambnih dnevih na šolah, OZD in KS, skupne akcije z mladino, rezultati različnih tekmovanj in preverjanja znanja,« je dejal ob koncu svojega mandata Ivan Gradišek, predsednik mestne konference ZRVS na programski seji. Toda aktivni ZRVS v združenem delu, je še dejal, se še niso uveljavili kot strokovna in kadrovska oblika delovanja RVS in tudi udeležba na predavanjih v nekaterih krajevnih organizacijah in občinskih organizacijah še vedno ni zadovoljiva. Za večino organizacij ZRVS že velja, da so izboljšale kakovost predavanj, posodobile učne pripomočke in uvedle druge novosti, nekatere pa bodo to še morale.

V razpravi so udeleženci opozorili na potrebo po razvijanju in negovanju tradicij NOV v posameznih organizacijah ZRVS in poudarili, da so pri OK ZRVS Maribor

Ruše ustanovili posebno komisijo, ki se ukvarja s to problematiko. Ugotovili pa so, da rezervni vojaški starešine v Mariboru premalo uporabljajo prostore, opremo in druge pripomočke Izobraževalnega centra za SLO in DS v Pekrah.

Podpredsednik republiške konference ZRVS Slovenije Bojan Fertin je opravičil odstopnega predsednika Branka Jerkiča in posredoval njegove pozdrave in dobre želje za delo organizacij ZRVS v mestu in občinah Maribora ter sporočil, da si v vodstvu ZRVS Slovenije prizadeva, da bi tudi v prihodnje dobro sodelovali z JLA in teritorialno obrambo pri načrtovanju splošnega vojaškega in idejnopoličnega usposabljanja. Za novega predsednika MK ZRVS mesta Maribor so izvolili Jožeta Zbašnika, rezervnega polkovnika, znanega družbenopolitičnega delavca v Mariboru, ki je opravljal doslej že vrsto pomembnih funkcij v aktivni službi JLA in pozneje v družbenopolitičnem življenju Maribora.

M. Kos

Pohod Štirinajste v slikah

Na skupščini partizanskih kurirjev Štajerske, ki je bila v Celju, so se na predlog njihove komisije za ohranjanje in razvijanje tradicij narodnoosvobodilne vojne odločili, da bodo v 27.000 izvodih izdali umetniški stenski koledar za prihodnje leto z naslovom: Po poteh Štirinajste divizije. V naslednjem letu bo februarja minilo šestinštirideset let, kar je omenjena enota krenila z Bele Krajine prek Hrvaške na Štajersko.

Koledar bo obsegal dvanajst grafičnih krajskih motivov s pohoda, ki jih je pripravil akademski in znan partizanski slikar ter grafik Božidar Jakac. Avtor je z njimi med drugim na umetniški in realistični način upodobil posamezne borce, kako se prebijajo prek Sotle, se spopadajo z mnogokrat močnejšimi in bolje oboroženimi nemškimi enotami, premagujejo silne napore; upirati se morajo še snežnim metežem, visokemu snegu in mrazu, pomanjkanju orožja, nabojev, opreme in hrane. Prikazuje ranjence in zopet borce, mnoge med njimi povsem izčrpane, njihovo junaštvo, vztrajanje na bojnih položajih. Končno, kako se ob brezizhodnosti prebijajo skozi obroče na Paški Kozjak ali pa na Pohorje, kamor jih je prišlo zelo malo.

Koledar poleg slikovnega dela in zapisa o Štirinajsti diviziji vsebuje tudi kratek opis slik ter o avtorju. Izdajatelj so se odločili, da bo koledar, ki bo po svoji vsebini spominski, veljal v redni prodaji 4.000, v prednaročilu pa po 3.000 dinarjev za posamezni izvod. Naročiti ga je mogoče do zadnjega avgusta letos pri Odboru IV. brigade VDV-Partizanskih kurirjev Slovenije Ljubljana, Čopova 11 ali pa pri Pododboru za Štajersko Celje, Trubarjeva 91; znesek je možno nakazati na žiro račun SDK Celje 50700-678-48407.

Drago Miklavc

Piransko društvo invalidov

Delegati občinske skupščine Društva invalidov Piran so se februarja sešli na redni seji. Seje so se udeležili tudi zastopniki drugih družbenopolitičnih organizacij in zastopniki nekaterih delovnih kolektivov, ki društvo na različne načine znatno podpirajo. Poleg finančne pomoči nudijo popuste pri prevozih, brezplačno kopanje v ogrevanih bazenih, brezplačno uporabo kegljišča in drugih športno rekreativnih objektov. Seje so se udeležili tudi zastopniki DI obalnokraškega območja in zastopniki Zveze DI Slovenije. Kljub drugim obveznostim se je seje udeležila tudi predsednica SO Piran Tatjana Kosovel in s tem pokazala veliko zanimanje za delo, uspehe in težave društva.

Predstavniki Zveze društva invalidov Markežič je povedal, da je piransko društvo izmed najbolj aktivnih v Sloveniji, čeprav sedanjih nekaj čez 400 članov predstavlja le dobro tretjino vseh invalidov v občini.

Povedati je namreč treba,

da je član društva lahko vsak invalid, ne glede na stopnjo in vzrok invalidnosti. Tako so člani tudi mlajši še zaposleni invalidi, ki ne prejemajo nikakršne invalidnine. Naloga društva je, da članom poleg družabnega življenja (izleti in srečanja) nudi podporo pri primerni zaposlitvi oziroma razporeditvi na ustrezno delovno mesto. Velik poudarek daje rekreaciji, ki je, kot je znano zelo dobra preventiva za zmanjšanje raznih, tudi poklicnih obolenj. Prav zato pomoč, ki jo društvu nudijo delovne organizacije, ni proc vržen denar.

Zveza DI nima svojega časopisa, zato so predlagali, naj bi sporazumno s SPIZ-om in Delavsko enotnostjo poskušala doseči sporazum, da bi sedanji mesečnik Vzajemnost postal skupen za obe društvi. Društvo upokojenecv ima namreč iste probleme kot Društvo invalidov, pa še veliko takih je, ki so včlanjeni v obe društvi. Tudi sicer bi morali društvu več sodelovati.

Žarko Žbogar

Poizvedba

Na fotografiji so navzoči mladinci, ki so šli v začetku avgusta 1944. v Črnomelj, kjer je bila predvidena konferenca mladine (mogoče pa tudi novinarski ali podoben tečaj).

Zaradi nepredvidenih okoliščin konference (ali tečaja) niso priredili in so se delegati vrnili v svoje enote oziroma na teren.

Delegati so bili poslani iz Primorske - iz vojske in iz terena. Podatki so znani le naslednji:

Prvi z leve stoji tov. Jože, naj-

brž delegat 30. divizije, zadnji z desne pa stoji Miran Beretič, delegat 31. divizije, v sredini je najbrž delegat 9. korpusa. Prva z leve sedi delegatka Okrožnega odbora OF Idrija tovarišica Marija Vlada por. Vodušček, vsi ostali pa so neznani.

Tovariše na sliki in druge prosimo, da pošljejo podatke o navzočih in o konferenci (tečaju) tovarišu Miranu Beretiču, Ljubljana, Grablovičeva 24, ki zbira podatke za knjigo o osebnih spominih v NOV na Primorskem.

Na vzhodu, toda ne preveč

Primerjava nekaterih aktualnih spoznanj in odgovorov v Jugoslaviji na eni in v Sovjetski zvezi na drugi strani, zlasti pa nekatera vsebinska vprašanja socializma obeh držav, kažejo, da odnosi dveh držav in partij na oblasti, štirideset let po hudem ideološko-partijskem razkolu, ponovno vstopajo v novo obdobje medsebojnih odnosov. Obe strani na ta način resda ne začenjata nekega povsem novega obdobja; v skladu z lastnimi spoznanji in izkušnjami le dograjujeta, morda pa tudi nadgrajujeta dosedanje.

Mihail Gorbačov je po letu 1976, če seveda izvajamo obisk Leonida Brežnjeva leta 1980 ob pogrebu maršala Tita v Beogradu, prvi sovjetski voditelj, ki se mudi na uradnem in prijateljskem obisku pri nas. Obisk postane izjemen ob dejstvu, da je Jugoslavija prva država, ki jo sovjetski partijski voditelj obiskuje po tretjem vrhunskem sestanku z ameriškim predsednikom Ronaldom Reaganom, kjer sta podpisala znameniti sporazum o uničenju raket srednjega dosega v Evropi in ob siceršnjem popuščanju napetosti v svetu, zlasti na evropskih tleh.

Strah, nelagodnost ali vsaj mešani občutki so nedvomno občutja, ki jih manjše in majhne države imajo do velikih in večjih držav; sorazmerno s statusom, ki ga ima velika država v svetovnem procesu merjenja moči, ti občutki naraščajo ali upadajo. Zato je tudi razumljiva nekakšna negotovost (morda nezaupanje) do prve države realnega socializma.

Sovjetska zveza in Jugoslavija sta po hudem ideološkem razkolu v petdesetih letih, sprva v Beograjski deklaraciji leta 1955, odnose nove pomladi postavili med drugim tudi na temeljih spoštovanja suverenosti, neodvisnosti, nedotakljivosti in enakopravnosti v odnosih, pa tudi vzajemnega spoštovanja in nevmešavanja v notranje zadeve posamičnih držav. Ta načela sta državi utrdili še v Moskovski izjavi leta 1956, v kateri sta med drugim zapisali, da so poti socialističnega razvoja v raz-

ličnih državah različne, da bogastvo oblik socialističnega razvoja prispeva k njihovi krepitvi in da se obema stranema tuje težnje po vsiljevanju lastnega mnenja pri določanju poti in oblik socialističnega razvoja.

Dogodki na Madžarskem, Češkoslovaškem ali nenazadnje tudi v Afganistanu in Kampučiji pa so med drugim iztisnili na površje obilo razlik v pogledih in stališčih med državama; ob obisku prvega moža Sovjetske zveze zato to ni nujno, (morda pa tudi neprimerno) postavljati v ospredje. Pomembnejše od tega pa se zdi dejstvo, da se je pri nas mudil človek, ki je v minulih treh letih, ko je prevzel krmilo v državi, temeljito zabradil v proces sovjetskega dograjevanja, izpopolnjevanja in popravljanja.

Tovrstne pobude pa so bile življenjsko potrebne spričo dejstva, da so imeli sovjetski (in ne samo sov-

jetski) komunisti vedno boljše vizije kakor pa metode za njihovo uresničevanje. S tem pa se je seveda začelo tudi uvodno dejanje procesov preobrazbe, ki pa jih je naša država v veliki meri že absolvirala, pa v hlastanju za zvezdami, ob objektivnih pa tudi številnih subjektivnih odklonih, že tudi zaigrala. Obe državi sta se tako med drugim, zaradi mnogoplastnih vzrokov, na sebi lasten način znašli na trhljih nogah formalizma, birokratskih odnosov in nedejavnosti, kot pojavnih oblik krize, kar je seveda spodbudilo zaskrbujoče zaostajanje in upadanje gospodarske proizvodnje. Tako so se voditelji v Moskvi kot v Beogradu, eni bolj drugi manj, morali soočiti z neizprosno resnico, da niso ljudje tisti, ki bi kvarili sistem in da najbrž bolj drži obratno.

Dosedanje izmenjave obiskov na relaciji Beograd-Moskva so imele pra-

viloma ideološke prvine in manifestativno-propagandne pečate, tokratni obisk naj bi bil izrazito delaven in prijateljski. Bil bi naj skratka priložnost za odkrit pogovor (če so v mednarodni politiki taki sploh možni) in za vsestransko izmenjavo mnenj in izkušenj za boljši, zlasti pa humanejši socializem. Pri odkriti besedi pa sogo- vorniki najbrž ne bodo mogli mimo neravnovesja v trgovinski izmenjavi med državama. Sovjetska zveza sodi še vedno med naše največje trgovinske partnerje, Jugoslovanski pre-sežek v menjavi z njo pa znaša poldrugo milijardo dolarjev, kar se izdatno kaže tudi pri stopnjevanju naše inflacije. Obisk Mihaila Gorbačova v Srbiji, na Hrvatskem in v Sloveniji bo nedvomno tudi priložnost, da se bo ugledni gost podrobneje seznanil z našimi prizadevanji za izhod iz krize na različnih področjih politike.

Krize seveda ne moremo enačiti, lahko pa primerjamo vzroke, ki so nas vanjo pahili. Za njeno odpravo je tako tukaj in tam najbolj poklicana avantgarda delavskega razreda. Skupen imenoalec in težava pa sta v tem, da naj bi preno-vo (perestrojko) v smislu iskanja izhoda iz krize izvedli tisti, katerim je ta prenova namenjena. Nova spoznanja, ki pomenijo približevanje rešitvi, utegnejo koristiti tako gostiteljem kot gostu.

Miha Lampreht

Ta teden doma...

Med najbolj »razvpitimi« dogodki tedna je bila – ob vsem velikem, kar nas je doletelo – vsejugoslovanska odločitev o popevčici, ki pojde zastopat naše barve v evrovizijski Dublin. Je res samo naključje hotelo, da pojde s Srebrnimi krili »Mangup«, se pravi malopridnež, potepin?

Dobrišen del naših misli in čustev se je tako in tako spet sukal okrog srebra. Vrhunski trenutki našega domoljubja so pač povezani s srebrnimi slalomi, skoki in poletji.

Seveda pa bi bilo največ vredno, ko bi kak »dolgi skok« doživeli tudi pri stvarih, ki so trajnejšega pomena: v proizvodnem delu, v ustvarjalnih dosežkih, v prosperiteti, v medsebojnih odnosih. Nekaj manjših premikov sicer zaznavamo, tudi teden, ki je za nami, jih je zabeležil, predvsem v domeni spoznanj o tem, kakšna boji pot iz krize sedanosti, v kakršni so se znašli jugoslovanski narodi s svojimi razvojnimi zastoji: bolj in bolj očitno postaja, da novih moči v vse nas ne more vdihniti nikakršen »vrhovni štab« z velikimi pooblastili; vsak izmed narodov v tej naši jugoslovanski skupnosti se mora k svojim lastnim dosežkom prebijati suvereno, kot odgovorni gospodar svoje usode. Ta misel je, vsaj v Sloveniji, prišla do polnega izraza tako na seji republiške konference SZDL, ki je strnjevala dosednji potek javne

razprave o ustavi, kot tudi in še posebej v odmevni televizijski okrogli mizi o »ustavnih razpotjih«.

V praksi pa, žal, namesto korakov naprej doživljamo skoke nazaj. Mednje štejemo objavo novice o polodstotnem vsejugoslovanskem in kar petodstotnem slovenskem nazadovanju industrijske proizvodnje v prvih dveh letošnjih mesecih. Prišla je z roko v roki z napovedjo poletnih hotelskih cenikov na našem morju, ki postaja po tej poti za naše ljudi nedosegljivo; Jadran bo dostopen le še naši »burzoazni eliti«, podobno kot v predrevolucijskih časih.

Res pa je tudi, da smo v tem tednu, tako kot že velikokrat doslej, poslušali in izgovarjali besede o neizogibnosti takojšnjih radikalnih sprememb. Le da ne vemo, kdaj naj bi se zgodil ta »takoj« in po kakšni poti. Pogajanje z Mednarodnim monetarnim skladom, ki bo to in ono ukazal, se začne (nadaljujejo) te dni, interventna zakonodaja bo v veljavi še nekaj mesecev, izredna konferenca ZKJ bo v maju ... in vse kaže, da se bodo odločilni premiki v jugoslovanski praksi lahko začeli dogajati šele na poletje.

... in po svetu

Bern: V švicarskem glavnem mestu se bosta sešla obrambna ministra Sovjetske zveze in Združenih držav Amerike Dmitrov Jazov in Frank Carlucci. Sestanek sodi

v okvir širših priprav na majsko moskovsko srečanje voditeljev obeh velesil Mihaila Gorbačova in Ronalda Reagana.

Zeneva: Sredi tedna naj bi se končal zadnji krog afganistansko-pakistanskih pogajanj o izhodu iz afganistanske krize. Sklepni krog teh pogajanj, začel se je drugega marca, naj bi se končal do 15. marca. Sledil naj bi podpis sporazuma za politično rešitev krize. Kot vse kaže, pa na vsa vprašanja še niso dokončno odgovorili.

Teheran – Bagdad: Iran in Irak nadaljujeta vojno mest. Varnostni svet Združenih narodov je medtem sklenil, da naj bi oblikovali novo sporočilo, s katerim bodo Iran in Irak pozvali, naj ustavita spopade. Sklep so sprejeli na zaprtem sestanku članic varnostnega sveta. Na njem so obravnavali nedavni predlog Sovjetske zveze o sklicu tega organa, zasedanje pa naj bi bilo namenjeno izključno tej temi.

Tel Aviv: Izraelske okupacijske sile so prepovedale vsako gibanje na ulicah v Gazi in sicer od 22. ure do treh zjutraj. V Gazi živi okrog 650 tisoč Palestincev, na zahodnem bregu reke Jordan in v Gazi pa že primanjkuje bencina in drugih vrst goriva, kajti Izrael je ustavil oskrbo zasedenih ozemelj.

Beograd: Nadaljujejo se pogovori med parlamentarnima delegacijama Jugoslavije in Avstrije. Beseda teče o gospodarski problematiki, dvostranskih odnosih in mednarodnih vprašanjih, govorili pa naj bi tudi o položaju slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.

Kdo je bil Buharin?

Očitki z vseh strani

V zvezi z rehabilitacijo Buharina se v Italiji, tudi z ostrimi toni, razvneja polemika okrog Togliattijeve vloge v času Stalina in njegove strahovlade. Polemika je dejansko zaobjela vse italijansko politično prizorišče, ne pa samo strank leveice.

Polemika je še bolj živa, ker nekateri, na primer zgodovinar Cardia, trdijo tudi, da je italijanska KP (ki je sicer bila v ilegali) namenoma dopustila, da je prvi sekretar italijanske partije Antonio Gramsci umiral v fašističnih zaporih. Togliatti, ki je bil takrat glavni predstavnik italijanske KP v Moskvi je bil dozdevi o prvi, ki se je uprl poskusom konkretne pomoči.

Sredstva obveščanja, ki za-

stopajo KP Italije, sedaj seveda zavračajo take trditve, zatrjujejo, da so večinoma »inštrumentalizirane in demagoške«. Togliattija pa brani ne le partijsko časopisje, pač pa tudi partijsko vodstvo, katerega člani domala na vseh javnih nastopih podarjajo Togliattijev prispevek »k italijanski poti v socializem«, ne glede na morebitne popuste (pa tudi prepuste) v času, ko je bil v Moskvi.

Mnenja so različna

Dejavniki italijanske KP so sicer v obrambo Togliattija (po svoje pa tudi Gramscija, o katerem je znano, da ni bil navdušen nad nekaterimi potezami stalinskega režima) prožni. Menijo namreč,

da je prav, da se zdaj javno spregovori tudi o vlogi Togliattija v času, ko je bil v Moskvi in je bil tako ali drugače podvržen »Stalinovemu mlinu«. Gradivo bi bilo treba vseeno obdelati »resnično zgodovinsko, ne pa propagandistično«. Italijanska KP, je rekel te dni v Milanu generalni sekretar italijanske KP Natta nima vzroka, da bi se tej temi izogibala.

Predstavniki, tudi najvišji, socialistične stranke Italije pa imajo o Togliattiju svoje mnenje. Očitajo mu, da je Stalina nenehoma hvalil, tudi potem, ko se je leta 1944 vrnil iz Sovjetske zveze v Italijo in da nikoli ni izrekel obsojbe, na primer, na račun znanih procesov, zanj so našli tudi izraz »rabelj«.

Socialisti ugotavljajo tudi, da so italijanski komunisti v glavnem rehabilitirali svoje oporečnike, da pa še niso

storili ničesar, da bi (kot piše Avanti, glasilo socialistov) »partijski zaklad obogatili tudi z dialektiko pomembnih komunistov, kot so bili Silone, Tasca, Leonetti, Spinelli, Magnani in Giolitti in, zakaj ne, tudi slovitih levicarjev, na primer Turattija, Trevesa, Nennija, ki je dolga leta vodil italijansko socialistično stranko, ter samega Saragata, ki je bil po vojni tudi predsednik italijanske republike.

Socialisti komunistom očitajo, da še danes nočejo iz svoje kože in da so njihovi »razreševalni« mehanizmi strahovito počasni. Vodstvo KP Italije pa si te dni kajpak prizadeva dokazati, da je bil Togliatti navsezadnje le drugačen od mnogih, ki so dovolili, da jih je »zmlel sovjetski mlin«. Tako na primer navajajo, da je Togliatti odobrila, da so po vojni objavili domala vsa dela Buharina,

pa tudi (v Procaccijski založbi) Zinojeva, Trockega in drugih ter njihove razprave v SZ do leta 1926.

Beseda zgodovinarjev in – politikov

Lisa Foà je, denimo, priobčila tudi svo teorijo o akumulaciji (Buharina v pri-ljubljana tema), zgodovinarjev. Glasila italijanske KP se hvalijo, da njihovo vodstvo dejansko ni čakalo Gorbačova, da bi rehabilitiralo Buharina.

V vsakem primeru pa zdaj partija ne more dovoliti, sklepajo komunisti, da bi nepoklicani kar tjavendan napadli Togliattija, saj so nje-

gove zasluge za poznejši, samostojni in izvirni razvoj partije ne le nesporne, temveč jasno dokazane. Seveda pa partija sprejema – in bo tudi uveljavljala – resne in resnične, dokumentirane pripombe.

Polemika v zvezi s Togliattijem pa v bistvu vsebuje, priznavajo komunisti, tudi vprašanje v zvezi z zdajšnjim položajem in perspektivami KP Italije, pripomore lahko pa tudi k boljšim in sodobnim ideološkim odločitvam.

Rehabilitacija Buharina, naposled trdijo dejavniki italijanske KP, pa nedvomno odpira, v razvoju komunističnih partij, vrsto vprašanj, ki pa so jih v Italiji nemara že pričeli razreševati. Gre na primer za nove poglede na ločeno vlogo partije in države, za nevzdržnost teorije o eni in enotni partiji ter za uresničevanje potrebe po resničnem pluralizmu.

Miro Kocjan

Izraelski zapiski

V »obljubljeni deželi«

Razmere v Izraelu v tem času niso rožnate. Že več kot tri mesece se sopoladajo Palestinci z Izraelci. Na eni strani barikade, kamenje in kakšna malotovka ter desetine mrtvih, na drugi policija in vojska, ki se ponosno šteje za tretjo najmočnejšo armado na svetu. Med obema stranema pa nezaupanje, sovraštvo in brezperspektivnost.

Ko smo bili pred petimi meseci na izrednem kongresu – SCIJ (mednarodni klub novinarjev smučarjev) v Izraelu, so bile razmere še bistveno drugačne. Na videz je bilo življenje popolnoma normalno. Direktor mednarodnih oddaj izraelskega radia Victor Grajevski, ki smo ga Jugoslovani protokolarno obiskali prvi dan, pa nam je v svojem prikazu položaja celo očital, da mednarodna sredstva informacij napačno ocenjujejo stanje v njihovi državi. Dejstva, ki smo jih kasneje opazili pri popotovanju po Izraelu, pa so vendarle opozarjala na splošno negotovost. Tako so na primer kibuci in nova naselja na zasedenih arabskih ozemljih še vedno opasana z žičnimi ograjami in ponoči zavarovana s stražami. V Jeruzalemu in ostalih zasedenih arabskih mestih so stalno krožile vojaške patrulje. Zanimivo je tudi, da smo morali pokazati varnostnikom ročno prtljago in sprožiti fotoaparete pred vstopom v dvorano, kjer je bila tiskovna konferenca s predsednikom vlade Yicakom Samirjem. K občutkom, da so razmere izjemne, je prispeval tudi postopek varnostnih organov na letališču pri odhodu iz države. Kazalo je, da jih predvsem skrbijo notranji so-

vražniki zato so podrobno spraševali o krajih bivanja, zahtevali hotelske kartice, spraševali o znancih, darilih, prtljagi. Splošen upor mesec dni kasneje pa je sploh demantiral vse izraelske trditve o družbeni stabilnosti in miru.

Potovanja v Izrael sem se veselil že vnaprej, posebno še, ker je že program zagotavljal zanimiv in podoben ogled te dežele z večtisočletno pestro zgodovino in še posebej zgodovino po drugi svetovni vojni.

Snidenje s prijateljem

Pomislil sem, da bi mogoče lahko srečal tudi Šanija,

Spominska fotografija s snidenja po dolgih letih: Šani (levo) in avtor J. Pirnar

svojega mladostnega prijatelja iz iste ulice v Novem mestu. Videl ga nisem že od 1946. leta, ko se je najino življenje zavrtelo po različnih krožnicah tako, da sem šele kakšnih deset let kasneje izvedel, da se je odselil v Izrael.

Misel me je vznemirila. Zavrtel sem nekaj telefonskih števil in pri njegovih sorodnikih zvedel njegov naslov in številko telefona. Naročil sem telefonski pogovor. Po nekaj minutnem čakanju sem dobil zvezo. Ko sem se moškemu glasu predstavil v angleščini, sem dobil takoj vprašanje v tipični dolejščini, če sem res jaz. Mislim, da je bil prav tako vznemirjen kot jaz. Dogovorila sva se, da ga bom poklical takoj, ko bomo prispeli v Tel Aviv.

Program bivanja v Izraelu je bil bogat. Bili smo v Jeruzalemu in Betlehemu, obiskali smo mrtvo morje, dolino Jordana, Golansko višavje in Galilejo. Šele po povratku v Tel Aviv sva se s Šanijem dokončno dogovorila. Da se dobiva naslednji dan v gozdu Yatir blizu njegovega mesta v puščavi Negev, kjer naj bi se seznanil z uspe-

hi pogozdovanja in izrivanja puščave.

Čakal je, ko smo se izkrcali iz avtobusa. V zrelih potezah moža sem takoj spoznal obraz fanta, s katerim sem se družil vrsto mladostnih let. Najina zavitka s kosilom sta ostala nedotaknjena. Preveč

sva si imela povedati in ni bilo časa za hrano. Čas je tekel prehitro. Po kakšni uri smo se odpravili na ogled gozda. Drugi v avtobus, midva v Šanijev avto in pogovor je tekel naprej. O njegovih partizanskih mesecih, o tem, kako so patruljo, v kateri je bil, zajeli Nemci v kmečki hiši ob mleku in žgancih, o življenju v taborišču in vrnitvi domov.

Spomni, spomini

Končal je dva razreda partizanske gimnazije. Takrat sem ga videl zadnjikrat. Potem je dokončal še srednjo tehnično šolo, nakar se je odločil za preselitev v Izrael.

Svojo odločitev je utemeljeval z izgubo staršev in sestre v uničevalnih taboriščih, s ponovnim zaostrovanjem razmer v Evropi in željo, da pomaga graditi novo državo, ki bo varna za njegov rod. Dela v Beershebi kot strojni tehnik. Je poročen, ponosen na sina, ki je mornariški oficir, pa tudi na obe hčeri in še posebej na prvo vnukinjo, ki mu je močno pri srcu. In vendar ne more pozabiti Slovenije in krajev, v katerih je preživel svojo mladost.

»Danes bi se vrnil, če ne bi imel svoje družine, ki me je dokončno povezala z novo domovino«, mi je rekel. Iz glasu je bilo čutiti, da misli zares.

Pozabila sva, da nama je čas skopo odmerjen. Naenkrat je ugotovil, da sva se že peljala mimo mesta, v katerem stanuje. Utihi sva, popila sva še zadnjo konzervo piva, zatem pa je zapeljal pred avtobus in ustavil. Srečanje z mladostjo je minilo.

Naslednje jutro je v hotelu navsezgodaj zazvonil telefon. Bil je Šani, ves zadovoljen, ker sva se po tednu iskanja vendarle srečala. Obljubil je, da bo izkoristil novo linijo AA in prišel letos na obisk v Slovenijo.

Te dni sem, ob ugrabitvi

avtobusa in žrtvah na obeh straneh, ki so padle v puščavi Negev, ponovno razmišljal o Izraelu in prijatelju Šaniju, kajti takrat sva se srečala samo kakšnih deset kolometrov od kraja, kjer je prišlo do tega zadnjega tragičnega obračuna. In vedno bolj sem prepričan, da Izrael za Šanija in njegove ne bo varen dom, dokler tudi Palestincem ne bodo priznali elementarnih pravic naroda in jim vrnil okupirano ozemlje.

Pot do takega stanja pa bo nedvomno še dolga in tudi boleča. Še vedno je preveč jastrebov, ki trdijo, da Izrael ne bo nikoli zapustil »osvojenih« ozemelj.

Danes je namesto podkve okoli Jeruzalema viden obroč sedmih velikih izraelskih naselij, ki je ločil mesto od okolice, gradijo pa še drugi strateški prstan naselij, obdanih z žico, na razdalji 12,5 km iz središča mesta.

Pravzaprav je velika škoda, da ta temeljni problem tako močno zaostrojuje odnose na Bližnjem vzhodu in stalno opravlja nestabilnost v Izraelu. Dežela je na svoj način čudovita in polna zgodovinskih spomenikov iz preteklih nekaj tisočletij. Zato ni čudno, da je kljub takim razmeram lani obiskalo Izrael preko 1,5 milijona tujih turistov, od tega okoli 65 odstotkov iz verskih pobud.

Dežela velikih možnosti – da ali ne

V davni preteklosti so imenovali to deželo na križiščih poti med Evropo, Azijo in Afriko – enostavno Sion, po enem od Jeruzalemskih gričev, po zatrem uporu Bar Kochbe 1.135 so Rimljani poimenovali to območje za Palestino in ime se je ohranilo do današnjih dni. Za Jude v diaspori je bilo to območje vedno »obljubljena dežela«, za njih in za kristjane ter muslimane pa je tudi »sveta dežela«.

Pri popotovanju po tej deželi so posebej opazna prizadevanja, da bi to pretežno puščavsko pokrajino gospodarsko čimbolj izkoristili. To je mogoče doseči samo z vodo in zato je za Izrael, kjer dobi več kot polovica ozemlja letno manj kot 300 mm padavin na m², preskrba z vodo temeljno vprašanje, ki mu posvečajo izredno pozornost. Osnovni vodni rezervuar je 21 km dolgo in 12 km široko Galilejsko jezero na severu, ki leži 200 m pod ravno morja. Od tu so zgradili centralni vodni sistem, ki s pomočjo močnih črpalk pošilja vodo do vseh kmetijsko uporabnih površin vse do puščave Negov na jugu. Letna količina vodnega pritoka znaša 1,6 mrd kubičnih metrov in 75 % te vode uporabijo za namakanje. Od okoli 440.000 ha uporabne kmetijske površine namakajo že skoraj polovico. S pridelkom pokrivajo vse svoje potrebe, pa še izvozijo, predvsem agrumov, za okoli 650 milijonov dolarjev.

Sploh je Izrael tudi dežela črpalk in plastičnih cevi, ki iz centralnih vodnih napeljav vodijo dragoceno tekočino do večjih uporabnikov v kibucih in mochavah (zadrukah) ali pa spremljajo ceste daleč v puščave. Sploh je voda dragocena tekočina, ki jo računalniško usmerjajo in odmerjajo posameznim kompleksom in rastlinam, da bi dosegli kar najboljše rezultate.

Tudi v industriji dosegajo pomembne uspehe. Močno razvijajo tudi izvoz in so lani dosegli že okoli 12 milijard dolarjev (2.790 dolarjev po prebivalcu), kar je približno šestkrat več kot pri nas in vsekakor med najvišjimi izvoznimi postavkami na svetu.

Lahko bi rekli, da je Izrael dežela velikih možnosti s težko hipoteko.

Joško Pirnar

S potepanja po Kanadi

Na igrah, v Calgaryju

Imel sem srečo, da je med mojim »potepanjem« po Kanadi potekala tudi 15. zimska olimpijada v Calgaryju, česar pa vesten novinar seveda ne sme izpustiti iz rok: v tako daljni deželi, v deželi, ki nam je po svoji gospodarski uspešnosti in razvitosti lahko svetel vzor, preprosto si moraš ogledati, kako so prireditelji igre pripravili in kako jih iz dneva v dan uspešno vodijo do vrhunca, ali z drugimi besedami povedano, do uspešnega konca. Kajti za vsakega prireditelja je vrhunec, ko se igre končajo, ko se na tekmovališče spusti zastor in ko začnejo različne službe analizirati uspešnost ali neuspešnost prireditve, ko začnejo prihajati obsežni odmevi od vsepoved po svetu; šele tedaj je mogoče reči, da se prireditve končuje.

Poti v Calgary bi se lahko izognil, kajti od Toronta, kjer sem preživel deset dni pred tem, je do Calgaryja štiri ure letenja, oziroma, mesti loči skorajda tri tisoč kilometrov. Za Kanadčane, vajene teh gromozonskih razdalj, je tako potovanje nekaj običajnega, za Evropejca pa je to že prava odisejada, saj če bi le malce naivno preračunali, bi bili že nekje daleč nad Atlantom, če bi leteli štiri ure z Brnika ali iz Zagreba. A v teh desetih dneh v Torontu sem moral sprejeti kanadsko razdalje kot nekaj vsakdanjega, kajti z drugačnim načinom razmišljanja ne prideš dobesedno nikamor. Kako bi sploh lahko drugače razmišljali, ko pa je z enega konca Toronta do drugega prav toliko kot iz Ljubljane do morja ali na drugo stran do Šentilja!

Calgary je relativno veliko mesto s približno sedemsto tisoč prebivalci, leži pa v osrčju Alberta, ene izmed desetih kanadskih zveznih pokrajin. Že z bežnim spre-

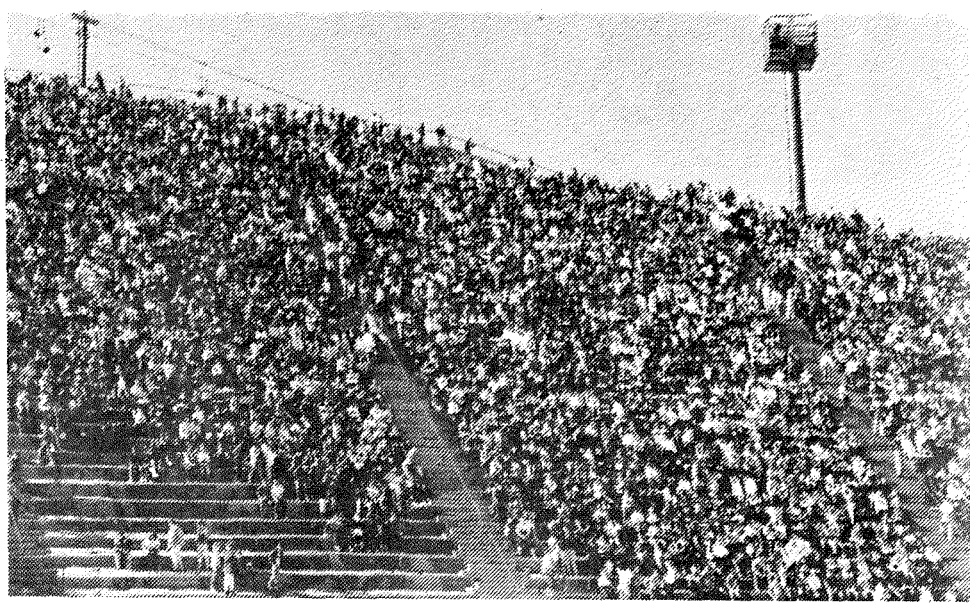
hom lahko ugotoviš, da gre za mlado, sodobno mesto, ki je zrastle po sodobnih ameriško kanadskih gradbenih načrtih. V središču so velike, petdeset in večnadstropne, bleščeče poslovno-bančne stolpnice, vozlišče življenja v mestu. Nedaleč stran je ponos kanadskih mest olimpijski stolp, z vrtečo kupolo, v kateri je restavracija. Od tod si lahko ogleduješ ravninsko okolico mesta, ki jo šele daleč na severu končujejo visoki hribovi, te pa je naše oko nekoliko bolj vajeno.

Mesto je te dni živelo za olimpijado, čeprav vsakdanje delovno življenje ni zamrlo. Toda prebivalci Calgaryja so si poleg svojih obveznosti našli dovolj časa za ljubeznivost in pomoč tisočim turistom, ki so teh štirinajst dni preplavili ulice, hotele, trgovine in restavracije. Toda ta ljubeznivost ni bila le maska teh štirinajstih dni, kajti za prebivalce Calgaryja pravijo, da so že po naravi izredno gostoljubni in prijaz-

ni ljudje. Obenem pa tudi dobri »biznismeni.« Kajti, vse mesto je bilo v znamenju olimpijade, prej pa so bili prirejeni tudi vsi prodajni izdelki. Ne le v ogromnih trgovskih hišah, pač pa tudi na številnih stojnicah po vsem mestu, še zlasti pa v središču mesta, okrog razglasitvenega prostora; le-to je že nekoliko spominjalo na cirkuško, areno zaradi vseh mogočih in nemogočih barvnih odtenkov, ki so se bleščali na bleščečem in za ta čas neverjetno vročem zahodnem soncu, saj je temperatura v teh dneh dosegla celo petnajst in več stopinj Celzija.

Nekatera tekmovališča so bila kar precej oddaljena od središča mesta: na primer smučarska arena Nakiska več kot sto kilometrov, Olimpijski park s skakalnimi in stezo za bob tudi dobrih dvajset kilometrov. A tudi glede prevoza se je bilo mogoče prepričati o izredni organizaciji. Imel sem srečo, da sem bil na obeh za nas uspešnih skakalnih prireditvah na devetdesetmetrski skakalnici. Na prvi tekmi se je zbralo več kot osemdeset tisoč obiskovalcev. Ko se je tekma končala, sem pohitel proti avtobusnim postajališčem, naučen domačih izkušenj, ko se soočiš z gnečo, ki se rine na tistih nekaj avtobusov. Toda, začuda, nikjer ni bilo nobene gneče, kajti avtobusov je bilo toliko, da smo bili v petnajstih minutah vsi na poti proti Calgaryju, brez kakršnegakoli prerivanja in brez stanja »na eni eni nogi« med vožnjo.

Bil je seveda čudovit občutek spremljati skakalno prireditev med osemdesettisoč-

glavo množico, ki pa se je predvsem odlikovala po dvojem: po izjemno kulturnem in zanimivem navijanju in po načinu, kako spremljajo tekmovalce. Za Kanadčane je to pravi praznik in – prijeten družinski piknik. Pod veliko skakalnico, ki je skonstruirana tako, da ne glede na to, kje imaš prostor, vidiš nemoteno potek tekmovalca, po prihajale cele družine s potovalkami, v katerih so nosili prave pojedine in večinoma tople napitke. Posedle so se po sedežih in uživale v bolj ali manj vrhunski predstavi skakalcev z vsega sveta. Vsak med njimi je bil deležen aplavza, še posebej pa tisti najboljši, med njimi tudi vsi naši in pa seveda – zvezda showa, nadkriljivi Anglež Eddy Edwards. Nobene petarde, nobenih žaljivk. Svoje navijaške strasti Kanadčani izražajo z »valovanjem«, ki se širi

preko vsega stadiona z divljanjem rok in kričanjem. Drug način navijanja pa je takoimenovano »izzivanje«, ko ena stran občinstva s kričanjem izziva drugo stran, ki na ta izziv seveda navdušeno odgovarja. Seveda je prav posebno zanimivo, ko se to dogaja med osemdesettisočglavo množico. In ko je tekmovalstvo končano, gledalci pospravijo vse pločevinke in papirčke v svoje potovalke in brez hitenja ali prerivanja odhajajo proti mestu. Nikjer takorekoč ne ostane niti ena sama smet.

Jugoslovanska olimpijska »kolonija« je večji del prostega časa preživljala v »Yugoslav Olympic Meeting Point«, na peti aveniji, kjer je bilo ravno sredi zadnjega olimpijskega tedna najbolj živahno. Najprej zaradi medalj skakalcev, nato pa še zaradi Matejinega uspeha. V teh dneh se je

ozračje nekoliko sprostil, kajti odličje so za mnoge poplačale ves trud in težko pribojevana sredstva, ki jih je treba v sodobnem svetu vedno znova opravičevati. Prav čutiti je bilo, da je šele odličje zbistrilo misli trenerjev, vodij in predstavnikov delovnih organizacij, ki so sponzorirale naše tekmovalce. Šele s tem se je uspešno končal en cikel za našo zimsko-športno ekspedicijo, a kaj, ko se je takoj začel že drugi. Zato je povsem razumljivo, da je bilo treba minulo obdobje poplakniti tudi s kozarcem ali dvema pristnega domačega šampanjca z željo, da bi bilo takih priložnosti tudi v prihodnje obilo. Calgary je za nas opravičil pričakovanje – pa če smo se počutili kot turisti ali kot tekmovalci. Za vsakega po svoje.

Matjaž Kranjec

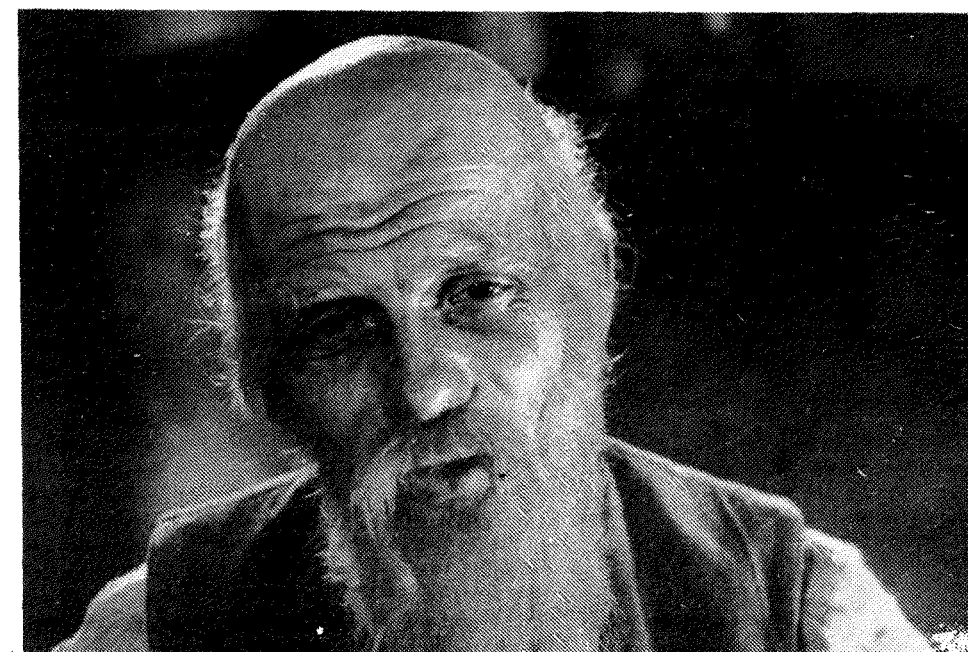
Hvala ti, Frane-Ježek, za vso tvojo žalostno-veselo poezijo

Frane Milčinski-Ježek se je rodil 14. decembra 1914 v Ljubljani v družini uglednega slovenskega pisatelja in mladinskega sodnika Frana Milčinskega. Svojo pot je začel kot igravec na šentjakobskem odru, leta 1936 pa je postal član prve slovenske radijske družine. Nastopal je v humorističnih oddajah, ki jih je vodil tedaj zelo priljubljeni tandem Jožek in Ježek. Veliko je gostoval po Sloveniji, med drugim tudi v mariborskem Totem teatru.

Med vojno je bil interniran v Gonars. Po osvoboditvi je sprva nastopal v ljubljanski Drami, kmalu pa se povsem posvetil radijskemu mediju in ustvaril številne komične in tragikomične like.

Napisal je več lutkovnih iger za otroke (Čarobna skrinja, Kljukčev rojstni dan, Zvezdica Zaspanka), humoristično prozo (Trinajst plus ena), kakih 30 songov, veliko kupletov in skečev. Pomemben je tudi njegov prispevek slovenskemu filmu: ustvaril je lik nepozabnega Kosobrina v prvem Kekcu, napisal scenarij za Dobri stari pianino, v katerem je tudi sam igral, ustvaril nepozabne like v Vesni, Ne čakaj na maj in v Svetu na Kajžarju.

Za svojo bogato kulturno bero je leta 1975 prejel Prešernovo nagrado, red dela z rdečo zastavo in številna druga priznanja.

Balada o koščku kruha

Saj takle košček kruha je res majhna stvar,
lahko izgubiš kjerkoli ga na svetu:
na cesti, v kinu in pri nogometu.
In če zgubiš ga, praviš: Kaj mi mar!
Brez tega koščka kruha grem po svetu.

Na lepem krajec ta postane važna stvar,
če hoče kdo ga s silo komu vzeti.
Prepir je tu, saj vsak čē svoje imeti.
Iz iskre razplamtel se bo požar
in kar na mah bo planil po vsem sveti.

In bo tako: Dokler na svetu vsakdo sam
ne sme odrezati svoj krajec kruha,
od krvi zemlja ne bo nikdar suha.
Saj – verjemite mi – velika stvar
je takle majhen tanek košček kruha.

Rekvjem za klovnom

Odkrijte se — umrl je klovn!
Le trije gredo za pogrebom,
Marjana, ki karte prodaja,
Ben Ali, ki meče požira
in pes, ki številke zalaja.

A vsi, ki so se mu smejali,
zdaj manjkajo v žalostni vrsti,
nikomur nič več ne pomeni
tak klovn, ki je mrtev v krsti.

A včasih to vam bil je smeh...
haha haha haha hahaha
valjali smo se po klopeh
haha haha haha hahaha
cel vrček piva zlil je v žep,
haha haha haha hahaha
in z nosom konju šel pred rep
haha haha haha hahaha.
Na zadnjico je sedel v škaf,
haha haha haha hahaha.
in oslu rekel je »her graf«
haha haha ha. . ha. .

Ne smejte se! Umrl je klovn...
Tak' žalostno pes njegov cvili
Marjana oči si otira,
Ben Ali, ki meče je žrl,
zdaj komaj še solze požira.

Današnja predstava odpade,
trapéc bo spokojen nad mrežo,
le zvezda skoz strgano plahto
bo gledala v temno manežo.

Odkrijte se, umrl je klovn...

Hiša številka dvesto tri

V hiši številka dvesto tri
se godi
sto stvari.
Zunaj je sonce, zunaj je dež,
ti pa mirno mimo greš.
Mimo greš in nič ne veš,
da v hiši številka dvesto tri
se godi
sto stvari.

Janez vesel je, ker danes latinščino šprica,
s Petrom preudarjata, kdo bo v nedeljo dal
gol,
dol v pritličju pa deklica solzna ima lica,
kam bi z otrokom, njena je velika bol

V hiši številka dvesto tri... se godi sto stvari...
stari profesor narobe oblekel je hlače.
in Pepca je rožam na oknu prilila vode.
Lojze že tri dni popiva, zapil bo vso plačo,
otroci so lačni, kar nekam tja predse strme.

V hiši številka dvesto tri se godi sto stvari
Micka je fanta-soldata v omaro zaprla,
ker vrag je nenadno od nekod prinesel
gospo,
gor na podstrešju je mamica stara umrla,
nikogar bilo ni, ki bi ji zatisnil oko.

V hiši številka dvesto tri
se godi
sto stvari.
Zunaj je sonce, zunaj je dež,
ti pa mirno mimo greš.
Mirno greš in nič ne veš,
da v hiši številka dvesto tri
se godi
sto stvari.

Rojstvo državljana

Tako torej, ljubčki, sva se videla prvič.
Moj sin in jaz. Kajti oni dan, vidite, se mi je
rodil otrok in uradno so ugotovili, da je
moškega spola.

Kar na lepem postati oče ni majhna stvar.
Ob množici sestankov človek pozabi, da se
mu zdaj pa zdaj utegne pripetiti kaj podobnega.
In potlej je presenečen.

»Kako,« se vpraša, »rodili smo sina? Poglej, poglej! A kdaj prosim, vas? Ob petih jutraj? Poglej, poglej, prav tisto uro sem bil na sekcijem sestanku. Reševali smo, ljubčki, to in ono važno reč. Kdo bi si mislil, da bom prav takrat, ko so me zadolžili za socialno-ekonomski sektor, postal oče.«

In sem šel torej pozdravit malega državljana. Tam je ležal, v košarici. Ne bi rekel, da je bil takrat lep. Noben novorojenček ni lep. In tudi moj sin je bil prvi dan svojega življenja estetsko negativna pojava, kot se reče. Da, bodimo odkriti, grd je bil. Ob pogledu nanj sem se spomnil na argentinski paradižnik. In vsi, ki so ga videli, so si bili edini:

»Cel oče,« so pravili.

No, v teku nekaj dni, odkar že veka v demokraciji svet, je postal lepši. In vsi, ki ga vidijo, so si edini:

»Vedno lepši je, nikdar ne bo podoben očetu.«

Tako, vidite, sem postal uradno potrjen oče.

No, in kadar sva s sinom popolnoma sama, postanem nežen. Sin je še mlad. Smejalne mišice mu še ne delujejo.

Zato se mi ni treba bati, da se mi bo smejal, če bom nežen. In ko postanem nežen, mu pričnem razkladati modrosti življenja:

»Sin moj, življenje ima dvoje plati. Svetlo

in temno. Svetla je delo. V delu je sreča, veselje. V delu je zdravje in moč. Zato delaj, če hočeš, da ti bo življenje kaj prida. Pa ima življenje tudi svojo temno plat. Nočem ti tega tajiti, pripravljen bodi na to. Kajti ta reč nikomur ne uide. Vsakomur sede na vrat. Tudi ti, tovariš sin, se ji ne izmakneš. Ta temna plat, ki nam vsem greni življenje, je čakanje na uradih. Vsi moramo pretrpeti to reč. Nemara je to v zvezi s podedovanim grehom, ali kaj. Tudi ti, ljubček, boš čakal na uradih. Lep del življenja boš prebil kot droben členek kače pred birokratskimi vrati. A ne obupaj. Trdno stoj in ne gani se iz kače. Ne dovoli, da ljudje, ki so prišli kasneje, stopajo predte. To, vidiš, dovoljuje tvoj oče, zato tako malokdaj dospe pred vsegamogočno birokratsko obličje. Če kdo pride daleč uri za teboj, pa hoče stopiti predte, češ: »Pusti me, tovariš, naprej, doma mi umira mamica,« mu ne verjemi. Mamica mu je že davno umrla. Sicer bi brez dvoma ona čakala tu namesto njega, lenuha zanikrnega. In če pride spet kdo drug, češ: »Pustite me naprej, jaz grem uradno,« mu nastavi komolce. Na urade ne hodimo vsi uradno. In če boš nekoč, čez dvajset let nemara čakal na sistem uradu tam preko, tedaj se spomni svojega očeta. Kajti prišla je prilika da mu povrneš, kar ti je storil dobrega. Ko boš stopil pred birokratsko obličje, ne pozabi, prosim, name. Tedaj čez dvajset let nemara, vprašaj, sinko, birokrate tam za mizo, kaj je s tisto mojo prošnjo, ki sem jo bil vložil pred dvema mesecema, in kdaj bo rešena.

Zdaj pa zaspaj, sin moj, ura je šest in tvoj oče ima sestanek. In če diskusija ne bo predolga, bom opolnoči spet pri tebi.

Ajatutu, tovariš sin!«

Edo Murtić

Ljubljanska predstavitev

Murtić spada v krog partizanskih slikarjev in svoj prvi povojni obulus novi družbi je ustvaril že odstopajoč od takratne vodilne socrealistične smeri. Je tudi avtor številnih stenskih slikarij v Zagrebu, udeleževal pa se je celo pri nekaterih likovnih rešitvah industrijskih objektov, (kaksna je na primer termoelektrarna Konjština).

Eno številnih njegovih »delovišč« je gledališče s scenami – tako za klasične predstave Pirandella ali Giraudoux – kot za Lorco ali operno predstavo Gluckovega Orfeja in Evridike.

Nepozabne so njegove stvaritve – jadranski ciklusi, ki dvigajo krajino z morjem nad komornost; v številnih naslednjih avtorjevih likovnih fazah se morska veduta vrača, vendar vedno nova, sveža, zdaj impresionistična drugič do abstrakcije zreducirana na potezo in barvo, pri čemer pa Murtić nikoli čisto do kraja ne ukine okvirov prepoznavnih oblik.

Iz njegovega partizanskega obdobja se velja spomniti, da je skupaj z Zlatkom Pričo leta 1944 ilustriral roman Jama I. G. Kovačiča, tokrat, štiriinštirideset let kasneje, pa se nam predstavlja ves svež, sodoben, izpoveden in živahen, prav nič utrujen od dolgoletnih iskanj. Pravzaprav je Edo Murtić od svoje partizanske generacije likovnih umetnikov še najbližje likovnemu izrazu

V ljubljanski Moderni galeriji si te dni lahko ogledujemo dela zadnjih let imenitnega hrvaškega slikarja in grafika Eda Murtića, enega tistih jugoslovanskih likovnih umetnikov, ki je šel skozi likovno šilo zagrebskih mojstrov Ljuba Babića in Krsta Hegedušića, pa skozi Mujadžićevo šolo in urjenje pri beograjskem slikarju Dobroviću, sam pa je svojemu likovnemu izrazu dodal vse tisto, kar odstopa iz ožjih jugoslovanskih okvirov in vplivov njegovih učiteljev: to pa sta v prvi vrsti barva in zamah.

Mojster Murtić pred svojim platnom

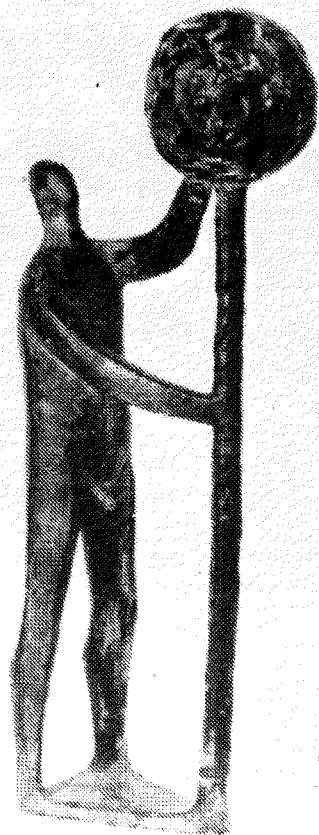
teh devetdeset let in izpričuje neizpodbitno dejstvo, da sta – prvič – barva in platno še vedno ploskev in materija, ki jima ne zmanjka »besed« – drugič pa – da ni časovna modna determinanta prav nobena ovira za velike umetnike.

Murtić se ne da in, če bi ga likovni kritiki še tako radi locirali v katerega od »predalov« umetnostne zgodovine, ki so na nek način determinirani za premnoge slikarje njegove generacije, tega v tem primeru ne morejo storiti.

Ni naključje, da je ta umetnost tako tesno povezana z elementom vode – morja, temu stanju, ki se prilagaja »posodi umetnikovega videnja«. Vse dehti, rdeča kraška zemlja odseva v modro nebo, beli dinarski krš žge iz krajine in vse se staplja v – morju.

Toliko o slikah in pastelih, ki so te dni na ogled v ljubljanski Moderni galeriji. K temu dodajmo še nekaj potrebnih biografskih in bibliografskih podatkov: Edo Murtić se je rodil leta 1921 v Veliki Pisanici pri Bjelovaru. V času svojega likovnega delovanja je imel prek petintrideset večjih samostojnih razstav (mnoge med njimi v tujini), več kot tristokrat pa je s svojimi deli tudi sodeloval na skupinskih razstavah v domovini in tujini. Tako smo lahko srečevali njegova likovna dela na beneškem bienalu, pa na Tokijskem, sanmarinskem in saopalskem bienalu, na razstavah z mednarodno udeležbo v Pittsburgu, Chicagu, Parizu in Rimu... Za svoje delo je prejel tudi vrsto največjih domačih in tujih nagrad, med drugim tudi avnojsko nagrado leta 1985.

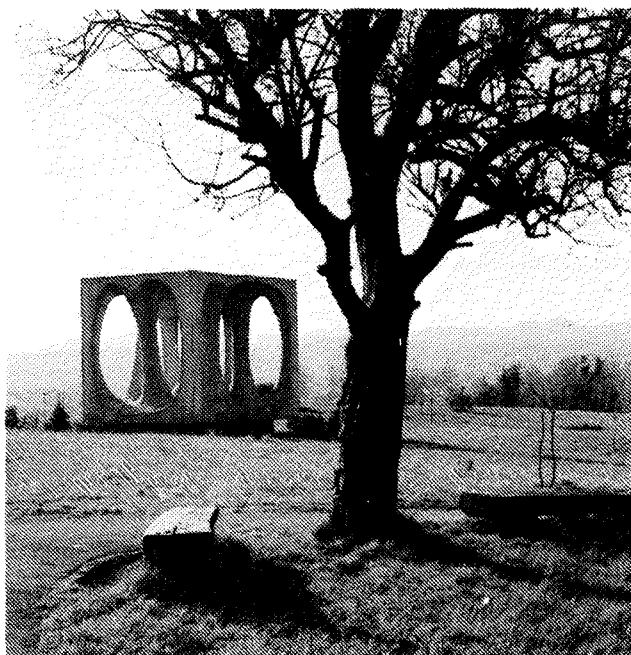
B. Ž. J.

Ob drevesu, 1957, bron

Razmišljujoči kamen

Janez Lenassi

Spomenik padlim borcem NOV, 1965, v Ilirski Bistrici

Spomenik padlim borcem NOV, 1965 (detajl), Ilirska Bistrica

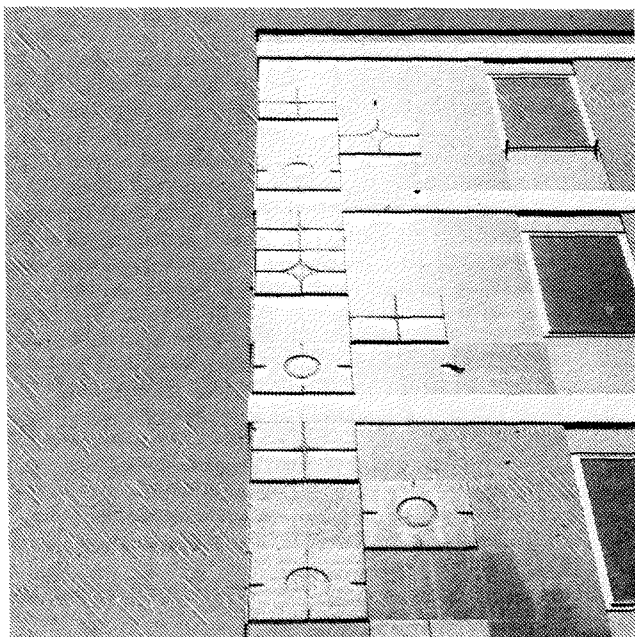
V Obalnih galerijah v Piranu je na ogled velika retrospektiva skulptur Janeza Lenassija, ki že četrdesetletja bogati sodobno slovensko kiparstvo z mnogoterimi preizkusi in s celo vrsto nedvomnih dosežkov, med katerimi so še posebej pomembni njegovi spomeniki »na temo« NOB: »trojni obelisk« v Mirni na Dolenjskem, spomenik padlim borcem NOB v Ilirski Bistrici, spomenik NOB v Ormožu, spomenik NOB v Logatcu, pa v Cerknem, Portorožu, v Postojni in še kje.

Delal in ustvarjal je nepretrgoma, se s svojimi deli udeleževal

kiparskih razpisov in razstav, simpozijev doma in na tujem – ter povsod dostojno zastopal naša umetniška snovanja, ki so tudi z njim doživela nesporno mednarodno veljavo.

Lani je dopolnil šestdeset let življenja, katerega ustvarjalna dinamika se nadaljuje, kar nam daje vedeti, da retrospektivna razstava, ki jo bodo čez dva meseca iz »njegovega« Pirana (kjer živi) preselili tudi v ljubljansko Moderno galerijo, še zdaleč ni sklepno dejanje njegovega prispevka slovenski umetnosti.

V. K.

Likovna oprema fasade (detajl), Računski center Ersten Österr, 1986, Sparcasse – Neutergasse, Dunaj

»Jugo«, (detajl), 1972, apnenec, Mediteranski kiparski simpozij, Labin

Spomenik partizanom - pomorščakom, 1977, apnenec – voda, Portorož

Smučarji

V petek po končanem poku nas je tovariš obvestil, da bomo odšli na tekmovalne. Seveda nas je vse zanimalo, kje bomo tekmovali. Izvedeli smo, da se dobimo v nedeljo ob sedmi uri na vaškem trgu in da se odpeljemo na Soriško planino.

V nedeljo smo bili že vsi zbrani ob pravem času. Vso

opremo smo naložili v kombi in se odpeljali. Cesta je bila zelo slaba, zato nas je kar dobro pretreslo. Vožnja je kar hitro minila, saj smo si med potjo pripovedovali vice.

V dobrem razpoloženju smo prišli na Soriško planino. Med tem ko smo se mi preobuvali, je šel tovariš po karte za žičnico. Zaradi pomankanja snega povsod po naši deželi je bilo smučišče polno smučarjev. Tega se ni

smo ravno razveselili, ker je pred žičnico nastajala dolga vrsta čakajočih. Sprijazniti smo se morali s tem, saj je bilo tega dne na tem smučišču kar devet tekmovalcev. Mi smo tekmovali v slalomu.

Imel sem številko 45. Proga je bila dobro pripravljena, vendar smo tekmovalci s srednjimi in višjimi startnimi številkami imeli kar veliko težav z ledom. Tudi jaz sem imel težave na progi, zato sem moral odstopiti. Tako

je splavala po vodi dobra uvrstitev.

Po končanem tekmovalstvu smo se odpravili domov. Kljub temu, da se nismo odrezali, smo bili dobro razpoloženi.

Vrnili smo se utrujeni, vendar prepričani, da bo drugič bolje.

GREGOR RUPNIK, 6. razred
OŠ Janka Premrla-Vojka
Črni vrh

Športni dan na Kopah

Ker pri nas letos noče in ne bo snega, smo se zbrali in odpeljali na Kope. Prijavitelji so se imeli pravico le boljši smučarji. Mesta v avtobusu so bila hitro prodana. Z vso vsmo smo poiskali doma zaprašeno smučarsko opremo in komaj čakali napovedani športni dan na Kopah. Tisti, ki ne smučajo, so ostali doma in se udeležili pohoda k Labodu pri Sromljah.

Komaj smo pričakali Kope. Na avtobusu je bilo vsega – tudi bruhanja. Na vse te težave smo pozabili, ko smo zagledali sneg, pravzaprav toliko snega. Ker je bila večina na smučeh letos prvič, je bilo dopoldne precej težav, popoldne pa se nas je lotevala že utrujenost. Seveda smo morali preizkusiti tudi najtežje proge, ki smo jim bili le s težavo kos. Škoda, da imamo tako daleč do smučarskih terenov! Če ne bi bili tako veliki stroški, bi si lahko smučanje privoščili še tudi kako soboto. Dan, preživet na Kopah, bo v Artičah ostal nepozabljen.

NUŠKA MOTORE, 8. r.
OŠ Artiče

Izlet v livarno in knjižnico

»Prihodnjo sredo boste odšli v Mariborsko livarno, nato pa še v Univerzitetno knjižnico,« nam je povedal tovariš pri uri tehnične vzgoje.

V sredo zjutraj smo bili vsi učenci zbrani pred šolo.

»Kaj še vedno ni avtobusa?« me vpraša sošolka.

»Ne,« ji odgovorim.

»Saj bo kmalu pripeljal,« ji še dodam.

Malo smo še čakali in ga le dočakali.

»No, pa smo tukaj,« smo dejali.

»Kdo pa je ta mož?« vpraša Vesna.

»Gotovo delavec v tej tovarni, saj ima delovni plašč.«

Najprej smo si ogledali kipe starega železa, pripravljene za predelavo.

»Kako je tu vroče,« sem re-

kla ob vstopu v prostor, kjer predelujejo aluminij.

»Tu zaposleni delavci pa morajo delati vsak dan po osem ur,« reče Maja.

Odšli smo dalje, kjer smo videli, kako vlivajo kovine.

»Poglej žareče železo. Delo tukaj je nevarno, saj se lahko takoj opečeš,« mi reče Zdenka.

»Zakaj pa misliš, da nas je vodič posvaril, da se ne smemo ničesar dotikati?!« reče Joži.

Ko smo si ogledali vse stroje, smo se zahvalili tovarišu, ki nas je vodil in odšli proti Univerzitetni knjižnici. Najprej smo si ogledali prostor, kjer imajo trezorje.

»Ogledali si bomo original Dalmatinove biblije ter druge rokopise,« nam je dejal knjižničar.

Bili smo veseli, da smo videli te knjige. Nato nas je knjižničarka povabila v izposojevalnico.

»Sedaj vam bom pokazala, kako se izposojajo knjige,« nam je dejala, nato pa še pokazala.

»Koliko knjig imajo tu,« sem šepnila.

»Naša knjižnica je nič proti tej,« mi potrdi Vesna.

»Sedaj pa se malo utišajte, ker gremo v čitalnico,« nam je dejala knjižničarka. Tam nam je pokazala razne slovarje, enciklopedije, leksikone ter druge podobne knjige.

»Teh knjig ne smete nesti domov. Če pa bi jih potrebovali, jih lahko uporabljate le v čitalnici,« nam je razložila.

Tiho smo odšli iz čitalnice ter si odšli ogledat druge prostore.

»Kakšne knjige so pa to?« vpraša Robi.

»To niso knjige, temveč vezave starih časopisov,« je odgovorila knjižničarka.

V skladišču nam je pokazala, kako uslužbenci iščejo knjige glede na listek, ki ga izpolni obiskovalec.

»Delo v knjižnici ni lahko,« reče Maja.

»Pa tudi znanja morajo imeti precej,« sem dodala.

S tem se je naš ogled v knjižnici končal. Polni novega znanja smo odšli na avtobusno postajo ter se odpeljali domov.

Želim si še več takšnih izletov, saj na njih vidimo in vsaj delno spoznamo stvari in dela, o katerih se učimo in si jih predstavljamo v mislih. Velikokrat šele tako ugotovimo, če so bile naše misli in dojetanje snovi pravilne.

BRANKA TRČAK, 8. a
OŠ Kerenčičevih, Pesnica

Prihodnost je lepa

Na sestanku pionirske organizacije smo imeli na dnevnem redu izvolitev delegata za Poreč. Tovarišica Raner je podala predlog in tako so me izvolili. Bila sem zelo vesela, čeprav je bilo do odhoda še skoraj ves teden, ki pa je hitro minil. V torek sem morala vstati četrte ure prej kot ponavadi, vendar mi ni bilo težko. Lepo sem se umila, oblekla, nato pa je ata odpeljal mamó in mene na avtobus, s katerim sva se po krajšem čakanju odpeljali v Maribor. Zbirališče je bilo v Razlagovi ulici, kjer smo se delegati šol mariborskih občin odpeljali proti Poreču.

Na začetku vožnje je bil avtobus, zaradi zaspanih in obenem med seboj nepoznan- nih učencev, tih, mogoče

malce nemiren, kmalu pa je zašumelo kot v čebelnjaku. Predvsem si lahko slišal vprašanja:

»Kako ti je ime?«

»Koliko si stara?«

»Iz katere šole si?«

In tako dalje. Moji sosedi je bilo ime Barbara in je hodila v šesti razred. Veliko sva se pogovarjali in si postavljali različna vprašanja. Dobili smo tudi malico, ki smo jo s slastjo pojedli, saj smo bili že pošteno lačni. Ustavili smo se na črpalki, kjer je bila okrepevalnica in sanitarije. Malo smo se še razgibali in se odpeljali. Smejali smo se šalam, ki so nam jih pripovedovali šaljivci po mikrofoni in peli pesmi vse do Poreča. Prihod v Poreč nas je razveselil, saj smo se ustavili ob

obali. Temeljito smo si jo ogledali, potem pa so nas pogostili z obilnim kosilom ter coca-colo. Po kosilu smo se odpravili na gradbišče, kjer je bilo bučno zaradi strojev, ki so jih pozneje za nekaj časa ustavili. Ogledali smo si kratek kulturni program in položili temeljni kamen, ki so ga pred našimi očmi zazidali v steno in s tem uresničili plan, ki je bil sprejet že pred dvanajstimi leti. Ob spremeljavi harmonike smo na koncu zapeli še Veselo pionirsko. Ker nam je ostalo še nekaj časa, smo se sprehodili po gradbišču in si ogledali cerkev, ki je v središču mesta. Napisali smo razglednice. Nismo pa pozabili na sladoled.

Iz Poreča smo krenili okoli

šestnajste ure. Na poti proti domu smo se ustavili na istem mestu kot dopoldan, se okrepčali in se odpeljali v Maribor. Iz avtobusa smo lahko videli starše, ki so nas še nestrno čakali. Ko smo stopali iz avtobusa, smo se pozdravljali in odšli vsak na svojo stran v upanju, da se še kdaj tako lepo snidemo.

Lahko mi verjamete, da ta dan ne bom nikoli pozabila, saj sem spoznala veliko dobrih, gostoljubnih prijateljev. Upam, da bodo učenci, ki bodo lahko preživeli del svojih počitnic v domu, še naslednje leto zadovoljni in se radi vračali v letovišče, ki so nam ga omogočile različne delovne organizacije in občani mariborskih občin.

MAJA LAZAR, 7 b
OŠ Kerenčičevih, Pesnica

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Naš deveti nagradni natečaj

Bogo Flander – Klusov Joža

Ja, že devet let po vrsti razpisujemo letos naš nagradni natečaj Bogo Flander–Klusov Joža. Iz leta v leto vas je več, dragi mladi prijatelji, več tistih, ki radi primete za pero in sodelujete v njem. Prepričana sem, da boste tudi letos »polnoštevilni« in da bomo tako v širokem zamahu pričakali prihodnje – jubilejno leto (Kaj hočemo, če pa imamo tako radi okrogle obletnice!).

Vem, vem, zanima vas naslov, o katerem boste najprej presodili, če je »smotan« ali O. K., potem pa boste pod njim nizali svoje misli. Ampak še prej se moramo ustaviti ob Bogu Flandru–Klusovemu Joži; zaradi tistih naših mladih (najmlajših) dopisnikov, ki se z njim prvič srečujejo, in seveda zato, da osvežimo spomin, kdo je bil ta Klusov Joža in zakaj smo se ravno njega zamislili za naš nagradni natečaj.

Takole recimo: Bogo Flander je bil sin revolucije. Pisal je iz boja in za boj. Pseudonim Klusov Joža pa si je vzel po nekem gorjanu izpod kamniških planin, ki jih je v svoji mladosti rad obiskoval. Novo ime mu je bilo všeč in ga je pozneje odnesel s seboj tudi k partizanom. Vse, kar je napisal, je podpisoval z njim.

In kaj je pisal? Opisoval je dogodke in ljudi, prodiral v njihovo dušo. Njegovo pripoved odlikuje živa neposrednost, neizumetničenost in smisel za partizana – človeka. V partizanskih listih je med vojno izšlo veliko njegovih partizanskih črtic. Borci so jih radi prebirali. Po vojni pa je njegovo zbrano delo izdala založba Borec z naslovom Bataljon, leta 1958.

»Kod ga je vodila njegova bojna pot?« slišim vaše vprašanje. Ja, seveda, tudi to sodi v njegovo osebno izkaznico. Poletni 1941 se je vključil v Osvobodilno fronto. Marca 1942 je odšel med partizane na Gorenjsko, in sicer v Poljansko četo. Pozneje je kot borec Dolomitskega oddelka prišel čez Dolomite na Dolenjsko, kjer se je bojeval v Cankarjevi brigadi. Kot namestnik komisarja drugega bataljona te brigade se je udeležil bojev za Bosiljevo. V boju je bil ranjen in 30. junija 1944 je podlegel ranam v Drnovcu pri Vinici. Pokopali so ga na viniškem pokopališču skupaj s šestimi junaki poveljniškega kadra Cankarjeve brigade, ki so padli v teh bojih.

Če povemo še tisto, kar je ponavadi v vsakem življenjepis zapisano na začetku – da se je namreč rodil 8. decembra leta 1918 v Ljubljani, je podoba Boga Flandra pred nami neka-ko zaokrožena. Morda bo kdo dodal še to, da se je poskušil kot trgovski in krojaški vajenec, nazadnje pa je postal železničar. Za nas pa je ta hip pomembno nekaj drugega; nekaj, iz česar smo izpeljali naslov letošnjega nagradnega natečaja: Bogo je v svojih rosnih letih rastele pod okriljem svoje matere in babice v predmestnem šišenskem delu Ljubljane. Ničkoliko prijetnih uric je preživel ob babičinem pripovedovanju najrazličnejših zgodb.

Babice (in seveda tudi dedki) rade pripovedujejo o svojih mladih letih, saj v spominih spet oživi njihova mladost. Mladostna neugnanost, ki se je ne da ukrotiti in je vedno lepa. So tudi vaše babice in dedki, dragi mladi prijatelji, takšni? Vam tudi oni pripovedujejo? Pa kaj sprašujem, saj vem, da skozi njihove pripovedi najbolj od blizu spoznavate čas, ki je vam daleč, oni pa so ga živeli in ustvarjali – čas narodnoosvobodilnega boja.

Zdaj pa si zamislite, da ste vi babice in dedki. Nič se ne smejte, kajti tu je naš naslov letošnjega nagradnega natečaja: »Ko bom jaz dedek (babica), bom svojim vnukom pripovedoval(a)«. Kaj boste torej pripovedovali svojim vnukom? Verjetno to, kar danes doživljate v sebi in v svetu okoli sebe, o svojih igrah, o šoli, o svobodi, ki jo živite, o željah, ki se vam motajo po glavi – pa kaj bi naštevale. Napišite nam svoje zgodbe tako, da bodo vaši vnuki skozi vašo očala spoznali vašo mladost.

Sestavke nam pošljite na Uredništvo TV–15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana, na ovojnico pa napišite še: za nagradni natečaj. Zbirali jih bomo do 1. maja. Lepo prosim, da se »držite tega roka! Petim najboljšim, ki jih bo izbrala naša komisija, bomo le tako lahko poslali lepe knjižne nagrade že ob dnevu mladosti.

Bodite čimbolj neposredni, neizumetničeni, življenjski – kakor je bil v svojih pripovedih Bogo Flander–Klusov Joža!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Dom knjige – hram zapisane dobrote, poštenja, ljubezni, tisočerih izkušenj, zakladnica znanja

Knjiga – moja prijateljica

Iz osnovne šole Antona Ukmarja v Kopru

Najprej smo postali pozorni na besede Metke Morovič, svetovalke za slovenski jezik na osnovnih šolah (Zavod za šolstvo SRS, OE Koper). Takole pravi:

»Ko je strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje sklenil, da sprejme obvezni predmetnik in učni načrt osnovne šole, je bilo med drugim rečeno, da bi uvedli kulturne dneve od 1. do 8. razreda. Šola naj bi jih organizirala za vse učence, izvajali pa naj bi jih pod vodstvom učiteljev po letnem delovnem načrtu šole skozi vse leto, v različnem trajanju in v povezavi z okoljem.

Marsikje so to sprejeli z negotovanjem, češ, spet nova obremenitev, nova naloga, za katero učitelji niso niti usposobljeni. Pa vendar so se lotili dela in kmalu so se pokazali uspehi; v začetku bolj skromni, pozneje vse večji. Danes lahko rečemo, da v šolah resno načrtujejo kulturne dneve in jih tudi uspešno uresničujejo, posebno v nekaterih šolah. Med te gotovo sodi osnovna šola Antona Ukmarja v Kopru, ki je po zaslugi mentorice kulturnega društva, učiteljev, vodstva šole in tudi zunanjih sodelavcev dosegla precej visoko raven. S tematskimi kulturnimi dnevi, ki so doslej zajeli že skoraj vsa umetnostna področja, so dokazali, da je z resnim delom vseh sodelujočih in s primerno motivacijo učencev mogoče doseči kakovost, oziroma temeljne cilje splošnega kulturnega področja. Upam, da bodo v vseh šolah vztrajali na tej poti, kajti prepričana sem, da ni lepšega, če se učenec in učitelj ujameta v ustvarjalnem zagonu.«

Iz osnovne šole Antona Ukmarja iz Kopra so nas poklicali po telefonu: »Od 24. do 26. februarja smo v naši šoli organizirali kulturne dneve na temo: »Knjiga – moja prijateljica«. Sodelovali so vsi učenci in vse mogoče se je dogajalo. Vas to zanima?«

»Še kako nas zanima!« smo jim odgovorili. In kmalu potem smo prejeli obširno poročilo o resnem delu ter ustvarjalnem, tako rekoč – kulturnem, dogajanju. Člani literarno-novinarskega krožka, ki so ob tej priložnosti pripravili poseben bilten, so v uvodu zapisali:

»Predstaviti z besedo utrip kulturnih dni v naši šoli je nemogoče. Pravo podobo si lahko ustvari le

nekdo, ki trodnevna dogajanja in doživljanja spremlja skupaj s 1200 otroki, kar pa je nemogoče. Naš krožek jim ni uspel slediti. Poročila, ki so nam jih pripravili posebni dopisniki, bi morali speti v zajetno knjigo. Iz novic smo izluščili le iskricke. Mogoče boste začutili, da je vanje vtkan veličasten plamen iskanja, raziskovanja in ustvarjanja slehernega ščinkovca v tem našem velikem gnezdu.«

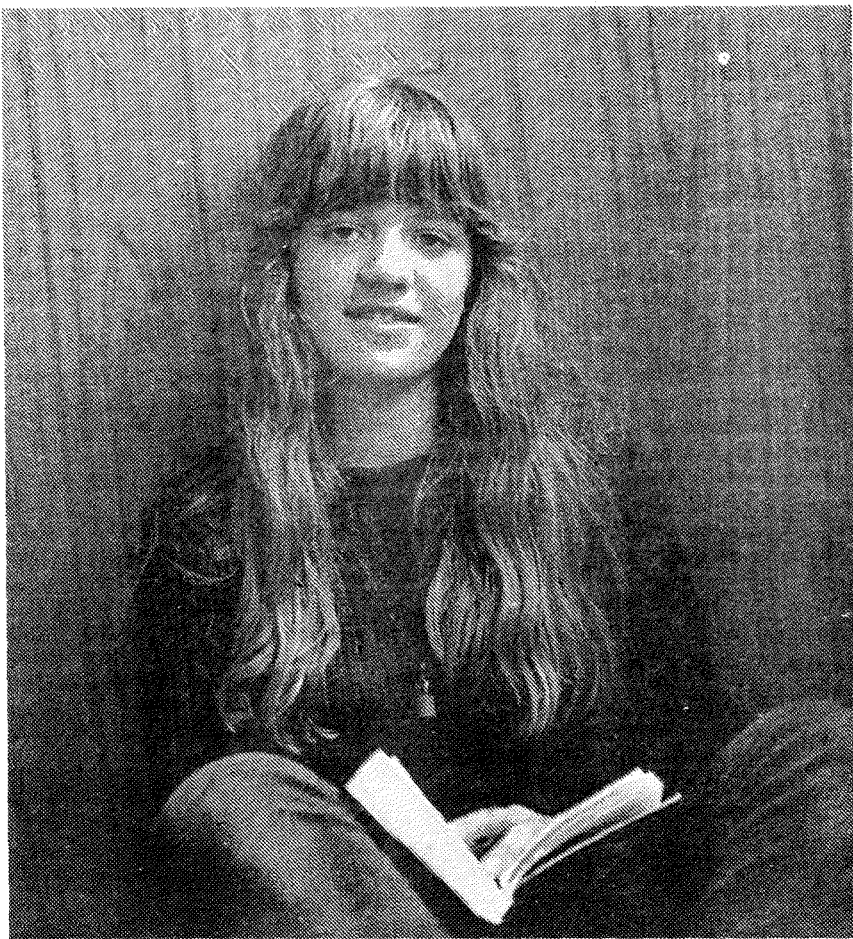
Prvošolci so bili na obisku v Pionirski knjižnici v Kopru. Drugošolci so izdelali slikanico po glasbeni pravljici Slonček Jakonček. Učilnice tretješolcev so se spremenile v prave delavnice: pisali so, risali, tipkali in tiskali pa oprem-

ljali, vezali – seveda knjige. Učenci četrtyh razredov so že nekaj dni prej prinašali v šolo najrazličnejše knjige. Ob kulturnih dnevih so jih razvrstili po vsebini in pripravili razstavo, ki so jo predstavili z upri-

skati razvoj pisave. Ker pa zunanje sodelavce ni bilo, so raziskali prodajo časopisov in revij v koprskih kioskih. Oblikovali so zanimive zaključne misli, med njimi ugotovitev, kaj osnovnošolci najraje berejo. Osmi c je raziskoval založbe na Slovenskem in o tem pripravil razstavo. Osmi e je začel z delom skupaj z 8. e že za slovenski kulturni praznik. Tega dne pa so postali pisatelji, grafiki, likovniki, novinarji... Osmi e se je pogovarjal z družbenopolitičnimi in kulturnimi delavci Kopra,

ki, ilustratorji in še vezalci. »Zdaj je vrsta na nas, bralci,« menijo koprski osnovnošolci.

Šestindvajsetega februarja so se kulturni dnevi osnovne šole Antona Ukmarja iz Kopra končali. Zelo slovesno – z igrice gledališke skupine in s podelitvijo knjižnih nagrad najboljšim bralcem ter zmagovalcem nagradnega natečaja literarno-novinarskega krožka. Ampak višek dogajanja pa je bil v četrtek. V šolo je prišlo vse polno neznancev, med njimi največ učiteljev slovenskega

Če imam dobro knjigo, imam najboljšo prijateljico, imam najboljšega učitelja, imam drugačen svet... Če imam knjigo, mi ni nikoli dolgčas.

zoritvijo. Petošolci so odkrivali bralne navade kranjcev. Šesti razredi so se šli prave zbiralce knjig. Sedmošolci so bili novinarji, književniki, tiskarji... Skupina 8. a bi morala raz-

pisali so intervjuje in izdelali plakate z ugotovitvami. Osmi d je izdelal pravo knjigo, vse – papir, platnice, uredniški odbor je zbral besedila, potem so vse dobili v roke grafični uredni-

jezika, ki so opazovali delo mladega rodu. Posebni gostje so bili pesnik Edelman Jurinčič, pisatelj Marjan Tomšič, urednica Tomosovega časopisa Marina Hrs in akademski slikar

O branju in bralnih navadah

O tem so se učenci pogovarjali s pomembnimi družbenopolitičnimi in kulturnimi delavci Kopra. Pa so jim takole odgovarjali:

Boris Šuligoj, dopisnik Dela:

Branje je nujno za vse, ki hočejo trenirati svoje možgane, ki se hočejo razvijati in se bogatiti. Za to si mora vsak najti čas. Najraje berem knjige, ki te »zagrabijo«. Med bralci in knjigo se mora vzpostaviti odnos, ki človeka vleče. Če družba angažira človeka, se bori za obstoj. Ne more pa vzgajati človeka, ki bi dovolj bral. Branje časopisov in revij je slabo nadomestilo za knjige. Če človeka siliš k branju, ustvariš v njem odpor. Poznam dobro metodo za priljubljanje knjig – prebereš začetek in če ti ni všeč, vzameš v roko drugo.

Andrej Medved, umetniški vodja v galeriji Meduza v Kopru:

Romanov ne berem več, ker mislim, da so slabo pisani in zame prikazujejo oddaljeno resničnost. Zdi se mi, da cela Evropa zelo malo bere, skoraj nič. Zelo veliko pa berejo Rusi. S knjigo ali časopisom jih srečaš povsod. O mladih pa mislim, da zelo malo berejo.

Lucija Čok, direktorica Pedagoške akademije v Kopru:

Morda osnovnošolci še kaj preberejo, srednješolci pa že opuščajo bralne navade. Knjigo so zamenjali televizija, radio in druga sredstva. Tudi Italijani, Španci, Francozi in Nemci gledajo televizijo, a ne delajo tako velikih napak kot mi. Leposlovje je zapostavljeno.

Andrej Trobentar.

Veliko truda je bilo vložnega v te tri dni. Na rezultate je bila ponosna cela šola. In kdo še z njimi? Starši, krajani...

Živa Drole

V novi preobleki

Številni ljubitelji letalstva, letal, letalske tehnike in vsega drugega, kar sodi zraven, so te dni doživeli prijetno presenečenje. V prodaji se je namreč pojavila prenovljena in posodobljena revija Krila.

Nova Krila so nastala kot plod želja dveh uredništev; in sicer uredništva Kril in Zveze letalskih organizacij in uredništva revije Naša obramba. Na Zvezi letalskih organizacij so spoznali, da revije Krila ni več mogoče izdajati na povsem amaterskem načelu in delu. V uredništvu Naše obrambe pa se je iz dneva v dan nabiralo več gradiva o letalstvu, ki ga niso mogli objaviti zaradi njene širše obrambne zasnove. Tako je nastala nova revija Krila, ki je poskus, da bi tudi v slovenščini izhajala sodobna, kakovostna revija o letalstvu. V začetku morda ne bo zadovoljila vseh bralcev, vendar pa je prav gotovo precejšen korak naprej na tem področju. Kot pravijo v skupnem uredništvu novih Kril, bodo v reviji objavljali zanimivosti z domačega in tujega neba, predstavljali bodo vrhunske pilote, letalske športnike, modelarje in še kaj. Prav tako pa ne bodo pozabili na letalsko zgodovino in našo vlogo v njej.

Prva številka Kril, ki bodo izhajala vsaka dva meseca, ima petdeset strani, na katerih je veliko zanimivega branja. Tako lahko preberete o problemih, ki pestijo slovenske športne letalce, o hitrem in uspešnem razvoju letalske industrije v Braziliji, o ameriškem letalu B-1B, o belgijskem ultralahkem letalu, o obletnici Letalskega centra v Mariboru, o svetovnem prvaku v raketnem mo-

delarstvu in drugo. Prav gotovo pa sodi med najbolj zanimive članke pogovor s prvim slovenskim pilotom letala A-320, katara bo kmalu dobila tudi Adria Airways.

Že teh nekaj naštetih člankov obeta zanimivo branje. Noben bralec pa ne sme prezreti poziva glavnega in odgovornega urednika Kril Toneta Polenca, ki je v popotnico reviji med drugim zapisal: »Z drugo številko bo zaživela kontaktna stran, torej pišite, ocenite nas kritično, sodelujte z idejami...«

B. K.

Šansoni, Šerbedžija in njegov oče partizan

Bleda šansonska predstava, kdove zakaj, se je odvijala ondan na TV programu ljubljanske televizije. Ali smo že vsake pesmi siti ali pa se morda človek preprosto naveliča ostrine noža iz pesmi Svetlane Makarovič? Nekam pogrošno je vse skupaj izvenelo in bi utonilo v najhitrejšo pozabo, če se ne bi na odru pojavil tudi Rade Šerbedžija, ki je s svojo šansonsko interpretacijo dveh pesmi o treh generacijah – očetu partizanu, sinu in vnuku, zapil marsikomu trn v srce ali pa vsaj zavrtal v najskritejše koticke duše prenekateremu nekdanjemu borcu, pa tudi njihovim otrokom.

Že res, da je nastopila tudi slavna in imenitna Chaterine Sauvage, ki je z interpretacijo klasike in iz klasike francoske poetike izvirajočih izpeljank ponudila košček Pariza in košček sveta. Vendar nekako nismo imeli s tem več pravega veselja, vsaj nekaj nas, ki smo zbrani na obisku pogledovali tudi na ekran. Odzvanjale pa so nam Šerbedžijeve besede: ... a ja ocu vičem s obale Save...

B. Ž. J.

Cita Lovrenčič-Bole: PREKOMORKE

Knjiga Cite Lovrenčič-Boletove PREKOMORKE je pričevanje o dveh letih, ki ju je avtorica po obsodbi v Ljubljani prebila v ženskih kaznilih fašistične Italije (v Kopru, Benetkah in Tranju) in o letu med prekomorci v Carbonari in Gvarini v južni Italiji. ● Knjiga obsega 216 strani. ● Cena: 18.000 din

NAROČILNICA

Naročam knjigo
Priimek in ime.....

Naslov.....

Pošta in poštna številka.....

Štev. osebne izkaznice.....

izdane pri.....

Plačal bom ob prejemu knjige.

Naročilnico pošljite na naslov: Založba Borec, Miklošičeva 28, Ljubljana
Informacije dobite po telefonu (061) 320-476.

Karel Godec

Lani je umrl član ZB Jevnica. Rojen je bil leta 1901 v Golishah. Bil je aktivist OF in partizan, njegova hiša je bila pravo zatočišče za borce in aktiviste. Partizani pa je od poletja 1944 dalje na Dolenjskem in v Beli krajini. Bil je v bataljonu, ki je imel nalogo prevažati hrano, strelivo in ranjence v Stare žage, Metliko in Podhosto. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod s srebrnimi žarki.

Franc Zaman

Na ljubljanskih Žalah smo se lani poslovili od Franca Zamana, rojenega leta 1924 v vasi Hinjce pri Krmelju. Vsa njegova družina je bila 1941 leta odpeljana na prisilno delo v Nemčijo. Domov so se vrnili leta 1945. France se je zaposlil v rudniku v Krmelju in Senovem, kjer se je vključil v sindikalno organizacijo in v SKOJ. Leta 1946 je bil vpoklican v JLA, kjer je bil sprejet v ZK. Po vrnitvi iz JLA se je zaposlil v železniških delavnicah v Siski.

Oto Kranjc

V Zalcu je decembra lani umrl Oto Kranjc. Rojen je bil leta 1922 v Vrbovju, kjer se je izučil za mizarja. Po okupaciji domovine se je priključil brigadam, ki so bile ustanovljene v ZSSR. V Sremsu se je pridružil partizanom in leta 1944 prispeval v Soštanj. Po vojni se je vrnil v domači kraj in se zaposlil. Bil je prizadeveni športni delavec in gasilec. Za požrtvovalno delo je prejel več visokih državnih, občinskih in republiških priznanj in odlikovanj.

Ludvik Kokal

Rodil se je leta 1920, umrl decembra lani. Od maja 1942. je bil vojni ujetnik, v NOV je vstopil leta 1944. V decembrski ofenzivi je bil ujet in poslan na prisilno delo v Avstrijo. Po vrnitvi se je zaposlil v železnici na Ravnah.

Stanislav Kosmač

Novembra lani je v Mošeniku pri Savi umrl Stanislav Kosmač. Že konec leta 1941 in v letu 1942 je prevažal skupaj z gluhoonim stricem s čolnom preko Save partizanske ilegalce. Spomladi 1944 je vstopil v Kozjanski odred, v katerem je bil do jeseni, nato pa se je vrnil na domače območje.

Jožefa Jakelj

Jožefa se je rodila pred devdesetimi leti v Hrastju na Dolenjskem. Leta 1920 se je poročila in se preselila na Verje pri Medvodah. Takoj po zasedbi naše dežele sta se z možem uvrstila med simpatizerje OF. Partizanom je pomagala s hrano in drugim materialom ter jih obveščala o nevarnosti sovražnika. Tudi njena sinova sta bila borca NOV.

Stanko Elhofer

Lanskega decembra je umrl medvojni in povojni aktivist Stanko Elhofer. Že pred vojno je simpatiziral z revolucionarji, med okupacijo pa se je priključil NOG, zato so ga Italijani junija 1942 odpeljali v koncentracijsko taborišče. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in nadaljeval z delom za OF. Po vojni je bil član prvega KLO na Rakeku.

Miha Bevc

Na Ovsiašah smo se lani poslovili od Miha Bevca. Med vojno se je komaj 14-letni vključil v NOG in opravljal kurirske dolžnosti, za kar so ga belogradisti zaprli. Po vojni je bil aktivist v okrajnih in republiških mladinskih telesih. Posebno aktiven je bil v krajevni skupnosti v Podnartu.

Ivan Oven

Ivan Oven se je rodil leta 1913 v ZDA. Bil mu je deset let, ko je s svojimi starši prišel v Jugoslavijo. V začetku vojne je bil odpeljan v nemško taborišče, od koder mu je uspelo pobegniti. Priključil se je partizanom v Slandrovi brigadi. Bil je večkrat odlikovan. Od njega smo se poslovili lani na domžalskem pokopališču.

Vladimir Lampič

V osemdesetem letu je umrl Vladimir Lampič z Brezovice pri Ljubljani. Že leta 1941 se je kot pismo-voja aktivno vključil v delo OF v Ljubljani in okolici. Prenašal je zaupno pošto in drugo propagandno gradivo. Po vojni se je udeležil mnogih delovnih akcij in s svojim delom veliko prispeval pri obnovi in izgradnji komunalnih in drugih objektov na Brezovici.

Janez Podlinšek

V Gornjem gradu je oktobra lani umrl čevljar Janez Podlinšek. Leta 1942 so ga Nemci zaprli v celjski Stari pisker in ga mučili in zasliševali. Po srečnem naključju mu je uspelo pobegniti domov in od tedaj dalje je na svojem domu šival za partizane do konca vojne.

Francka Sever

Od triinšestdesetletne France Sever smo se Črnučani poslovili avgusta lani. Kot vsa Pečarjeva družina se je tudi ona takoj po okupaciji priključila NOB, vendar je njeno dejavnost okupator prekinil z izgnanstvom v delovno taborišče v Nemčijo. Po treh letih izgnanstva se je vključila v delo za obnovo domovine. Za svoje požrtvovalno delo je bila odlikovana.

Alojzija Vidic

Lani smo se na Predmeji poslovili od Alojzije Vidic, rojene na Predmeji 1923. leta. Spomladi 1943. se je aktivno vključila v NOG, in bila tudi stalna sodelavka v mladinski organizaciji. Bila je kurirka, kulturna delavka, sodelovala je pri raznih prireditvah, mitingih, ki so bili organizirani v sodelovanju z enotami, ki so se zadrževale na tem območju.

Anton Gašper

Na Ravnah na koroškem je lani umrl Anton Gašper. Rojen je bil leta 1922 v Smartnem pri Slovenj Gradcu. V NOV je aktivno vstopil marca 1943 v 14. divizijo in bil obveščevalec, nato pa je postal komandir voda Bračičeve brigade. Imel je čin zastavnika. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod, z medaljo za hrabrost in redom dela s srebrnim vencem.

Anton Likar

Novembra lani smo se v Spodnji Idriji poslovili od Antona Likarja iz Kanomlje. Leta 1943 se je aktivno vključil v NOB. Ker je bil premlad, je opravljal prevoze za partizanske enote in ranjence.

Lojze Božič

Življenjska pot Jožeta Božiča se je začela na Jesenicah leta 1904. Se kot mladenič se je pridružil delavskemu gibanju. Ob šestojanuarski diktaturi leta 1929 je skupaj s Tonetom Čufarjem izstopil iz Sokola in se vključil v izobraževalno društvo Bratstvo, ki je preraslo v močno športno društvo. Takoj po vdoru okupatorja je začel sodelovati v prvem revolucionarnem odboru za Jesenice. Leta 1941 je bil z ženo in hčerama izseljen v Valjevo, kjer je delal v odboru za razmestitev in pomoč izseljenim družinam. Po vojni je delal v železnici na Jesenicah. Večkrat je bil proglašen za udarnika in novatorja. Odlikovan je bil z redom dela. Od Lojzeta Božiča smo se poslovili decembra lani na Jesenicah.

Olga Hlede

V osemdesetem letu je v Hruševju pri Postojni umrla Olga Hlede, rojena Grum v Novem mestu. Otroštvo je preživljala v Smartnem pri Litiji. Razpad stare Jugoslavije jo je zatekel v Ptuj. Zaradi naprednih idej ni bila dobro zapisana pri okupatorju. Tako je bila z možem in mla-doletno hčerko izseljena v Slavonsko Požego. Vseskozi sta bila povezana z NOG. Ustaške oblasti so ju večkrat premeščale iz taborišča v taborišče. Leta 1943 jim je s pomočjo NOG uspelo pobegniti iz Slavonskega Broda v partizane.

Jože Koderman

V dvaindevdesetem letu je umrl Jože Koderman, borec za severno mejo. Leta 1941 se je vključil v NOG na terenu v Črnučah, kjer je delal vse do osvoboditve. Za svoje sodelovanje je bil odlikovan.

Združenje borcev NOV Ostrožno-Lava sporoča, da so v letu 1987 umrli njihovi člani:

Ivan Božič: rojen leta 1914 v Gaberju pri Novem mestu. Aktivno in organizirano je začel delati za NOV leta 1942. Bil je aktivist na terenu, pozneje pa je stopil v bojne vrste belokranjske SNOUB. Imel je čin starejšega vodnika in bil odlikovan z redom zaslug za narod.

Jože Perc: rojen leta 1912 na Planini pri Sevnici. Sodeloval je kot aktivist OF na Kozjanskem, od julija 1944 je bil borec Kozjanskega odreda.

Ludvik Jančič: rojen leta 1924 v Rečici pri Laškem. Najprej je sodeloval kot aktivist na terenu Laško, nato je vstopil v 1. jugoslovansko brigado, ustanovljeno v SSSR. Bil je njen načelnik za zveze v pehotnem polku in dosegel čin poročnika, kasneje pa je napredoval v čin kapetana. Za vojne zasluge in aktivno delo po vojni je prejel red za hrabrost in red zaslug za narod.

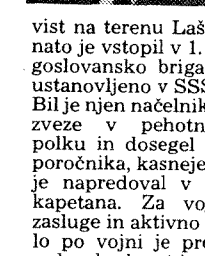
Jože Rojc: rojen leta 1911 v Levcu pri Celju. NOV se je priključil kot borec brigade in bil odlikovan z medaljo za hrabrost.

Jože Lipičnik: rojen leta 1919 v Smartnem v Rožni dolini. V NOV je vstopil septembra 1943. Bil je borec SNOUB Ljubljanske pozeje pa je bil v sanitetni ekipi glavnega štaba Slovenije. Za zasluge med NOV in po njej je bil odlikovan z medaljo za hrabrost in z medaljo zaslug za narod.

Julija 1944: je postala članica okrajnega komiteja SKOJ, septembra istega leta pa se je priključila 16. brigadi Janka Premrla Vojka. Odlikovana je bila z medaljo zaslug za narod.

Dominik Amon: rojen leta 1920 v Selah pri Šmarju pri Jelšah. Kot aktivist je deloval po Kozjanskem, maja leta 1944 je vstopil v Kozjanski odred, bil dvakrat ranjen in odlikovan z redom za hrabrost in redom zaslug za narod.

Marija Podrepšek: rojena leta 1925 v Zasipu pri Bledu. Bila je članica SKOJ terena Gorje-Bled.

Vili Lovšin

V Hrovači pri Ribnici smo se lani poslovili od borca Vilija Lovšina, rojenega leta 1913 v Goriči vasi. Za NOB je začel aktivno delati že leta 1942. Zbiral je hrano in drug potrebni material. Povezan je bil s terensko organizacijo OF in deloval po njenih navodilih. Zaradi tega je bil aretiran in zaprt v Somoboru in Ljubljani vse do julija 1943, septembra pa je vstopil v NOV. Za svoje delo je bil odlikovan z redom zaslug za narod.

Jelka Mole

Lani smo se v Črnučah poslovili od šestdesetletne Jelke Mole. Med vojno je bila članica mladinske organizacije, po vojni pa je prav tako z mladimi posvetila vse sile obnovi porušene domovine. Za svoje predano delo je bila odlikovana.

Anton Višnar: rojen leta 1919 na Dobrovi pri Celju. Sodeloval je kot aktivist na terenu v domačem kraju, kasneje pa je postal borec Bračičeve brigade.

Jože Repar: rojen leta 1923 v Globinje-ku pri Sevnici. Izgnan je bil v Sremsko Mitrovico in nato v nemško izgnanstvo.

Janez Dolinšek: rojen leta 1913. Takoj po okupaciji je začel sodelovati v raznih sabotažnih akcijah. Bil je aretiran in zaprt v celjskem Starem piskru. Septembra 1943 se je priključil NOV v Liki. Imel je čin kapetana in bil odlikovan z medaljo za hrabrost.

Marija Podrepšek: rojena leta 1925 v Zasipu pri Bledu. Bila je članica SKOJ terena Gorje-Bled.

Dominik Amon: rojen leta 1920 v Selah pri Šmarju pri Jelšah. Kot aktivist je deloval po Kozjanskem, maja leta 1944 je vstopil v Kozjanski odred, bil dvakrat ranjen in odlikovan z redom za hrabrost in redom zaslug za narod.

Bil je pravi ljudski tribun

Delo je v prilogi Petkov teden (vodnik po RTV sporedih — kulturni koledar) za teden od 27. februarja do 4. marca 1988 z vso potrebno pozornostjo zapisalo, da je 1. marca minilo devet let, odkar je umrl avtor znanih, izvirnih nepozabnih Komisarjevih zapisov Matevž Hace.

Malo je Slovencev vojne in povojne generacije, ki ga ne bi poznali. Partizani na Notranjskem in Štajerskem kot svojega komisarja, po vojni kot organizatorja in predstavnika slovenskih gasilcev, ministra za gozdarstvo v vladi LRS, sekretarja okrajnega komiteja KPS v Postojni, člana društva slovenskih pisateljev in še in še. Zadnje zelo pomembno dejanje, ki ga je opravil v Topolšici ob koncu vojne, maja 1945 je bilo, je podpisana brezpogojna kapitulacija nemške armadne skupine, ki je operirala na jugoslovanskih tleh.

V vseh teh številnih in pomembnih funkcijah in nalogah pa je bil ostal Notranjec, pravi ljudski tribun; v govorih ni prav nič skrival svojega značilnega notranjskega narečja, čeravno to komu ni bilo po godu. Pri vsem svojem delu, ki ga je opravljal, pa je bil tudi mož, ki je cenil in ljubil knjigo ter pisano besedo nasploh.

Po vojni je slekel vojaško bluzo z našitki podpolkovnika, ker mu je bila, kot je sam dejal, pretesna. Pozneje pa se je tudi otrsela drugih uradnih funkcij, saj ga je utesnjevala kravata visokega vladnega uradnika ali partijskega funkcionarja. Bil je mož, ki so mu bile protokolarne obveznosti odveč in je rajši dihal tako, kot se je to njemu zdelo primerno. Prava zaljubljenost v svojo Notranjsko ga je vlekla nazaj v rojstni kraj med Notranjce, v gozdove Javornika in Snežnika. V domači vasi je malo kmetoval, predvsem pa pisal za razne časopise, revije; loteval se je tudi daljših tekstov. Zanimalo ga je vse, še posebej pa zemlja, kmetijstvo in gozdarstvo. Spominjam se, kako se je, ko smo konec petdesetih let prirejali večerne tečaje za kmečko mladino v Pudobu in Novi vasi, živo zanimal za to kmečko mladino. Kot sekretar okrajnega komiteja v Postojni je prihajal mednje in vselej jih je vprašal, ali kaj berejo in kaj. Nam, predavateljem, pa je tudi rad oponesel, da predavamo preveč uradniško. Saj jih ne šolamo za zadružne uradnike, teh je že tako preveč, je rekel. Organizirajte jim kakšen strokovni izlet na nekatera naša uspešna državna posestva, da bodo videli, kaj je kmetijska proizvodnja, čista pasemska živina, stroji in podobno. Pridite v Prekmurje, boste videli, kako rumena so njihova pšenična polja, v Slovenske gorice, kjer so vinogradi, v Savinjsko dolino, boste videli hmelj, pa k Gorenj-

cem, ki imajo organizirano pašništvo, kar je tudi za Notranjce zelo pomembno... Vendar ni lepših gozdov kot so notranjski, je nazadnje pribil. Če se hočete kaj naučiti za napredek v vaših kmetijah, potujte, opazujte kraje in ljudi in ne pozabite na rodno knjigo. Berite Prežih, Kranjca, Potrča, ti moške so marsikaj dobrega napisali o tem, kaj sta zemlja in človek, ki je nanjo navezan ali od nje odvisen... Tudi sam je veliko pisal o tem, z veliko spoštljivostjo je pisal o gospodarskih tegobah kmeta in njegovih dilemah o pomembnih prelomnicah slovenske zgodovine.

Ali bi ne bilo primerno, da bi ob deseti obletnici njegove smrti leta 1989 ponatisnili njegove Komisarjeve zapiske? Ali se je katera izmed založb pripravljena tega lotiti? Ne gre le za to, da se oddolžimo spomenu nanj — prepričan sem, da bi bilo to sicer zanimivo branje — tudi sedaj, po tolikih letih. Čas, v katerem živimo, narekuje, da taka in podobna besedila ponovno objavimo. »Nisem študiral književnost, nisem pisal roman, pisal sem le dnevnik in stvari tako zapisal, kot sem jih sam videl in doživljal,« je odgovarjal posameznim kritikom. In v tem je tudi vrednost zapiskov. Še bolj spodbudno pa bi bilo, če bi se kdo izmed slovenskih literatov — strokovnjakov lotil njegove literarne zapuščine, jo strokovno obdelal in dal na slovenski knjižni trg.

Ivan Škerbec

Zakaj je vse to mogoče?

Ne strinjam se s tovarišem, ki je nedavno odpovedal TV-15 z motivacijo, da je časopis postal preslab, premalo aktualen in premalo borben.

Kaj morem za to, če se v Sloveniji borci staramo, kaj moremo za to, če nas z vseh strani »hajkajo« in žal onemogočajo, da naša beseda vedno manj velja?

To je res žalostno, še bolj žalostno pa je, da se po drugih republikah kot gobe po dežju pojavljajo novi in novi borci, kot na primer v Črni

gori, ko jih je še vedno mnogo (skoraj 11.000), ki zahtevajo status borca.

Zanima me, koliko je pri nas, v Sloveniji prvoborcev — spomeničarjev, ki so bili stari leta 1941 komaj 14 let!

Zakaj je vse to mogoče? Tudi pri nas v Sloveniji je precej primerov, ko imajo status borca ljudje, ki tega niso zaslužili, saj je bilo v začetku, žal pogosto v veljavi: ti meni, jaz tebi.

No, temu smo menda tudi sami krivi; premalo je bilo

odločnosti pa preveč oportunitizma.

Danes pa, ko si vsi dobro misleči, pa tudi naši politični in gospodarski predstavniki, želimo nekaj reda, zmanjšanje inflacije, pošteno urejanje gospodarstva, pa slišimo od »vrha« besede, ki mejijo na provokacijo, imajo nadih grožnje in šovinizma.

Želim si, da bi se TV-15 v imenu nas, borcev, z vsem tem odkrito in pošteno ubadal še naprej.

Marija Balanč-Lah
(z Jesenic)

O »navzkrižjih« spod Triglava

Zelo me gane (in jezi), kadar se kdo spotika ali obrega ob javno, objektivno in resnično objavljane tragičnih dejstev vsakodnevnih, grešnih in kakorkoli škodljivih dejanj v naši družbi. Zato želim tovarišu politkomisarju Simetu pri njegovem zbiranju in komentiranju doliti še več poguma ne glede, na kateri višini in kraju je grešnik ustoličen. Ob mojem ogorčenju pa me opogumlja dejstvo, da jih je več na strani tistih, ki podpirajo delo tovariša Simeta, kot pa tistih, ki mu mečejo polena. Če pa se morda kdo čuti prizadetega, ker se dejanja pojavljajo ali odkrivajo včasih bolj na enem koncu kot na drugem, naj se potolaži z dejstvom, da so s širokogrudno bratsko solidarnostjo izpod Triglava vsa navzkrižja s tem zglajena. Ob tem želim povedati, da imam tudi jaz brata, ki je bil pred štiridesimi leti premočnejši od mene. Nikoli ni

sem od njega prosil, še manj pa zahteval pomoči, pač sem si sam zavihal rokave, pljunil v roke in se postavil na lastne noge.

Pa še to bi želel, da bi bilo v vsaki republici in pokrajini toliko takih politkomisarjev, kot je tovariš Sime, da bi lahko pokukali, v katere tuje banke ali kam smo tako hitro zmetali vse te velikanske vsote sposojenega denarja ter kdo je kriv, da smo to lepo in naravno bogato deželo uspeli komaj v dveh desetletjih spraviti na beraško palico. Tovariš Sime vsega tega namreč ne bo sam zmožel. Nekoč smo imeli za odkrivanje protidružbenih in gospodarskih deliktov zelo učinkovite organe in službe, katerim za danes delo onemogočajo milijoni pravnih aktov. Obstaja namreč nevarnost, da bi tu in tam naleteli tudi na kakšno nezaželeno ime.

Emil Tratnik

Več pristnega sodelovanja!

Ob očitkih Stanislava Berginca

V prejšnji številki TV-15 (10. marec 1988, V prihodnje več pazljivosti) je tovariš Stanislav Berginc s sliko dokazoval, da ni bil ujet, ker se je to pripetilo njegovemu bratu, ne pa njemu.

Če seveda ne bi le »bežno prebral« knjige 2. brigade VDV-NO, bi se najbrž za tak način dokazovanja ne odločil, ampak bi upošteval prošnjo brigadnega odbora, objavljeno pri seznamu borcev. Z njo namreč borce prosimo, naj pomagajo pri dokončni razjasnitvi podatkov za vse borce, o katerih podatki niso zbrani. Pri Stanislavu Bergincu-Maksu so podatki povsem točni in znani. Nihče ga namreč ni uvrščal med ujete borce, kot trdi, ampak so v seznamu borcev podatki o njem med preživelimi borci: Berginc Stanislav-Maks, 16. 11. 1925, Kamno-Tolmin (str. 336).

Niso pa očitno točni podatki o komandirju voda, njegovem bratu Stanku Bergincu. Pričakoval sem, da bo lahko podatke o svojem bratu dopolnil, ker ga namreč brigadni odbor ni uvrstil v seznam borcev, je pa vnešen v register imen — očitno z nepopolnimi podatki. Pri pisanju kronike akcij 2. bataljona (str. 283/84) je povzel podatek o Stanku Bergincu in njegovem ujetju iz originalnega poročila štaba 2. brigade NO z dne 10. marca 1945 (VZI 1441/50/6), prikazan pod oštevilčenim virom 493. Če seveda ne beremo samo bežno, potem, zlasti če hočemo izreči kritiko, upoštevamo tudi viro, da tako zvemo, na kaj se trditve in podatki pisca nanašajo. Prav gotovo sem na omenjeni strani obravnaval zajetje Stanka Berginca, ki je bil vodnik, kar Stanislav tedaj še ni bil. Iz kartoteke padlih borcev organov notranjih zadev RSNZ pa je razvidna njegova usoda v KT Dachau, kar je tudi zapisano v knjigi.

Za ugotovitev priimka in imena sem imel torej na voljo dva omenjena vira. Pri spevek Franca Merviča

o VOS na Tolminskem (TV-15, št. 32, 27. 8. 87) navaja pri Stanku Bergincu ilegalno ime Matajur. V brigadnem poročilu in kartoteki je Maks. Prav gotovo bi brat Stanislav lahko razrešil to vprašanje mimogrede, če ga ne bi bolj vodili »samoreklamnici« nagibi z objavo slike. Če so podatki Merviča točni, na kar se sklicuje tudi Stanislav Berginc, potem gre za razloček med Stankom in Stanislavom; v medvojnih poročilih brigade pa so očitno storili zamenjavo (zaradi dveh bratov istega priimka) z ilegalnim imenom Maks. Napako je treba pri Stanku Bergincu popraviti.

Tudi podatki o Justinu Hvali so iz navedb poročila štaba brigade (z dne 15. aprila 1945, vir 527). Zapisano je, da je padel v Ronkih, kar ni nemogoče, ker je bil tedaj štab brigade z vsemi bataljoni na Krasu. Stanislav podatke o Hvali dopolnjuje tudi z okoliščinami, v katerih je padel, vendar jih ne bi sprejel. O tem je slišal, ni pa bil navzoč, kot je razvidno iz njegovih podatkov. Tako kot bralec ne zve za ime Stanislavovega brata Stanka, si tudi ne more predstavljati, kako je Hvala »padel pod streljo tovariša Antona Jordana-Tonca«. Če hočemo biti res pazljivi, tako za nazaj kot v naprej, potem je že treba jasno povedati, kako se je to dogajalo. In natančno kje, ne pa nekje. O tem bi lahko bolj verodostojno pričal le Anton Jordan-Tonca iz Predgrada pri Kočevju. Zanimivo pa je to bolj za ureditev podatkov v seznamu borcev, kot pa za samo vsebino knjige.

Stanislav Berginc ima prav, ko misli, da bi se bilo treba posvetovati s čim večjo skupino borcev. Ne morem pa sprejeti ob njegovem »bežnem branju« ocene, da je bilo »omenjeno pisano po spominu, kar pa ni realno.« Nasprotno ob 599 virih je bralcu, ki je pazljiv, jasno, da je knjiga pisana na podlagi številnih dokumentov, ki so gotovo točnejši kot spomini

po štiridesetih letih. Vsekakor je sodeloval pri pregledu listin precejšen krog borcev v bataljonskem in brigadnem odboru. Težko pa se je seveda v vsakem primeru pogovarjati in sodelovati z »večjo skupino« pričevalcev, saj Stanislav Berginc približno točno ugotavlja, da je od vojaškega kadra 2. bataljona še malokdo živ. Imena starešin, ki jih navaja in ki tudi pogosto nastopajo v knjigi in kroniki akcij 2. bataljona, so pri vojaških starešinah le še imena, ker so tovariši umrli, kot pravilno ugotavlja, »še pred pisanjem knjige«. Z mrtvimi se seveda še nihče ni pogovarjal. Kot z zanosom trdi zase Stanislav Berginc, je »ostal živ le avtor tega članka«. Torej bi se bilo mogoče po vojaški plati pogovarjati le še z njim. To pa ni res. Med pisanjem knjige se je bilo mogoče pogovarjati še s komandirjem Jožkom Piletičem, vodnikom Jožkom Volčičem, uporabiti zapis komandirja Jožka Vodičarja in zapise številnih drugih, skupaj s pogovori na sestankih odbora. Člani uredniškega odbora in sveta 2. bataljona so naznačeni v knjigi, med njimi tudi tisti, ki jih omenja (Jelinčič, Brešan itd.). Stik s temi tovariši je imel gotovo ves čas tudi Stanislav Berginc, ali pa bi ga lahko imel, saj je bilo nekaj zabeležk o pisanju zgodovine 2. brigade VDV tudi v TV-15, prav tako pa tudi objavljenih nekaj vabil. Res škoda, da je vse prezrl. Sicer pa je knjiga odprta za vse pripombe. Tako smo zapisali.

Kar zadeva število fotografij, ne bi želel odgovarjati. To je stvar uredniškega odbora, ne nazadnje tudi stroškov za klišeje in cene knjige, ki o tem odločajo. Na koncu naj še povabim borce, da se še oglašijo brigadnemu odboru in mu pomagajo razjasniti podatke o soborcih. Če pa se spuščamo v oceno knjige, pa je le dobro, če je ne beremo samo »bežno« in kljub temu že vnaprej vse vemo. Potem tudi atraktivno dokazovanje, zlasti še s sliko iz povojnih dni, ni potrebno, saj najdemo enak dokaz že v knjigi.

Drago Vresnik

K objavljeni sliki Stanislava Berginca je treba zapisati resnične podatke, ker je pisec članka in lastnik slike podtaknil netočen dokaz. Na tej sliki iz junija 1945 ne nastopa niti v prvi vrsti niti kje drugje STANKO Berginc. Vodnik z uradnim imenom Stanko Berginc je bil ujet in ubit v KT Dachau, kakor je zapisano tudi v knjigi 2. brigade VDV-NO. V prvi vrsti desno na tej sliki stopa st. vodnik z uradnim rojstnim imenom STANISLAV Berginc, s partizanskim Maks. To je pisec članka in lastnik objavljene fotografije, ki je tudi v seznamu živečih borcev v knjigi. Za malo senzacijo s to sliko je bila potrebna piscu zmešnjava; namesto, da bi se kritično oglašil in pomagal popraviti napako pri uporabi napačnega ilegalnega imena pri STANKU Bergincu, je hote ponovil napačno ilegalno ime svojega brata Stanka, uporabil njegovo ime in priimek kot svoje domače, neuradno ime (kar v članku omenja), izpustil pa pod sliko svoje uradno ime Stanislav. — Izkoristil je veliko sorodnost obeh rojstnih imen, gre pa za dve različni osebi. Zakaj vse to?

Izza dni, ko se je bližal Jelenov žleb

Dogodek izpred bitke

Piše: Silvo Grgič-Šimen

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Tistega torka 23. marca 1943 je bilo še kar prijetno vreme. Sredi dopoldneva se je po jutranji megli v ribniški dolini dvignilo sonce, vse topleje je postajalo. Temperatura se je, kot se je lahko naknadno ugotovilo po meteoroloških podatkih dvignila celo do nad 15°C. To je bil najtoplejši dan po tistih prvih nekaj dnevih v začetku marca, ki so bili sicer še za nekaj stopinj toplejši. Borci 1. bataljona, ki so bili tedaj v kritju smrek zaradi letal, ki so neprestano krožila in občasno tudi bombardirala ter mitraljirala, niso preveč pričakovali, da bi se tako vreme nadaljevalo, saj je z malimi prekinitvami trajalo že skoraj tri tedne...

Pri mlinu v bližini vasi Zadolje, ki je štela le kakih deset hišnih števk, se bil 1. bataljon Cankarjeve v nekakšni rezervi Cankarjeve in Dolenjske operativne zone. Podnevi je počival, saj je moral odhajati ponoči v zaščito intendantov, ki so skupaj s terenskimi aktivisti izvajali zasežbene akcije pri belim in Italijanom naklonjenim trgovcem in kmetom v ribniški dolini.

Tako se je nakaj borcev 1. bataljona zadrževalo okoli poveljstva in slišalo, kako so člani poveljstva 1. bataljona dvema starima borcev 1. bataljona izdajali več ali manj zaupno nalogo: »Takoj,

ko odkopljete strelivo, po katero sedaj greste, se vrnite v bataljon, ki se bo predvidoma tod zadrževal vsaj še dva dni.«

Ni povsem gotovo, če so res udeleženci patrolje, ki je bila tedaj oblikovana, vsi bili iz Prve Levove čete 1. bataljona (ime je dobila po Andreju Cetinskem-Levu). Eden izmed teh članov, Janezek, je na namreč zabeležen v kartoteki kot borec 2. čete tega bataljona.

Udeleženci patrolje so tistega dne odhajali po strelivo v kraj, ki je bil znan samo nekaterim članom poveljstva in vodniku patrolje, domačinu.

To je bil **Anton Jaklič-Adam**, rojen 15. oktobra 1924 v vasi Mala Slevica pri Velikih Laščah. Pred odhodom v partizane se je učil za mizarja v Ribnici in od tam odšel v partizane že spomladi 1942, bil je v Zapadno dolenjskem odredu, kasneje je z večino bataljonskih tovarišev bil na ustanovitvi Gubčeve brigade in tri tedne kasneje konec septembra 1942 tudi na ustanovitvi Cankarjeve brigade. Partizansko ime Adam si je vzel po sednji vasi Adamovo, od koder so Italijani ob veliki ofenzivi 1942 vse moške odpeljali v internacijo. Adam je bil tedaj vodnik te patrolje, saj je najbolje od vseh članov patrolje poznal območje, na katerega se je podala. Seveda je vedel, kje je zakopano dragoceno strelivo, saj ga je po kapitulaciji bivše jugoslovanske vojske sam skril.

Na žalost pa Adam ni vedel in zato tudi ni bil pripravljen na močno spremenjen položaj v okolici domačega kraja in na samem domu.

Še o ostalih članih

Drugi član patrolje in njen vodja je bil **Stane**, doma iz Ljubljane. Bil je star od 20 do 25 let in je bil sekretar bataljonskega biroja SKOJ

1. bataljona Cankarjeve brigade. Italijani so v kasneje omenjenem poročilu zapisali, da je bil star od 25 do 30 let, kar ne bo držalo. Da je bil iz Zaloga, je povedal njegov soborec Emil Dolčič. Ivan Ferlež-Švejk je trdil, da se je Stane pisal Siegel, vendar do sedaj ni bilo mogoče ugotoviti ostale njegove podatke, torej ga ni uspelo še identificirati, kar je veljalo tudi za Italijane. Tudi Stane je bil kot Adam v Zahodnodolenjskem odredu in v brigadi od ustanovitve. Oba, Adam in Stane, sta bila znana kot pogumna borca in jima je bataljonsko vodstvo zaupalo, da bosta storila vse, da bi patrolja nalogo tudi v resnici opravila.

Tretji član patrolje je bil **Ivan Kopore-Janez**, rojen v Šmavru pri Dobrniču 26. 3. 1924. Janezek je torej na sam dan bitke v Jelenovem žlebu (le dva dni po usodnih dogodkih v zvezi s to patroljo) dopolnil 19 let. Tako bi svoj rojstni dan proslavil, če bi ostal v bataljonu ali se srečno vrnil pred bitko, na najboljši mogoči način. V resnici pa je ta dan bil eden najtežjih v njegovem dotedanjem življenju...

Janezek je do odhoda v partizane konec junija 1942 delal kot gozdni delavec

– drvar. Njegov prvi partizanski komandir čete je bil Robert Borštnar-Rade. Tudi Janezek je bil član SKOJ in kasneje borec v Varetovem bataljonu Zahodnodolenjskega odreda ter na ustanovitvi obeh brigad: Gubčeve in Cankarjeve.

Vseh navedenih treh borcev, članov te patrolje se zlasti tisti Cankarjevci, ki so bili z njimi še v Varetovem bataljonu ali celo v II. grupi odredov, dobro spominjajo. Nekateri so z njimi v bataljonu preživeli od 8 do 10 mesecev polnih hudih in dolgih pohodov, težkih bojov, kar se ne more pač nikoli pozabiti.

Četrty član patrolje je bil **Jože Žgajnar**, ki je bil med udeleženci patrolje najstarejši. Po italijanskih podatkih naj bi bil rojen v vasi Slepšek pri Mokronogu in sicer 26. 1. 1910, Janezek pa meni, da je bil rojen 1915 v Rakovniku pri Šentrupertu. Res sta oba omenjena kraja le malo oddaljena eden od drugega, torej je od tam res bil doma. Naj bo tako ali drugače, prav gotovo pa je Janezek, ki je nekaj mesecev preležal v bolnici z njim v isti sobi, več vedel o njemu kakor Italijani. Tako je ugotovil, da je bil Žgajnar, pred napadom in likvidacijo faši-

stične postojanke Dob od strani Gubčeve brigade, za hlapca na tem gradu. Ob napadu je pomagal borcev Gubčeve in jih vodil po gospodarskih poslopjih in po samem gradu, takoj po napadu pa je vstopil v partizane in bil borec 1. bataljona Cankarjeve. Kot dober partizan je s svojimi izkušnjami vojaka bivše jugoslovanske vojske kaj kmalu postal desetar.

Zadnji od članov patrolje je bil Banič (ali Bančič, po italijanskih podatkih). Janezek zatrjuje, da je bil doma iz Šentruperta, Italijani pa so navajali, da je bil doma iz Škocijana in da je bil star od 2/ do 30 let. Tudi on je bil nekaj časa desetar v 1. bataljonu, zaradi disciplinskih prekrškov pa je bil degradiran. Prav verjetno je tudi on že odslužil bivšo jugoslovansko vojsko.

Ni dvoma, da je bila patrolja dobro sestavljena in še kar dobro oborožena. Po italijanskih podatkih naj bi vsi nosili puške tipa Mauser, ki so jih partizani najbolj cenili.

Tudi s hrano so se založili, kot je to bilo v tistih težkih časih sploh mogoče. Dobili so vsak po pol kilograma govejega mesa.

(dalje v naslednji številki)

Spomini

Pod Mokrcem

Leta 1941 sem živela pri svoji mami v Škriljah. Italijani tam niso imeli stalne postojanke. Prihajali so samo ob časa do časa v patroljah. To je bil tudi eden najpomembnejših vzrokov, da se je osvobodilno gibanje razvilo. Prvi borci so bili tudi organizatorji: Šteblaj, Nikolaj, Miklavž, Franc Kraljič-Frenk, pa moj mož Ignac in z njimi tudi jaz.

V jeseni leta 1941 smo že zbirali hrano, propagirali z besedo in literaturo. Tod so bili ljudje zelo naklonjeni in navdušeni za narodnoosvobodilno gibanje. Literaturo je k nam nosila tovarišica Stana Žitnik, lastnica koč na Kureščku. Dobivala jo je v Ljubljani. V Ljubljano sta hodila tudi moj mož Ignac in Franc Kraljič na javke, v gostilno »Košak«, ter na današnjo Titovo cesto; obenem sta prinašala tudi propagandni material.

Ko je prišla zima leta 1941–42 je bila tukaj že močna organizacija OF. Konec januarja ali v začetku februarja je prišla na Mokrc h gozdarju Leniču skupina partizanov Prve in druge čete Šerčerjevega bataljona, izmed katerih so preživel: Stane Semič-Daki, Tone Vidmar-Luka, Ante Novak in drugi. Bili smo že prej obveščeni, da pridejo, zato so nas dobili pripravljene. Takoj smo jim preskrbeli hrano. Na žago pod Mokrcem do Podlogarja so jo nosili moški.

Tiste dni je prišel v partizane tudi nek fant iz vasi na barju. Kdo da je, ga nisva vedela, k nam ga je nekega večera pripeljal Janez Japelj, poznejši komisar KNOJ-a. Fant je pri naju prenočil, ob treh jutraj pa ga je moj mož odpeljal do omenjene skupine. Tam je bil tudi graščinski telefon, ki je bil speljan tudi na Mokrc do gozdarja. Moj mož je organiziral mlade fante, da so hodili na strelske vaje k tej skupini na Mokrc. Trajale so nekaj tednov, do-

kler se ni pojavil provokator v osebi italijanskega oficirja: v Ljubljani se je vrnil v OF kot naš sodelavec, zdaj pa bi rad šel v partizane. Res sta ga dva tovariša, Aleš Bebler in Mirko Bračić, pripeljala na Mokrc. Tu je bil kak teden, ravno dovolj, da je vse lahko videl in izvedel. Da bi lahko bolj nemoteno delala za partizane, sva se z možem 14. marca preselila na Žago pod Mokrc, v nekdanjo pisarno. Dne 15. marca je prišel k nama moj polbrat Stane Peček; z mojim možem sta šla k partizanom na Mokrc. Ko se je vračal, je prenočil pri nama, ker sta imela z mojim možem drugega dne skupno pot po terenu. Vstala sta zgodaj ter se napotila skozi vas Golo proti Škrilju. Ko sta prišla pod vas Golo, je bila še tema. Zaslišita precej utišane korake: čeprav smo pričakovali spet skupino partizanov, sta postala previdna. Zaslišita italijansko govorico in se naglo obrneta nazaj. Stane je tekel na Golo obvestit moške, da bi se umaknili. A prišel je le do Antona Dolšaka.

Bežala sta skozi Dolenje Golo, prišla do Dolšakovega sadovnjaka, a tam so ju že prestregli Italijani. Moj mož je, kar so ga nesle noge, pridrvel na Žago in sporočil po telefonu v Mokrec, da so prišli na Golo Italijani. Potem pa je tudi sam šel k partizanom v Mokrc.

Iz Žage je poslal Marijo Podlogar pogledat, kaj se dogaja na Golem. Videla je, kako so vse moške nagnali skupaj. Toda Italijani so tokrat

moške s Škrilja in Golega le legitimirali, potem pa izpustili. Odpeljali so samo Franca Mavra in Jerneja Pangerca, oba z Golega. Pri enem so našli puško pod podom, pri drugem pa naboje. Italijanov gor k nam ni bilo. Zato sem s pomočjo Marije Podlogar vse, kar sem skrivala za partizane uredila in poskrila. Nekaj stvari so potem partizani odnesli zvečer, ostalo pa je vse zgorelo. Moj mož je partizane, ki so bili na Mokrcu, peljal v zasedo v Izansko gmajno, kjer so dolgo čakali na Italijane. Ko pa jih le ni bilo, je šel poizvedovat v vas Podgozd, sedaj Dobravca, k Anzelcu. Povedali so mu, da so že odšli in dva odpeljali s seboj. Partizani in domači fantje iz Škrilja in Golega so se dogovorili, da v primeru nevarnosti pobegnejo vsi iz vasi v gozd k partizanom.

Pobega niso preprečili

17. marca pa je pobegnil italijanski oficir in vse izdal. Partizani so po telefonu obvestili mojega moža na Žago in mu naročili, naj gre hitro na Golo in v Škrilje obvestit moške o begu Italijana in naj ga skušajo na vsak način ujeti. A ta provokator je že celo uro, preden sva midva prišla v Škrilje, tekel za vasio proti postojanki na Igu. Ker so prepozno prijavili njegov pobeg, ga ni nihče prestregel. Moj mož in Franc Kraljič-Frenk sta takoj sklicala sestanek vseh mož in fantov pri Jožetu Lavriču-Štancerju. Razpravljali so o položaju, ki je sedaj nastal po begu omenjenega Italijana. Moj mož je predlagal, da bi se vsi umaknili v partizane, pa so vsi postali malodušni in so oklevali, češ, saj so nas Italijani samo legitimirali in potem izpustili. Upali so, da bo tudi v naprej tako. Ko je moj mož videl, kako omahujejo, jim je svetoval, naj gredo spat v skupen prostor in postavijo stražo. Če bi grozila nevarnost, pa naj pribežijo na Žago in bodo vsi skupaj odšli k partizanom na Mokrc.

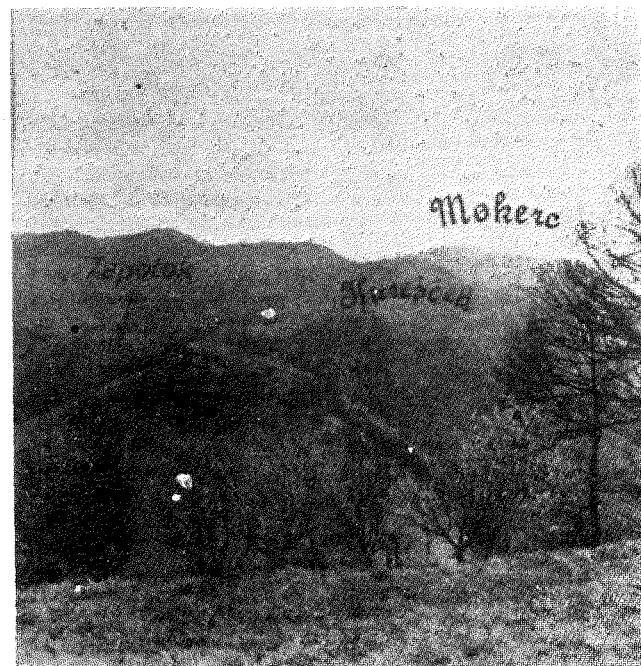
Sam se je moral vrniti na Žago, da je po telefonu sporočil, kaj je opravil in kakšno je razpoloženje. Popisal je, kako med ljudmi po vaseh vlada silen strah in malodušje, pač zato, ker nihče ni vedel, kaj nas čaka in kaj bo prinesel jutrišnji dan; celo organizatorji upora so postali malodušni. Ko je mož videl, da se jih ne da pridobiti za organiziran umik, je rekel Nikolaju Šteblaju: »Miklavž, midva pa morava izginiti. Pojdi tudi ti kar z mano na Žago in od tam bova šla naprej v Mokrc.«

Moj mož pa je Frenku naročil, naj vsaj on pride na Ža-

in najnujnejše stvari, ter stekel iz hiše, blizu katere je stala debela smreka. Zaman je poskušal splezati nanjo, Italijani so bili že okrog Žage. Le v smer proti Vodici jih še ni bilo in tja je bežal; skakal je od grma do grma, da bi za seboj ne puščal stopinj. Tako je prišel do gozda nad Vodico, kjer se je zalezal v luknjo pod star, votel štor in tako preživel dan.

Smrti v oči

Takoj, ko je mož odšel, danilo se je že, sem od daleč videla, kako Italijani zavzemajo Žago. Kakih pet jih je

go, če bo nevarno. Obljubil je, da pride in da bosta skupaj odrinila na Mokrc. Isti dan zvečer se je gozdar Lenič s pomočjo partizanov preselil iz Mokrcra na Žago. Tako je Leničeva žena 18. marca zgodaj zjutraj, ko je bila še popolna tema, šla v hlev k živini in mimogrede skočila do našega stanovanja, pa prav narahlo potrkala na okno rekoč: »Glasovi se slišijo okrog žage, gotovo so Italijani, hitro beži.« V naglici je zagrabil nahrbtnik, ki sem mu ga že prej pripravila

preteklo čistino in ker ni bilo odpora, so se opogumili še ostali. Tako so potem divjali drug za drugim in ko so se otresli strahu, so začeli besneti nad nami. Vsaka skupina, ki je divjala mimo, je s puškinimi kopiti razbijala po vratih, tako da jih kljub zimi nisem upala zapreti. To je trajalo kaki dve uri, dokler je pojenjalo. Misllila sem, da so se Italijani umaknili od našega stanovanja. Vzela sem vedro in šla po vodo v vodnjak, ki je bil kakih 60 metrov od hiše proti sose-

dom. Kakor hitro sem se pokazala, Lahi k meni. Bili so skriti v grmovju. Kričali so: »Moški, sciavi, ribelli«. Šele sedaj, ko so imeli mene med seboj, so se upali iti po čistini k sosedom. Kaj so tam počenjali, ne vem. Le to sem kmalu videla, da so Podlogarjevo družino izgnali proti Golemu. Brez vsega, še obleči se niso smeli. Ostal je samo gospodar Podlogar, ki je bil star 62 le. Prejšnji dan sem mu svetovala, naj bi se tudi umaknil, za nekaj dni vsaj, pa mi je odgovoril: »Kam pa hočem, ko sem star in ves bolan, jaz bom ostal doma, kaj mi pa morejo!«

Njega so potem ustrelili, saj je bila družina blizu Žagi. Odvlekli so ga proč, nato pa pripeljali mene, z mojima majhnima otrokoma; prvi je imel tri, drugi pa eno leto. Tam, kjer so prej ustrelili Podlogarja. Ko so ga odvlekli, sem videla le njegov krvav suknjič in na vejah jablane njegove možgane in lase. Tu sem stala z otrokoma. Ubijalci starega Podlogarja so nas stražili. Fašisti, grdi, surovi obrazov. Koliko časa smo stali tam, ne vem. Ves čas sem slišala, kako pri Podlogarju razbijajo in plenijo. Potem so prišli k meni oficirji in zahtevali mojega moža. Rekla sem, da je šel v Kočevje iskat delo. Tam je namreč italijanska družba Emona jemala tudi naše ljudi na delo. Tako sem se izgovorila. Potem so hoteli vedeti, kdaj se vrne in kdaj je odšel. Povedala sem, da je šel že pred šestimi dnevi. Spraševali so še druge stvari, a jih nisem razumela in tudi ne odgovarjala. Ko so sprevideli, da ne bodo nič izvedeli, so me napotili nazaj proti stanovanju. Misllila sem, da me bodo ustrelili z otrokoma vred. Ko sem prišla v sobo, sem obsedela, nemočna, izčrpana, prestrašena do smrti. Sedela sem na stolu in nemo gledala...

Ivanka Koruza
(nadaljevanje in konec
v naslednji številki)

Franjo Marošek

Zvesti ljudje s Pohorja

Na orožniški postaji

Purgu je kar naravnost povedala, zakaj je prišla. Lovrek in Korlek Mlinšek nista nič kriva. Nase je vzela vso krivdo, da so ju banditi vzeli s seboj. Ona jim je morala pokazati pot do Mlinškovih. Morala je, ni si mogla pomagati, z orožjem so jo prisilili, ubogo žensko. Purg ji je verjel in ji še rekel, da razume, kako je to. Vprašal jo je še, ali bo sploh zmogla domov taka, kakršna je.

Morala bi še na zaslišanje na gestapo, ki je bil v sosednjih prostorih. Eden je že prišel ponjo. Tega pa se je zelo bala, o tem je že marsikaj slišala. To je opazil orožnik Purg. Rekel je: »Ne mučite uboge ženske, saj vidite, kakšna je. Če bo le še do doma zmogla, ne pa da jo tu zadržujete!« Povedal je še, da bo že on prišel poročat. Odsšla je malce negotova, ker ni prav vedela, kako je uredila. Purg pa ji tudi ni ničesar obljubil.

Orožnik Purg je o obisku poročal gestapu. Trditve Mlinškovih mož so se ujemale z Marijinimi. Bile so potrjene. Na silo so ju odveli s seboj. Nista si mogla pomagati. Morala sta z banditi, drugače bi ju ubili. Verjeli so, ker so vsi tako enako govorili.

Pozno popoldne je prišla Marija domov. Ni se še dodobra oddahnila in razložila možu, kako je bilo v Vitanju,

že je potrkalo na vrata. Bila sta Lovrek in Korlek. Šla sta domov. Prišla sta iz Vitanja naravnost h Pogorečevi Mariji. Lepo sta se ji zahvalila, da ju je rešila iz zapora.

Marija in njen mož Lojzek sta se z Lovrekom in Korlekom še dolgo pogovarjala, kako so preživeli te burne dni, ko so na Pohorje prišle enote Štirinajste divizije.

Odmevi na vojne grozote

Strahote vojne, ki so jih okusili sedaj tudi ljudje na Paki, so se jim globoko zalezle v spomin. Spoznali so pravi obraz vojne. Strah so začutili globoko v kosteh. Še bolj so se zaprli vase in postali nezaupljivi do obiskovalcev, ki jih niso poznali. Počasi so zvedeli za posamezne dogodke in podrobnosti, ki so se zgodili ob preboju divizije. Pripovedovali so jih drug drugemu; tisti, ki so že sodelovali z narodnoosvobodilnim gibanjem, pa tudi tisti, neorganizirani, ki jim je bila beseda nemške oblasti sveta. Vse to so med seboj primerjali in ugibali, kaj bo iz vsega tega.

Tudi Nemci in Nemčurji v Vitanju so veliko govorili o predrznih banditih, o njihovih samomorilskih akcijah. To so slišali tudi Pogorečevi in Mlinškovi. Govorili so, da je pri Sv. Marjeti partizanski komandant sredi bojnega meteža mirno in tiho poveljeval, dajal ukaze, ki

so jih verno izvrševali in ga ubogali, čeprav so izpostavljali svoja življenja. Poveljnik pa je jahal na belem konju, z njim predirjal nemški jekleni obroč, sklenjen okrog Paškega Kozjaka, dalje v noč proti Pohorju. Partizani so mu sledili kakor vihar. Pred tem hudournikom je vse popustilo. Kamor se namenijo, jih nič ne ustavi, pa če bi se odločili preko Vitanja, jim ne bi mogli preprečiti. Tako so slišali govoriti nemške vojake.

Vermeni na položajih in zaporih pri Sv. Marjeti so morali popustiti; umaknili so se, čeprav je poveljnik vpil nad njimi in jih podil nazaj na položaje. Pri Denovniku so partizani tako presenetili Nemce in jih pognali v beg, da niso utegnili odnesti svoje osebne opreme. Polne teletnjake perila, hrane in streliva so jim zaplenili partizani. Menda so poveljnika pri Libeku skorajda zajeli partizani in da je bil zaradi tega naslednji dan strašno besen. Znašal je svojo jezo nad nemočnimi ranjenimi in zajetimi partizani. Po zaslišanju jih je ukazal postreliti na kraju samem. Slišali so tudi o strašnem dogodku, ko so Nemci v bližini Lopana prisilili dva zajeta partizana, da sta si morala sama izkopati grob, preden so ju ustrelili.

Beg skozi okno

Pri Ovčjakovi bajti so Nemci zasledili tri partizane. Bili so v hiši. Pregrevali so premražene kosti na peči. Proti jutru so prišli in tu nameravali predaniti. Nemci so jim sledili gor od Jeseničnika. Obkolili so hišo in parti-

zane poklicali k predaji. Borci pa so poskakali skozi okno in se pognali proti gozdu, ki je bil le nekaj skokov od bajte. Sneg jih je oviral in Nemci so jih pričakali z močnim ognjem. Ob robu gozda sta padla dva, le enemu je pobeg uspel. To je bil Franc Mavec, ki je bil ranjen v nogo in tak bežal poševno proti vzhodu do Volavca. Tu so ga ujeli in ga kasneje odgnali v dolino.

Partizani so bili med pohorskimi kmeti znani tudi zaradi uvidevnosti. Čeprav obkoljeni in v smrtni nevarnosti trije partizani v Ovčjakovi bajti niso razbili steklenice petroleja in cvetličnih lončkov, ki so stali na oknu, skozi katero so nameravali bežati. Steklenico in lončke so lepo postavili v kamro na pod, odprli okno in se pogrnali ven. Mati Ovčjakova in njena hči Karlina se temu nista mogli načuditi.

Marija Pogorevc je o vsem, kar je slišala pripovedovati od enih ali drugih, premišljevala. Ob vsem pa je tudi ona trpela. Smililo se je ji slovenski fantje, naši partizani, s katerimi je že toliko sodelovala, jim pomagala in se nanje navezala. Spoznala je, da jih ima rada. Da, celo občudovala jih je, njihov pogum, poštenje in dobroto – vse, kar je spoznala dobrega pri njih.

Hitro se je blizal njen čas. Ob vseh teh dogodkih jo je prehitel. Mnogo je še nameravala postoriti pred porodom. Toda dogodki so jo prehiteli. Desetega marca je začutila bolečine v križu in rodila je. Dobili so pončko. Bilo je drobceno in slabotno

dekletce, ker je malo prehitro prišlo na svet. Veselo pa so jo sprejeli, saj so dobili zameno za pred letom umrlo hčerko. Tudi tej so dali ime Marija. Vse se je srečno končalo, ostali sta zdravi obe.

Ravno v času Marijinega rojstva pa so žalovali pri Zlodejevih. Gospodinja Antonija Navršnikova je nenadoma umrla. Govorili so, da zaradi prestanega trpljenja in strahu ob napadu Nemcev na Požegovo bajto in na Zlodejevo domačijo.

Ko so Nemci pregnali partizane od Zlodejeve hiše in jih po globeli proti koči velik pobili, so namreč vdrl v njihovo hišo. Skupina Nemcev je vdrla v vežo in ob peči poleg gospodinje Antonije našla tri partizane. Utrujene jih je toplota tako omamila, da se niso zmenili za streljanje pušk, regljanje strojnic in treskanje bomb okoli hiše. Kar onemeli so in čakali, kaj bo. Ravnodušno so sedeli za pečjo, gledali gospodinjo, ona pa njih. Čakali so na usodo.

Nemec v veži pa je po hiši, nad glavo gospodinje izstrelil cel rafal, nato sunkovito odrl vrata, stopil z naperjeno brzostrelko v hišo in zavpil: »Hände hoch!«. Izbire ni bilo več in trije partizani so se morali vdati.

Sledile so osebne preiskave, mučenja, zasliševanja, Antonija pa je vse to opazovala. Ujetnike so zvezali in odgnali dalje proti Požgovi bajti, proti Vitanju, od prestanega strahu in trpljenja pa se Zlodejeva gospodinja ni več opomogla. Še preden je minil mesec, je umrla.

Preložen krst

Nekaj dni po porodu so načrtovali Marijin krst v Vitanju, botra deklici pa bi bila tako kot vsem otrokom, Zlodejeva mama. Blizu Vitanja so zvedeli, da je v dolini zopet vse polno nemškega vojaštva. Zbali so se, se obrnili in vrnili z otrokom domov. Krst so preložili na poznejši primernejši in mirnejši čas. Kmalu zatem pa je botra Antonija Navršnikova umrla...

Marija je kmalu morala vstati, skrbeti za petero svojih otrok; gospodinja je in opravljala tudi vsa druga dela. Večkrat so k hiši prišli na obisk Mlinškovi: Lovrekova Julia, pa Lojzkova Malika. Prijatelji so bili, med seboj so si ob težavah pomagali. Prišli so tudi možje: Jože, Lovrek in Karlek. Toda misli so jim vedno uhajale na minule boje in na borce Štirinajste.

Lovrek in Karlek sta pripovedovala, kako sta vodila 19. februarja Šerčerjev in Tomšičev bataljon tja proti zahodu na Mislinjski greben. Pripeljala sta jih preveč nizko v bližino železniške proge, ki je bila zastražena. Po njej so se vozili Nemci in njihova vojska. Ko so poveljniki začutili progno in ugotovili, kje so, so se jezili. Bili so strašno hudi na vodiča (Lovreka in Karleka). Onadva pa jih nista dobro razumela, kam pravzaprav želijo, vodila sta jih, kakor sta pač razumela. Vsa kolona se je morala obrniti, šli so del poti nazaj in potem zopet višje proti zahodu na Črni vrh.

(se bo nadaljevalo)

Ivan Jan

Gorenjski dezerterji iz nemške vojske

Primer Perne

Natančnejši pregled in analiziranje dezerterstev in dezerterjev na Gorenjskem bi bilo zelo zanimivo, poučno ter tudi za zgodovino koristno. Obdelava bi bila sicer težavna in zamudna, za marsikoga morda neprijetna, zato bi morala biti še posebej ozbirna in poštena. Delo torej še kliče po novih obdelovalcih. Gradiva je veliko...

Cela vrsta je dezerterstev primerov, kjer so ubežniki med domobranci postali pomembni voditelji in organizatorji. Tipična taka dezerterja sta bila Alojz Perne, razgledan in velik kmet iz Povelj, in njegov sovaščan Vinko Perčič.

Znano nam je že, da je bil Alojz Perne mobiliziran k partizanom 19. 2. 1944, a je ušel natanko čez dva meseca, 19. 4. 1944. Človek Pernetovega kova in prepričanja v nobenem primeru ne bi mogel ostati med partizani,

razen, če bi se partizanom priključili vsi domobranci, zato bi bila tokrat »prevzgoja«, povsem neučinkovita. Namreč prav Perne je bil eden izmed tistih prepričanih domobrancev, ki so bili že pred vojno nosilci idej in prakse, kakršno so razvili med vojno. To povedo dejstva, ki jih je sam – sicer na kratko – opisoval v svojem dnevniku in ta je kot tovrstno delo nekaj imenitnega, zanimivega in zato za nas dragocenega, čeprav je pisan na kratko (shranjen pa v arhivu GD v IZDG).

V tem dnevniku, ki ga je Alojz Perne začel pisati že 1930. leta je na primer o dotah svojih sester zapisal:

»21. maja se je poročila F... Poročil jo je stric dr. Perne na Trsteniku. Imela je 7 voz bale, kravo, voz-zapravljivček, šivalni stroj in 75.000 dinarjev.

9. novembra 1932 se je poročila S... Imela je 7 voz bale, kravo, šivalni stroj in 65.000 dinarjev. Pozneje je dobila še 20.000 dinarjev. Poroko je opravil (tudi) stric... M... se je poročila 22. maja 1935. Poročal je dr. Pogačnik na Brezjah... Bala: 6 voz, krava, šivalni stroj in 75.000 dinarjev.«

Znano je, da je v letih 1929–1930 razsajala najhujša

svetovna kriza. V tistih letih je bilo za vsoto denarja, kakršne so Pernetove sestre dobile za doto, zlahka postaviti enonadstropno hišo. Ob tem se takoj vsiljuje vprašanje, odkod Pernetovim, Bakovnikovim po domače, toliko denarja v teh kriznih letih. O tem iz dnevnika, kjer Perne zelo preudarno navaja samo gola dejstva, ni mogoče spoznati, lahko pa razumemo, da mu ni bilo za »preurejanje družbenega reda«, to je dejansko za odpravljanje reda, ki je omogočal in porajal huda izkoriščanja množic na eni in krivično bogatenje na strani manjšine. Prav to pa so v resnici hoteli komunisti, ki so potem tudi prvi vzpodbudili boj proti okupatorjem. Boj za bistveno drugačno, novo družbo Pernetu seveda ni dišal. Razlog več je bil tudi njegov klerikalno-katoliški nazor in ne oni pravi, krščanski nauk o socialni pravičnosti. Zato je bil tista dva meseca v partizanih resnično proti svoji volji in le zaključni, saj je bil

doma blizu gozdov, kjer so se zadrževali partizani. Protikomunizem in protiljudske težnje so bile v njem premočno vsajene.

Tak, kakršen je bil, je v nemirnih marčnih dneh 1941. leta zapisal:

»26. marca je jugoslovanska vlada sklenila z nemško vlado pakt o skupnem sodelovanju.

27. marca je jugoslovanska generaliteta z udarom odstranila vlado in kraljevega namestnika Pavla in postavila osemnajstletnega kralja Petra II. ter general Simovičovo vlado.

S tem je bilo delo za mir prejšnje vlade zavrženo in Jugoslavija pahnjena v vojno.« (Podčrtal I. J.) Tako je pojmoval te dogodke Perne, tako tudi njegovi vodje.

In ko so se potem kmalu pojavili prvi partizani, je zanje in za njihovo delo takoj našel »primerne« izraze. Tako je že 7. aprila 1942 zapisal:

»... Gošarji pogosto ropajo in morijo. V Šenčurju so ubili 2 orožnika in trgovca, domačin Ahčin iz Šenčurja, moj sorojak...« (28) (Podčrtal I. J.)

Njegov brat, pravnik Tone, ki je služboval na Dolenjskem in je kot organizator bele garde v Dobropolju postal tudi belogardistični oficir, je bil med tistimi, ki so se najbolj uporno bojevali na Turjaku. Kot že vemo, je bil po padcu zajet in justificiran. Vsaka smrt je boleča, za svojce še posebno. In ko so Pernetovi o tem zvedeli, je Alojz zabeležil v dnevniku:

»... Zguba Toneta nam je prizadejala strašne bolečine. Bil je na dobri poti, za smrt pripravljen, v borbi za vero in narod. Zgodilo se je, kakor je hotel g. Bog. Vse naj bo v čast božjo in našim dušam v zveličanje.«

Za Alojza, ki mu je bil brat Tone tudi zgled in učitelj glede belogardizma, je bila ta izguba še posebno huda. Zanesljivo pa te žrtve ni zahteval Bog, temveč jo je Tone, ki se je uvrstil med zaščitnike okupatorjev in proti branilcem narodne svobode, na mesto da bi se jim pridružil tudi sam. Ni padel za »čast božjo« in »zveličanje«, temveč za ohranitev krivičnega družbenega reda. Seveda pa je Alojza še bolj potisnila v vrste onih, ki so hoteli za tretji partizanstvo. Poznejša domobranska literatura mu je samo dodajala hrano v sovraštvo do partizanov.

Jedro vsakega zgrajenega objekta je njegovo srce

SMELT
global project management

Kako je mogoče, da Smeltovci uspešno sodelujejo pri gradnji in obratovanju tako različnih objektov kot so bolnišnice, jeklarne, rafinerije, regalna skladišča...?, je vprašanje, ki nam ga zastavlja številni investitorji. Naš odgovor je pravzaprav preprost. Posamezni problemi so resda lahko različni, toda postavitev celotnega objekta od ideje do realizacije, je ne glede na njeno vsebino, en sam celovit problem.

V Smeltu smo postopoma izoblikovali tehnologijo, ki številne delne, različne in specifične probleme povezuje v celoto, ki je vedno več kot preprosta vsota posameznih delov. Takšno celoto je nato mogoče rešiti z enim sistemom, s Smeltovim sistemom. Tako lahko ponudimo jeklarne, bolnišnice, toplarne... po sistemu ključ v roke, še več, izdelek ali celo denar v roke.

Strokovnjaki s srčno kulturo znajo svoje znanje vedno znova prilagajati investitorjevim potrebam in okolju, v katerem naj objekt opravlja svoj namen. Dosedanje izkušnje, tisoč petsto zadovoljnih kupcev, kažejo, da imamo v Smeltu takšne ljudi.

To je dosežek, na katerega smo najbolj ponosni.

Razpis nagrad vstaje slovenskega naroda za leto 1988

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije razpisuje na podlagi pravilnika za podeljevanje nagrad vstaje slovenskega naroda nagrade za najboljše literarne, zgodovinske, spominske, likovne, glasbene, radijske, televizijske, gledališke in filmske stvaritve o revoluciji in narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem.

Razpis za nagrade vstaje slovenskega naroda zajema vsa izvirna dela iz omenjenih področij, ki so bila prvič objavljena, razstavljena, izvajana ali prikazana v času med dvema razpisoma, izjemoma pa tudi za življenjsko delo ter za stvaritve, ki so nastajale in bile objavljene skozi več let in kot celota vsebujejo vrednote, ki jih je vredno nagraditi.

Denarnih nagrad je pet. Poleg denarnih nagrad se podeljujejo tudi nagrade vstaje v obliki posebnega priznanja, ki se pravi-

loma podeljujejo organizacijam, kulturnim ustanovam, institucijam oziroma kolektivom. Dela bo ocenjevala posebna žirija, ki jo je imenoval republiški odbor.

Namen nagrad je vzpodbujanje umetniškega in znanstvenega obravnavanja revolucionarne tematike in prizadevanja za dosego čim večje kakovosti takih stvaritev, ki ohranjajo in razvijajo etične vrednote naše revolucije in jih prenašajo na mlade generacije.

Umetniško in znanstveno delo lahko predlagajo založbe, galerije, umetniška in znanstvena strokovna društva in ustanove, organizacije Zveze borcev, muzeji NOV in posamezniki. Rok za prijavo kandidiranih del je 1. maj 1988.

Predlogu naj predlagatelj predloži delo v treh izvodih, če je izšlo v knjigi, sicer pa izčrpen prikaz; navede naj, kje si ga žirija lahko ogleda.

Novi načrti in nove cene

V Zdravilišču Strunjan je bila 7. marca 1988 seja Paritetnega odbora, na kateri so obravnavali poslovanje Zdravilišča Strunjan v preteklem letu (po zaključnem računu). Določili pa so tudi nove cene storitvam za člane ZZB NOV Slovenije.

Iz poročila o poslovanju poslovne enote Zdravilišča Strunjan je razvidno, da je le-to doseglo pozitivno bilanco, kljub izredno zaostrenim pogojem gospodarjenja v preteklem letu. Po eni strani se je srečevalo zdravilišče z velikim porastom celotnega prihodka, (kar za 129 odstotkov večjem kot v letu poprej), toda hkrati so se izredno povečali tudi odhodki vzdrževanja in drugih stroškov, osebnih dohodkov in obveznosti iz dohodka. Vseh porabljenih sredstev v letu 1987 je bilo za 116 odstotkov več kot v letu 1986, direktni stroški so bili višji za 109 odstotkov, indirektni pa za 10 odstotkov, ki predstavljajo kar 55% vseh porabljenih sredstev. Velik del stroškov so vložili v posodobitev obale in postopno adaptacijo zdravstvenega oddelka.

Udeležence NOB bo zanimalo zlasti to, kakšna je bila zasedenost zdravilišča z vojaškimi vojnimi invalidi in člani ZZB NOV Slovenije. Glede na skupnih 71.046 nočnih vseh gostov je bilo realiziranih le 3.382 nočnih VVI (zdravljenj) ali 57% (glede na plan 87/86) in 4.779 nočnih udeležencev NOB (zdravljenj in rekreacija) ali 67% (glede na plan 87/86. 1.). Skupna udeležba vseh VVI in udeležencev NOB je bila le 11,48 odstotna. Takšen upad je posledica zaostrenih ekonomskih razmer, visoke inflacije, nizkih prejemkov znatnega števila udeležencev NOB in VVI, padca osebnega standarda, visokih cen storitev in drugih stroškov, starosti bočevskega prebivalstva in drugih vzrokov. Zato v preteklem letu nismo dosegli načrtovanega razmerja 40% VVI in ude-

ležencev NOB nasproti drugim gostom in tudi v tem letu ni pričakovati bistvenega izboljšanja tega razmerja. Zato je paritetni odbor priporočil, da naj poslovodni in samoupravni organi skušajo pridobiti v večjem razmerju druge goste, (domače ali tuje) in zagotoviti čimvišjo zasedbo razpoložljivih zmogljivosti.

Krka si bo še nadalje prizadevala posodabljanje in vlagati razpoložljiva sredstva v razvoj zdravstva v razširitev prostorskih zmogljivosti; pa tudi v nabavo nove medicinske opreme, in uvajanje fange slanice, izboljšavo hidroterapije, elektroterapije in podobnega. Hkrati pa bo postopno dopolnjevala strokovno sestavo zdravstvenega kadra inn ostalih delavcev.

Paritetni odbor je med drugim za udeležence NOB določil tudi **nove cene, ki bodo veljale od 14. 3. do 27. 4. 1988. leta:**

Hotel Svoboda, polni penzion v dvoposteljni sobi 19.200 din in v bungalovih 16.320 din; v enoposteljni sobi pa 24.000 din v hotelu Svoboda in 20.400 din v bungalovih. Cene ostalih gostov bodo 20% višje. Za prvomajske praznike bodo znane cene šele v začetku aprila.

V zdraviliščih Dolenjske in Šmarješke toplice velja, skladno z določili samoupravnega sporazuma med Krko in RO ZZB NOV Slovenije 20 odstotni popust za udeležence ZZB NOV Slovenije, kot je to bila navada že do sedaj.

Ekonomske cene v **Šmarjeških toplicah** so od 14. 3. 1988 naslednje:

hotel Krka – dvoposteljna soba	29.000 din
Hotel Toplice	26.000
Dolenjske toplice:	
Kopališki dom – dvoposteljna soba	24.000 din
Zdraviliški dom	20.000 din

Marjan Lenarčič

Zasnežena pobočja Porezna vabijo

Letošnje muhasto vreme in pomanjkanje snega sta napravila svoje: številne spominske prireditve (teki na smučeh) so odpovedani, razen redkih izjem, kjer so snežne razmere za silo primerne. Da bi zaradi letošnjih slabih pogojev spreminjali koledar spominskih in športnorekreativnih prireditev na snegu v prihodnje, je nesmiselno; organizatorji so prepričani, da bo prihodnja sezona vendarle ugodnejša. V višjih legah je sicer snega dovolj, vendar so se začeli spominski pohodi.

Odbor za organizacijo 13. zimskega pohoda na Porezen (v sestavi Planinskega društva in krajevne organizacije zveze borcev Cerkljo, nekdanjih borcev Gorenjskega vojnega področja in brigade »Srečka Kosovega«) je v skladu s pravili pohoda odločil, da bo letošnji množični pohod na Porezen v nedeljo **27. marca**, v spomin na padle v boju in preboju ter žrtve padle v okolici Porazne 24. in 25. marca 1945. Pri spomenikogrobnici na vrhu Porezna bo **ob 11. uri** komemoracija, prižig žare in polaganje vencev.

Pohod na Porezen bo v vsakem vremenu, omogočen pa bo s tehle smeri:

- iz Cerklje, po poti Kosovelove brigade
- iz vasi Poče na Lehe in dalje po poti Kosovelove brigade
- iz Železnikov preko Davče, po poti Gorenjskega vojnega področja
- iz Podbrda, po poti Ing. bataljona 31. divizije
- iz Petrovega brda, po označeni poti.

Priporočamo, da se držite navedenih poti, ker bodo označene in varne. Iz Cerklje bo **odhod ob 7. uri** s spremstvom vodičev, z zastavo na čelu kolone. Vse udeležence pohoda prosimo, naj se pri vpisu v izkaznice pohoda obnašajo disciplinirano in se raje najpo razporedu, ki bo objavljen na vpisnih mestih. Le tako bo vpisovanje in delitev značk potekalo nemoteno.

Zdravstvena služba bo v domu na Poreznu in lovski koči. Največjo varnost pa bomo dosegli, če bo skrbel za svojo varnost vsak sam.

Topel čaj za pohodnike bo ob koči na Poreznu, hrana iz nahrbtnika. Priporočamo toplo obleko in še posebno dobro obutev.

Pohodnikom želimo varno pot in obilo užitka.

Nasvidenje na Poreznu!

S komisije za SLO in DS pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije

Političnih prekrškov je vedno manj

V Ljubljani je bila v torek, 5. marca, razširjena seja komisije za SLO in DS pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije.

Največ pozornosti so namenili politično-varnostni oceni in politični kriminaliteti v lanskem letu. Uvodni razpravi sta imela republiški sekretar za notranje zadeve Tomaž Ertl in javni tožilec SR Pavle Car.

Tomaž Ertl je poudaril, da ni vse sovražno, kar je kritično in da ni vse demokratično, kar se ta trenutek ponuja Slovencem. Pri učinkoviti družbeni akciji proti tem pojavom pa je ovira v prepričanje ljudi, da je vse kar prihaja iz političnih organov, režimsko, to pa pomeni nekaj preživetega, nazadnjaškega. Poudaril je tudi, da moramo začeti odločen boj z nekaterimi novimi pobudami. Do zdaj smo se borili z besedami, to pa so bile samo bitke, s katerimi ne bomo dobili vojne. Zato je potrebna organizirana družbenopolitična akcija.

Govoril je tudi o stavkah, ki jih je bilo lani 216 in o 500 izrazih nezadovoljstva, v katerih pa je sodelovalo trideset tisoč delavcev. Opozoril je tudi, da ko so delavci na cesti, je milica edina, ki se z njimi pogovarja. Po njegovem prepričanju bi se v takšnih primerih morala slovenska politika drugače obnašati in organizirati, stavkovna pravila pa prav gotovo niso rešitev za to.

Pavle Car pa je med drugim dejal, da je prekrškov s političnim predznakom v Sloveniji iz leta v leto manj. Lanski prekrški imajo nekaj skupnih značilnosti. Predvsem gre za zelo blage prekrške, ki so jih storili posamezniki, pri nobenem pa niso zasledili povezanosti s politično emigracijo v tujini; storili pa so jih ljudje z obrobja družbe (alkoholiki in brezposelni).

V nadaljevanju je komisija obravnavala tudi osnutek 31. amandmaja k ustavi Jugoslavije. Člani komisije so menili, da je nujno zagotoviti trajno financiranje JLA kot skupne oborožene sile vseh delovnih ljudi in občanov Jugoslavije, vendar pa so bili proti temu, da bi uvedli posebne davke za te namene. Stalneje financiranje bi morali urediti s pomočjo proračuna federacije.

B. K.

Obvestili

Krajevna organizacija ZB Šempeter-Gorica obvešča svoje člane, da bo 18. marca 1988 ob 17. uri v prostorih restavracije »LIPA« v Šempetru redna letna programska konferenca. Po konferenci bo tovariško srečanje.

Društvo upokojencev Moravče, Trg svobode št. 5 v občini Domžale, obvešča svoje člane, da bo letna konferenca društva v nedeljo, 20. marca 1988 ob 8. uri zjutraj v prostorih tovarne RAŠICA v Moravčah.

Pripravljen je pester kulturni program.

Pridite, ne bo vam žal!

Potovanje v Ravensbrück

Na otvoritev jugoslovanske muzejske spominske celice

PROGRAM POTOVANJA:

1. in 2. dan: Ljubljana-Praga

Odhod iz Ljubljane v nedeljo, 15. 5. 1988 ob 22. uri izpred Kompasove poslovalnice na Miklošičevi 11. Vožnja mimo Celovca, Triebna, Lienza, čez mejni prehod Wollowitz/D. Dvorišče, mimo Čeških Budjevovic proti Pragi. Na poti ogled gradov Hlubok, Orlik in Konopište. Po prihodu v Prago 16. 5. namestitev v hotelu, ogled mesta; večerja in prenočitev.

3. dan: Praga-Berlin – 17. 5. 1988

Zajtrk, nadaljevanje ogleda mesta ter vožnja čez mejni prehod Teplice, skozi Dresden do Berlina. Namestitev, večerja in prenočitev.

4. dan: Berlin-Ravensbrück-Weimar-Buchenwald – 18. 5. 1988

Zgodaj zjutraj po zajtrku ogled vzhodnega Berlina ter odhod do spominskega parka Ravensbrück. Ogled in spominska slovesnost. Vrnitev v Berlin, kosilo ter ogled zahodnega Berlina. Po vrnitvi v vzhodni Berlin vožnja do Weimarja (ogled taborišča Buchenwald)

5. dan: Weimar-Leipzig-Nürnberg-Regensburg – 19. 5. 1988.

Zajtrk in ogled Goethejevega muzeja in Schillerjeve hiše ter odhod v zahodno Nemčijo čez mejni prehod Hof do Nürnberga (ogled) v Regensburg. Namestitev v hotelu, večerja in prenočitev.

6. dan: Regensburg-München-Ljubljana – 20. 5. 1988

Zajtrk ter avtobusni ogled Regensburga. Vožnja do Münchna, ogled mestnega jedra. Možnost ogleda gradu Nausewanstein. Na-

daljevanje vožnje mimo Salzburga po avtocesti do Ljubelja in Ljubljane. Prihod v poznih večernih urah.

Vsa mesta, kjer se bomo ustavili in si jih ogledali, zaslužijo posebno pozornost. Potniki se bodo seznanili z njihovim zgodovinskim razvojem, ekonomiko in kulturo (Praga, Berlin, vzhodni-zahodni, Weimar, KL Buchenwald, Nürnberg, Regensburg, München...).

Kosila niso v programu, ker se pri tem izgubi veliko časa. Iz izkušenj vemo, da se polpenzion dobro obnese. Med potjo bo možno dobiti tudi topli obrok, saj se bomo ustavljali pri gostiščih.

Cena potovanja je 350.000 din. Potovalna agencija Kompas je kot darilo ob dnevu žena za to potovanje odobrila popust, ki bo obračunan pred odhodom na pot. Do konca aprila bo znan znesek popusta. Potovanje se lahko plača v treh obrokih.

V ceni potovanja je všteto: avtobusni prevoz, gostinske storitve navedene v programu, vodenje in organizacija potovanja.

Denar pošljite na žiro račun Kompas na naslov: Kompas TOZD Turizem SZI Ljubljana, št. 50100-601-13773 – Ljubljanska banka – Gospodarska banka, z oznako »Potovanje v Ravensbrück«.

Udeleženci, ki bodo plačali obrok Kompas, naj obvezno pošljejo peto kopijo na naš naslov, ker Kompas ne more prevzeti skrbi o evidenci prijavljenih.

Pričakujemo vaše prijave, ki jih bomo sprejemali še do 25. marca 1988.

Odbor za ureditev muzejske celice Ravensbrück

Republiška razstava ročnih del upokojencev

V dneh od 22. do 26. marca bo v prostorih Delavske enotnosti v Ljubljani na Celovski 43 republiška razstava ročnih del upokojencev. Prireditelj je Mestna zveza DU Ljubljana. Njena komisija vodi priprave za ta prikaz del upokojencev, pričakujejo pa, da si bo razstavo ogledalo precejšnje število obiskovalcev. Pri organizaciji sodelujeta tudi DU Milan Majcen in Delavska enotnost.

Vsem, ki se zanimате za razstavo, naj povemo, da svoje izdelke lahko prinesete **17. in 18. marca med deveto in petnajsto uro** na Delavsko enotnost, ki ima svoje prostore na Celovski 43.

Najboljše izdelke bo komisija nagradila. Skupno bo podeljenih petnajst praktičnih in denarnih nagrad.

V. B.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je delovala v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem.

TV-15 je glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki sta njegova ustanoviteljici. Izdajatelj je Založba Borec s sedežem v Ljubljani.

Naslov uredništva: Ljubljana, Miklošičeva 28/1. Telefon: 327-780. **V uredništvu smo:** glavni urednik – ZVONE KRŽIŠNIK, odgovorni urednik – VIKTOR KONJAR, novinarji-uredniki – ŽIVA DROLE, BOJAN KUNTARIČ, MILENKO STRAŠEK, BOJANA ŽOKALJ-JESI, redaktorica-ilektorica – MIRANDA MRČELA, tehnični urednik-oblikovalec – DRAGO SETNIČAR, tajnica uredništva – MARA OKORN.

Uprava in naročniški oddelek: Ljubljana, Ul. Moše Pijadeja 24. Telefon: 317-049. P. P. 598. **Člani časopisnega sveta TV-15:** predsednica – MIRA SVETINA, DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAŠKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA FERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK, BLAŽ LAVRIČ, VLADIMIR DEJAN, MARINKA LEVIČNIK.

TV-15 izhaja kot tednik. Cena izvoda: **300 din.** Letna naročnina za 1988 (52 števil): **13.000 din.** Naročnina za 1. polletje: **7.000 din.** **Tisk in korekture:** ČGP Delo, Ljubljana.

TV-15 je oproščen temeljnega prometnega davka po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS (42/1-72 z dne 12. 4. 1974).